

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Η Ανάπτυξη των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών στο
Γνωστικό Πεδίο της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια
Εκπαίδευση: βασικές αρχές και αξιολόγηση.**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της Αντωνοπούλου Μαρίας

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΣ

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή: Επιβλέπων: Φωτόπουλος Ν.

2^ο Μέλος: Τσακίρη Δ.

3^ο Μέλος: Καρακατσάνη Δ.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ, 2023

*Στην οικογένειά μου
για την στήριξη και την κατανόηση
και στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Φωτόπουλο Νίκο
για την καθοδήγηση και την άψογη συνεργασία*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο την αξιολόγηση του νέου Προγράμματος Σπουδών στο μάθημα της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, όπως αυτό διαμορφώθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). Ειδικότερα, επιδιώκεται να πραγματοποιηθεί σύγκριση ανάμεσα στην επιδιωκόμενη από τους κατασκευαστές μορφή του αναλυτικού προγράμματος και στην προσλαμβανόμενη από τους εκπαιδευτικούς που το εφάρμοσαν σε Πειραματικά Σχολεία. Δεδομένων των συνεχώς μεταβαλλόμενων κοινωνικών, οικονομικών, τεχνολογικών και επαγγελματικών συνθηκών, προκύπτει η αναγκαιότητα διαμόρφωσης ενός νέου προγράμματος σπουδών που να προετοιμάζει τους μαθητές και να τους εξοπλίζει με εφόδια για τις ανάγκες της κοινωνίας. Η έρευνα που διεξάγεται διερευνά τα βασικά χαρακτηριστικά του Προγράμματος Σπουδών, τις αδυναμίες που εντοπίστηκαν κατά την εφαρμογή του, τα πλεονεκτήματα καθώς και τις δυσκολίες που αναμένονται να παρουσιαστούν. Επιπλέον, αναζητούνται προτάσεις για την βελτίωση των αδυναμιών και την ενίσχυση των πλεονεκτημάτων με στόχο την επιτυχή πραγμάτωσή του μέσα στη σχολική τάξη.

Λέξεις - κλειδιά: Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, μουσική, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

ABSTRACT

This thesis aims to evaluate the new Curriculum in the Music course in Primary Education, as it was formulated by the Institute of Educational Policy (IEP). In particular, it is sought to make a comparison between the format of the syllabus intended by the manufacturers and the one adopted by the teachers who applied it in Experimental Schools. Given the constantly changing social, economic, technological and professional conditions, there is a need to formulate a new curriculum that prepares students and equips them with supplies for the needs of society. The research being conducted investigates the main characteristics of the Study Program, the weaknesses identified during its implementation, the advantages as well as the difficulties that are expected to occur. In addition, suggestions are sought to improve the weaknesses and strengthen the advantages with the aim of its successful implementation in the classroom.

Keywords: Detailed Curricula, music, Primary Education.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	10
1.1. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών	10
1.2. Τύποι Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών.....	12
1.3. Το Φιλοσοφικό Πλαίσιο των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών.....	14
2. Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών	18
2.1. Σκοπός των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών	18
2.2. Η Καινοτομία των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών	19
2.3. Η Αλλαγή του Ρόλου του Εκπαιδευτικού στα Νέα Προγράμματα Σπουδών	21
2.4. Ο Ρόλος του Μαθητή στα Νέα Προγράμματα Σπουδών	22
2.5. Η Μάθηση μέσω Σχεδιασμού στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα	22
3. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	24
3.1. Η Σημασία της Μουσικής Διδασκαλίας	24
3.2. Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού Μουσικής μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα	25
3.3. Μοντέλα Σχεδιασμού των Προγραμμάτων Σπουδών της Μουσικής	27
3.4. Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο	27
3.5. Κριτική Αποτίμηση των Λειτουργικών Παραμέτρων του Μαθήματος της Μουσικής Αγωγής στην Α/θμια Εκπαίδευση.....	29
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	32
Εισαγωγή	32
4.1. Σκοπός της έρευνας	32
4.2. Ερευνητικά Ερωτήματα	32
4.3. Επιλογή μεθόδου	33
4.4. περιγραφή δείγματος	33
4.5. Συλλογή και Επεξεργασία Δεδομένων	34
4.6. εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας.....	35
5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	35
5.1. Παρουσίαση των δεδομένων ανά θεματικό άξονα.....	36
5.1.1. Γενικές ερωτήσεις για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών	36
5.1.2. Επιμέρους στοιχεία του νέου Προγράμματος Σπουδών	43
5.1.3. Εφαρμοσιμότητα του Προγράμματος Σπουδών/ Προτάσεις.....	50
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	63
Ελληνόγλωσση.....	63

Ξενόγλωσση.....	65
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	68
Α. Τα Δημογραφικά Στοιχεία των Συνεντευξιζόμενων.....	68
Β. Οδηγός της Συνέντευξης.....	69
Γ. Συνεντεύξεις	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εργασία αυτή θα διερευνηθεί ο βαθμός αποτελεσματικότητας των νέων Προγραμμάτων Σπουδών στο μάθημα της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, όπως αυτό διαμορφώθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). Επιπλέον, θα εντοπιστούν τα πιθανά αρνητικά σημεία των προγραμμάτων αυτών και θα αναζητηθούν εναλλακτικές λύσεις και προτάσεις ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στους γενικούς σκοπούς και στους ειδικούς στόχους.

Αναμφισβήτητα, το σχολείο αποτελεί παράγοντα κάθε κοινωνικής και οικονομικής αλλαγής και εξέλιξης. Μέσα από την εκπαίδευση οικοδομούνται νέες ατομικές, κοινωνικές και εργασιακές ταυτότητες. Στο πλαίσιο αυτό, τα αναλυτικά προγράμματα προσφέρουν πληθώρα εναλλακτικών γνωστικών οδών μέσα από τις οποίες οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αλληλεπιδρούν και να οδηγούνται στην ανακάλυψη της γνώσης ή στην οικοδόμηση νέας, καθώς επίσης και στη διαμόρφωση πολιτισμικών και κοινωνικών αξιών και πεποιθήσεων.

Για τον λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαία η διεξαγωγή μιας ποιοτικής έρευνας στην οποία θα μελετηθούν τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) και η εφαρμογή τους μέσα στη σχολική τάξη σε Πειραματικά Σχολεία, πριν εφαρμοστούν στο σύνολο των σχολικών μονάδων της χώρας. Συγκεκριμένα, αντικείμενο μελέτης είναι το μάθημα της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και η ανάδειξη των δυνατών και των αδυνάτων σημείων του νέου Αναλυτικού Προγράμματος στο μάθημα αυτό. Για την επίτευξη του στόχου αυτού η εργασία διαρθρώνεται σε πέντε κεφάλαια, από τα οποία τα τρία πρώτα συνιστούν το θεωρητικό υπόβαθρο του θέματος, ενώ τα δυο τελευταία αποτελούν το ερευνητικό μέρος της παρούσας έρευνας.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο αποσαφηνίζεται η έννοια των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών, απαριθμούνται οι τύποι στους οποίους αυτά διακρίνονται και περιγράφεται το φιλοσοφικό τους πλαίσιο.

Το δεύτερο κεφάλαιο εισάγει τον αναγνώστη στην έννοια των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών και ειδικότερο το σκοπό δημιουργίας τους, τις καινοτομίες που προάγουν στον εκπαιδευτικό χώρο, καθώς και την περιγραφή του ρόλου του εκπαιδευτικού και του μαθητή σε αυτά.

Στη συνέχεια, το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στη θέση που καταλαμβάνει η Μουσική στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Δημοτικό. Συγκεκριμένα, υπογραμμίζεται η σημασία της μουσικής αγωγής σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και περιγράφεται διεξοδικά ο ρόλος του εκπαιδευτικού μουσικής. Απαριθμούνται τα μοντέλα σχεδιασμού των Προγραμμάτων Σπουδών της Μουσικής και επισημαίνεται η δομή και το περιεχόμενό τους στο Δημοτικό Σχολείο. Τέλος, επιχειρείται η κριτική αποτίμηση των λειτουργικών παραμέτρων του Αναλυτικού Προγράμματος Μουσικής στην Α/θμια Εκπαίδευση.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στο μεθοδολογικό και ερευνητικό πλαίσιο της εργασίας. Προσδιορίζεται ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα, η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε, το δείγμα και η συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται τα ποιοτικά ευρήματα των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν.

Ακολουθεί η παράθεση των συμπερασμάτων και οι σκέψεις που προέκυψαν από την έρευνα σχετικά με τα δυνατά και αδύνατα σημεία των αναλυτικών προγραμμάτων, καθώς και οι προτάσεις για περαιτέρω βελτίωσή τους.

1.ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών

Εντάσσεται στην εκπαιδευτική διαδικασία και αποτελεί ένα σχέδιο σε κάθε γνωστικό αντικείμενο, το οποίο περιλαμβάνει συγκεκριμένους σκοπούς και στόχους. Πρόκειται για χρονοδιάγραμμα της διδασκαλίας, το οποίο περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες και δράσεις του εκπαιδευτικού, με σκοπό την επίτευξη των μαθησιακών σκοπών και την πραγμάτωση της γνωστικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης του μαθητή. Περιλαμβάνει, επίσης, το σύνολο των στρατηγικών και μέσων που υιοθετούνται στη διδασκαλία. Το περιεχόμενο των Αναλυτικών Προγραμμάτων, η δομή τους, η δυνατότητα πραγμάτωσής τους και η ευελιξία τους συνιστούν ζήτημα έρευνας και ενδιαφέροντος πολλών μελετητών. Το σύνολο των φορέων εκπαίδευσης (εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων) εστιάζει το ενδιαφέρον του στο χαρακτήρα των Αναλυτικών Προγραμμάτων, στην υλοποίησή τους, την ανάγκη αναπροσαρμογής τους με στόχο την κάλυψη των αναγκών των μαθητών στα πλαίσια της συμπεριληπτικής και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Γερογιάννης & Μπούρας, 2007).

Στο σημερινό σχολείο, το κράτος θεωρείται υπεύθυνο και αρμόδιο για το σχεδιασμό κατάλληλων Αναλυτικών Προγραμμάτων σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης και σε κάθε μάθημα. Το περιεχόμενο των δράσεων του Αναλυτικού Προγράμματος εφαρμόζεται από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος δύναται να λάβει πρωτοβουλίες αναφορικά με την πραγμάτωση των δράσεων αυτών με τη βοήθεια του σχολικού εγχειριδίου και άλλων μέσων και μέσα από την εφαρμογή συγκεκριμένων στρατηγικών μάθησης. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα, λοιπόν, συνιστά ένα είδος «πυξίδας» για τον εκπαιδευτικό, που βοηθά την πραγμάτωση του εκπαιδευτικού του ρόλου. Τα Αναλυτικά Προγράμματα δε χαρακτηρίζονται στατικά, αλλά ελαστικά, ευέλικτα, δυναμικά, αφού τροποποιούνται και υφίστανται αλλαγές, από τη στιγμή που η ίδια η κοινωνία μετασχηματίζεται και το σχολείο συνιστά μικρογραφία της

κοινωνίας. Έτσι, λαμβάνουν χώρα μεταρρυθμίσεις στο χώρο της εκπαίδευσης, τα Αναλυτικά Προγράμματα ακολουθούν τους ρυθμούς της κοινωνίας και αναδιαμορφώνονται, ώστε να συμβαδίζουν με την κοινωνική αλλαγή και να προάγουν αρχές του κοινωνικού γίνεσθαι. Ο ορθός σχεδιασμός των Αναλυτικών Προγραμμάτων με σκοπούς, στόχους και δράσεις που ανταποκρίνονται στις κοινωνικές ανάγκες και τα ατομικά ενδιαφέροντα, οδηγεί στην επιτυχία του εκπαιδευτικού έργου (Ιωάννου, 2016).

Τα Αναλυτικά Προγράμματα δε σχεδιάζονται με τον ίδιο τρόπο από τα εκπαιδευτικά συστήματα των διαφόρων κρατών, αλλά κάθε κράτος ακολουθεί διαφορετική γραμμή στο σχεδιασμό τους. Αυτό σημαίνει ότι το Αναλυτικό Πρόγραμμα αντανακλά τις αρχές, αξίες και το ιδεολογικό, κοινωνικό, πολιτικό υπόβαθρο του κάθε κράτους. Σήμερα, κυρίαρχη θέση στον εκπαιδευτικό χώρο δεν έχουν παραδοσιακά Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών. Η μορφή τους έχει αλλάξει, λόγω των κοινωνικών αλλαγών και τα παραδοσιακά Προγράμματα έχουν, πλέον, αντικατασταθεί από νέα, καινοτόμα Προγράμματα, τα curriculum. Επιπλέον, στην τεχνοκρατική σημερινή εποχή θεωρείται αναγκαία και η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και ψηφιακών μέσων στο σχεδιασμό των δράσεων και σκοπών του Αναλυτικού Προγράμματος. Μάλιστα, αναφορικά με τα ψηφιακά μέσα, εκφράζονται διλήμματα, τα οποία σχετίζονται με τη συμβολή των νέων τεχνολογιών στην αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών των μαθητών, τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής των ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση και την επίδραση της τεχνολογίας στα Αναλυτικά Προγράμματα (Allina, 2018).

Αποτελεί κοινό τόπο, λοιπόν, ότι η τεχνολογία επιδρά τα μέγιστα στην αναπροσαρμογή και τον επανασχεδιασμό του Αναλυτικού Προγράμματος. Τόσο ο σχεδιασμός του σκοπού όσο και των στόχων της εκπαιδευτικής διαδικασίας δρουν καθοριστικά στον τρόπο εφαρμογής των τεχνολογικών μέσων. Στη σύγχρονη τεχνοκρατική κοινωνία, καίριο ρόλο διαδραματίζει η τεχνολογική εξοικείωση και γνώση, η οποία θεωρείται αναγκαίο εφόδιο για την εξέλιξη του ατόμου και την ενσωμάτωσή του. Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι ο τεχνοκρατικός χαρακτήρας της κοινωνίας και, άρα, της εκπαίδευσης ως μέρους του κοινωνικού ιστού, απαιτεί νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών και κρίνει τα παραδοσιακού τύπου Αναλυτικά Προγράμματα ανεπαρκή και ακατάλληλα (Atiles et al., 2013).

1.2. Τύποι Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών

Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών διακρίνονται σε ποικίλες μορφές. Όπως επισημαίνει ο McKernan (2008), υπάρχουν πέντε τύποι Αναλυτικών Προγραμμάτων. Αρχικά, υπάρχει το επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα, που σχεδιάζεται από το κράτος και ενσωματώνει τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαιδευτικής διαδικασίας, έτσι όπως τους ορίζει το υπουργείο και οι κρατικές αρχές. Ακολουθεί το άτυπο Αναλυτικό Πρόγραμμα, το οποίο εμπεριέχει το σύνολο των εκπαιδευτικών δράσεων που λαμβάνουν χώρα εκτός του σχολικού χώρου, σε άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα. Στη συνέχεια, το μηδενικό πρόγραμμα συνίσταται από δράσεις και διαδικασίες που δεν αποτελούν αντικείμενο που υλοποιείται στο σχολικό περιβάλλον, ενώ το πραγματικό πρόγραμμα αποτελεί προέκταση του άτυπου Αναλυτικού Προγράμματος, καθώς περιλαμβάνει δράσεις που πραγματώνονται στην αίθουσα και δε ακολουθούν πιστά το επίσημο πρόγραμμα.

Η πιο σημαντική μορφή Αναλυτικού Προγράμματος θεωρείται το κρυφό, το οποίο και ενσωματώνει τις ουσιώδεις αρχές και αξίες που συνδέονται άρρηκτα με την ανάπτυξη των μαθητών και οι οποίες συνιστούν κομμάτι της σχολικής κουλτούρας. Το κρυφό Αναλυτικό Πρόγραμμα, ειδικότερα, σχετίζεται με την ενσωμάτωση των εμπειριών και των βιωμάτων των μαθητών, εμπειρίες που αποκτώνται μέσα από την πραγμάτωση συγκεκριμένων δράσεων, που δεν περιλαμβάνονται στο επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Στην ουσία, το κρυφό Αναλυτικό Πρόγραμμα λαμβάνει άτυπο χαρακτήρα, υλοποιείται ταυτόχρονα με το επίσημο και επικεντρώνεται στη μετάδοση, μέσα από βιοματικές δράσεις, αξιών και αντιλήψεων. Συνδέεται άμεσα με συντελεστές, όπως η σχολική κουλτούρα, από τη στιγμή που οι αντιλήψεις και απόψεις των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον επιδρούν σε μεγάλο βαθμό στο σχεδιασμό του επίσημου Αναλυτικού Προγράμματος και τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη μάθηση (Χατζηγεωργίου, 2011).

Το κρυφό Αναλυτικό Πρόγραμμα θεωρείται σημαντικό στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς παρέχει τη δυνατότητα και την ελευθερία στον εκπαιδευτικό να επιλέγει την κατάλληλη προσέγγιση και μέθοδο που αρμόζει κάθε στιγμή στο σχεδιασμό, το σκοπό, τους στόχους, το θέμα, τα ενδιαφέροντα, τις ανάγκες και τις κλίσεις των μαθητών. Ειδικότερα, με το κρυφό Αναλυτικό Πρόγραμμα ο

εκπαιδευτικός, σε κάθε γνωστικό αντικείμενο και θεματική ενότητα, επιλέγει και εφαρμόζει στρατηγικές και εργαλεία που προσφέρονται για οργανωμένες εμπειρίες και οι οποίες του είναι οικείες, σε αντίθεση με τα σχέδια εργασίας του υπουργείου, τα οποία απαιτούν διαφορετική εμπειρία στην οργάνωση και τον προγραμματισμό (Atmatzidou & Demetriadis, 2016). Με αυτόν τον τρόπο, από τις αντιλήψεις και τις εμπειρίες των μαθητών προκύπτουν δράσεις, οι οποίες προσελκύουν το ενδιαφέρον και την προσοχή τους. Πολλές φορές, βέβαια, οι εκπαιδευτικοί έχουν να αντιμετωπίσουν δυσχέρειες, άγχη και διλήμματα αναφορικά με τον τρόπο σύνδεσης αυτών των δράσεων με τους στόχους του επίσημου Αναλυτικού Προγράμματος, διλήμματα που άλλοτε διευκολύνουν τον τρόπο δράσης του εκπαιδευτικού και άλλοτε συνιστούν τροχοπέδη στο έργο του σχολείου, εφόσον οι συνεχείς παρεμβάσεις του εκπαιδευτικού ενδέχεται να επιφέρουν την μετατροπή μαθησιακού πλάνου σε μια κατευθυνόμενη από τον εκπαιδευτικό διαδικασία (Γκλιάου, 2020).

Πέρα από τη διάκριση των Αναλυτικών Προγραμμάτων στους πέντε τύπους που προαναφέρθηκαν, τα Αναλυτικά Προγράμματα διακρίνονται σε ανοικτά και κλειστά, με κριτήριο την ελευθερία παρέμβασης των εκπαιδευτικών σε αυτά και τη δυνατότητα λήψης πρωτοβουλιών. Ειδικότερα, στο ανοικτό Αναλυτικό Πρόγραμμα, το οποίο χαρακτηρίζεται από ευελιξία και ελαστικότητα, ο εκπαιδευτικός δύναται να αναπροσαρμόσει το διδακτικό πλάνο, να αφαιρέσει ή να προσθέσει στόχους, δράσεις και να εφαρμόσει διαφορετικές στρατηγικές μάθησης και μεθόδους αξιολόγησης. Το ανοικτό Αναλυτικό Πρόγραμμα, αν και παρέχει ελευθερία επιλογών στον εκπαιδευτικό, εμπεριέχει πάντα τον κίνδυνο να παρεκκλίνει ο εκπαιδευτικός από το στόχο του και να ακολουθήσει λανθασμένες επιλογές. Αντίθετα, το κλειστό Αναλυτικό Πρόγραμμα χαρακτηρίζεται από αυστηρότητα και στατικότητα, καθώς ο εκπαιδευτικός δε δρα ελεύθερα, οι επιλογές του είναι περιορισμένες και καθοδηγούμενες από το επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα και υποχρεούται να εφαρμόζει πιστά τις οδηγίες γνώμη των ειδικών. Το κλειστό Αναλυτικό Πρόγραμμα, λοιπόν, έχει δασκαλοκεντρικό χαρακτήρα κι όχι μαθητοκεντρικό, όπως το ανοικτό (Χατζηγεωργίου, 2011).

Τέλος, τα Αναλυτικά Προγράμματα διαχωρίζονται σε διεπιστημονικά και διαθεματικά. Τα πρώτα διατηρούν τα διακριτά γνωστικά αντικείμενα που ανήκουν στην κατηγορία της διεπιστημονικότητας, ενώ τα δεύτερα καταργούν τα διακριτά μαθήματα και τα συνδέουν μεταξύ τους, αφού θεωρούν ότι όλα συνιστούν ένα όλον.

Η διεπιστημονικότητα αναφέρεται στο σχεδιασμό του Αναλυτικού Προγράμματος με τέτοιον τρόπο, ώστε αν και υφίσταται διάκριση των αντικειμένων, διατηρείται η συσχέτιση του περιεχομένου τους. Η διαθεματικότητα, αντίθετα, συνδέεται άρρηκτα με τον τρόπο δόμησης του Αναλυτικού Προγράμματος κατά τέτοιον τρόπο, ώστε καταργούνται τα διακριτά μαθήματα και η γνώση προσεγγίζεται μέσα από τη «...συλλογική διερεύνηση θεμάτων, ζητημάτων και προβληματικών καταστάσεων που παρουσιάζουν με τα κριτήρια των μαθητών ενδιαφέρον» (Ματσαγγούρας, 2012).

1.3. Το Φιλοσοφικό Πλαίσιο των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών

Όπως προαναφέρθηκε, το Αναλυτικό Πρόγραμμα συνιστά έναν οδηγό δράσης για τον εκπαιδευτικό στο σχολικό περιβάλλον, οδηγό που τον κατευθύνει και του μεταφέρει τον τρόπο με τον οποίο οφείλει να πραγματώνει το εκπαιδευτικό του έργο. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα σχεδιάζεται από την κυβέρνηση, εμπεριέχει το περιεχόμενο της διδασκαλίας, το σκοπό και τους στόχους μάθησης, τα μέσα και τις ενδεδειγμένες στρατηγικές και μεθόδους που οφείλει ο εκπαιδευτικός να εφαρμόζει στην τάξη του. Έχει επίσημο, κρατικό χαρακτήρα, ενώ συνιστά τρόπο επιβολής και υποχρεωτικής εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής που επιθυμεί να προωθήσει η εκάστοτε κυβέρνηση. Στην ουσία, θεωρείται ότι το Αναλυτικό Πρόγραμμα συνιστά μηχανισμό ιδεολογικού ελέγχου και αναπαραγωγής συγκεκριμένων αντιλήψεων και πεποιθήσεων (Barcelos & Silveira, 2012).

Σύμφωνα με τον Χατζηγεωργίου (2011), στο Αναλυτικό Πρόγραμμα εμπεριέχονται οι ιδέες και οι τάσεις κάθε κοινωνίας σε μια δεδομένη χρονική περίοδο και ο σχεδιασμός και η οργάνωση του Προγράμματος πραγματώνεται από άτομα, τα οποία τις περισσότερες φορές δρουν ανταγωνιστικά, καθώς τα συμφέροντά τους αλληλοσυγκρούονται και για να εξυπηρετηθούν στοχεύουν στη συναίνεση των εμπλεκόμενων φορέων. Με αυτόν τον τρόπο, αυξάνουν τη δύναμη και κυριαρχία τους και εξυπηρετούν τα ιδιοτελή τους συμφέροντα. Επιπρόσθετα, το Αναλυτικό Πρόγραμμα πολλές φορές λειτουργεί ως δημιουργός συγκεκριμένων στάσεων και πεποιθήσεων, οι οποίες προάγονται και επιζητούνται στα πλαίσια της σημερινής κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας, με σκοπό απώτερο τη διαμόρφωση των κοινωνικών ρόλων, μέσα από την οπτική γωνία της εξουσίας και της δύναμης (Χατζηγεωργίου, 2011).

Τα Αναλυτικά Προγράμματα μπορούν να ειπωθούν από τη ρεαλιστική και την πραγματιστική σκοπιά. Συγκεκριμένα, η ρεαλιστική σκοπιά πρεσβεύει ότι τα Προγράμματα Σπουδών επιδιώκουν την ανάδειξη της γνώσης μέσα από την ανακαλυπτική μάθηση και την αυτόνομη δράση του μαθητή. Η γνώση αποκτάται βιωματικά, μέσα από τη βίωση εμπειριών από το μαθητή, που σημαίνει ότι η αληθινή γνώση προέρχεται μέσα από τη συνεχή αλληλεπίδραση με το καθημερινό περιβάλλον του μαθητή. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην απόκτηση της πραγματικής γνώσης από το μαθητή, είναι η παρέμβαση, καθοδήγηση και παρακίνηση του μαθητή, ώστε να καλλιεργήσει αρχές και ιδανικά που το καθιστούν ενεργό πολίτη (Σαλιάρης, 2009). Στη θέαση της γνώσης από την πραγματιστική σκοπιά, λοιπόν, κυριαρχεί και προάγεται η συνεχής αλληλεπίδραση ανάμεσα στο μαθητή και το περιβάλλον του. Όπως εύστοχα υπογραμμίζει ο Χατζηγεωργίου (2011), «κλειδί» για την κατάκτηση της γνώσης συνιστά το βίωμα, που βοηθά το μαθητή να κατανοεί τον κόσμο γύρω του και να ανακαλύπτει τρόπους επίλυσης των προβλημάτων του.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει και η υπαρξιστική σκοπιά θέασης της γνώσης, κατά την οποία γνώση καλείται οτιδήποτε συμβάλει στην άρση των στερεοτύπων και στην καλλιέργεια της αυθεντικότητας και αυτονομίας από το μαθητή. Η υπαρξιστική σκοπιά έχει ως αρχή της τη χρήση του ορθολογισμού. Τέλος, υπάρχει και η αναδομιστική σκοπιά, η οποία υποστηρίζει ότι η γνώση συνδέεται άρρηκτα με την εμπειρία και το στοχασμό. Η φιλοσοφία του Αναλυτικού Προγράμματος στην Πρωτοβάθμια, κυρίως, εκπαίδευση, περιλαμβάνει το σύνολο των οπτικών αναφορικά με τη γνώση και τη μάθηση. Με αυτό το συνδυασμό εμπειρίας, λογικής και σκέψης, ο μαθητής αναπτύσσεται ως αυτόνομη προσωπικότητα σε όλους τους τομείς, με απαρχή δράσεις που συνάδουν με τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες του. Η μάθηση θεωρείται ένα παιχνίδι ψυχαγωγίας, το οποίο εμπλέκει ενεργά το μαθητή και τον οδηγεί στην κοινωνικοποίηση, την αυτογνωσία και στην έκφραση των συναισθημάτων, των γνώσεων και των δεξιοτήτων του (Bocconi et al., 2016).

Στη συνέχεια, ο ρόλος που διαδραματίζουν τα Αναλυτικά Προγράμματα στο χώρο της εκπαίδευσης, αποτελεί αντικείμενο μελέτης συγκεκριμένων θεωριών. Η πρώτη θεωρία, η θεωρία του λειτουργισμού, υποστηρίζει ότι το Αναλυτικό Πρόγραμμα υπάρχει και σχεδιάζεται, ώστε η εκπαίδευση, ως κοινωνικός θεσμός, να εξυπηρετήσει τις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις της εκάστοτε κοινωνίας. Η συγκρουσιακή θεωρία, έπειτα, επισημαίνει ότι η δύναμη που κινητοποιεί την

κοινωνία είναι πάλι μεταξύ των κοινωνικών ομάδων, με σκοπό την απόκτηση δύναμης. Σύμφωνα με τις θεωρίες, λοιπόν, του λειτουργισμού και της σύγκρουσης, το σχολείο αναπαράγει το κοινωνικό κατεστημένο, παρέχοντας σε όλους τους μαθητές, μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, ίσες ευκαιρίες για μάθηση και γνώση. Τέλος, η ερμηνευτική θεωρία, επισημαίνει ότι τα άτομα δύνανται να κατανοήσουν και να εξηγήσουν με διαφορετικό τρόπο τα κοινωνικά δρώμενα, με κριτήριο το πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματώνεται η μελέτη αυτών των δρωμένων. Αυτό σημαίνει ότι η εκπαίδευση ερμηνεύεται μέσα από την κατανόηση των αντιλήψεων του συνόλου των φορέων της και ειδικότερα των εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων (Brown et al., 2014).

Αναφορικά με την εφαρμογή των Αναλυτικών Προγραμμάτων, κυριαρχούν δυο μοντέλα αξιολόγησης, το τεχνοκρατικό και το ανθρωπιστικό. Η διαφορά τους έγκειται στο σκοπό και τις στρατηγικές αξιολόγησης. Το ανθρωπιστικό μοντέλο αξιολόγησης των αναλυτικών προγραμμάτων εδράζεται ερμηνευτική θεωρία και θεωρείται κατάλληλο για τα αναλυτικά προγράμματα της Μουσικής, η οποία συνιστά αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας. Το ανθρωπιστικό Αναλυτικό Πρόγραμμα επικεντρώνεται στο άτομο και ειδικότερα στη γνωστική και ψυχολογική του ολοκλήρωση. Το άτομο κατακτά γνώσεις και καλλιεργεί δεξιότητες που εστιάζουν στις εμπειρίες του ατόμου και παρέχουν τη δυνατότητα επιλογών και εύρεσης λύσεων σε καθημερινά ζητήματα. Το περιεχόμενο της διδαχθείσας ύλης έχει προσωπικό νόημα για το μαθητή και αναπτύσσει τη δημιουργικότητά του (Κουτσελίνη, 2013).

Σε ένα Αναλυτικό Πρόγραμμα, επιπλέον, καίριος κρίνεται ο ρόλος των κριτηρίων ποιότητας. Όπως υπογραμμίζει σε έρευνά της η Γουργιώτου (2007), τρία είναι τα κυριότερα κριτήρια ποιότητας των Αναλυτικών Προγραμμάτων. Αρχικά, η ποιότητα προσανατολισμού, η οποία σχετίζεται με τις στάσεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο τους, για τους μαθητές τους και για τη μαθησιακή διαδικασία. Έπειτα, η ποιότητα δομής περιλαμβάνει το βαθμό κατάρτισης και εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών, την υλικοτεχνική υποδομή, τα περιβάλλοντα μάθησης εντός και εκτός τάξης, καθώς και την καταλληλότητα των στρατηγικών μάθησης και των μέσων που αυτές χρησιμοποιούν. Τέλος, η ποιότητα αλληλεπίδρασης αναφέρεται στις σχέσεις και το βαθμό διάδρασης και επικοινωνίας των μαθητών μεταξύ τους, με τον

εκπαιδευτικό, όπως και στις συνεργατικές σχέσεις των εκπαιδευτικών μιας σχολικής δομής.

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι το Αναλυτικό Πρόγραμμα σχεδιάζεται με σκοπό να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να υλοποιήσει ορθά το διδακτικό του έργο, να προγραμματίσει και να οργανώσει τη διδασκαλία του εντός συγκεκριμένου χρονικού πλαισίου και μέσα από την αξιοποίηση κατάλληλων στρατηγικών και εργαλείων μάθησης. Ο εκπαιδευτικός είναι υποχρεωμένος να ακολουθεί το Αναλυτικό Πρόγραμμα και να συμβαδίζει με αυτό. Πρωτοβουλίες μπορεί να λάβει αναφορικά με την αναπροσαρμογή κάποιων δράσεων, όμως δεν μπορεί να μην εφαρμόσει πτυχές του Αναλυτικού Προγράμματος. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα, δηλαδή, λειτουργεί «δεσμευτικά» για τον εκπαιδευτικό, αφού είναι αυτό που καθορίζει και οριοθετεί το περιεχόμενο της διδακτέας ύλης, το σκοπό και τους μαθησιακούς στόχους, τις μεθόδους. Αυτός ο δεσμευτικός χαρακτήρας του Αναλυτικού Προγράμματος, δημιουργεί πολλές φορές συγκρούσεις και εξουθένωση στους εκπαιδευτικούς, εξαιτίας του περιορισμού της αυτονομίας και ελευθερίας τους (Κωνσταντίνου, 2005).

2. ΤΑ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κατά τη διάρκεια των σχολικών ετών 2021-2023, από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) τίθεται σε εφαρμογή η δράση «Πιλοτική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», στο πλαίσιο των Πράξεων «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» και «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Προγράμματα και το εκπαιδευτικό υλικό Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης». Η Πιλοτική Εφαρμογή πραγματοποιείται με κριτήριο τη φιλοσοφία των Προγραμμάτων Σπουδών που δημιουργήθηκαν με βάση τις προαναφερθείσες πράξεις, οι οποίες και εντάσσονται στο πλαίσιο του «Νέου Σχολείου (Σχολείο 21ου αιώνα) - Νέο Πρόγραμμα Σπουδών» και οι οποίες έχουν επικαιροποιηθεί με απόφαση του ΙΕΠ (υπ' αρ. 9/20-02-2020 και 11/27-02-2020 πράξεις ΔΣ του ΙΕΠ). Η δράση λαμβάνει χώρα σε όλα τα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία του ελληνικού κράτους, που λειτουργούν ως πιλοτικές δομές.

2.1. Σκοπός των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών

Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών έχουν μαθητοκεντρικό και ουμανιστικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι θέτουν το μαθητή στη βάση της μαθησιακής διαδικασίας. Με αποδέκτη το μαθητή και την ολόπλευρη ανάπτυξή του σχεδιάζονται οι σκοποί και οι εκπαιδευτικοί στόχοι του κάθε γνωστικού αντικειμένου. Σκοπό των Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων συνιστά η διαφοροποιημένη μάθηση τόσο στο σχεδιασμό του διδακτικού πλάνου όσο και στην εφαρμογή των επιμέρους δράσεων, μέσα από την αξιοποίηση κατάλληλων μεθόδων (συνεργατική, βιωματική, εξατομικευμένη, ανακαλυπτική), καθώς και η αυτορρύθμιση της συμπεριφοράς του

μαθητή και η αυτονομία του με τη χρήση στρατηγικών και την καλλιέργεια μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

2.2. Η Καινοτομία των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών

Αποτελεί κοινό τόπο ότι ο χαρακτήρας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι συγκεντρωτικός και κλειστός. Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών στην Ελλάδα, παρά τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα, παρέμεναν παραδοσιακά και ανελαστικά για πολλά χρόνια. Επικεντρώνονταν περισσότερο στη διδακτέα ύλη και στην επίτευξη γνωστικών, κυρίως, στόχων, στόχους που έθετε το κράτος και οι οποίοι έπρεπε να επιτευχθούν από το μαθητή. Το επίκεντρο, λοιπόν, της μάθησης ήταν το γνωστικό αντικείμενο (ύλη) κι όχι το υποκείμενο (μαθητής), του οποίου οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντα δε συνιστούσαν κομμάτι της μαθησιακής διαδικασίας. Ο κλειστός και αυστηρός χαρακτήρας των Αναλυτικών Προγραμμάτων παρείχε δύναμη στον εκπαιδευτικό, ο οποίος ως αυθεντία ήλεγχε και αξιολογούσε πράξεις, συμπεριφορές και επιδόσεις του μαθητή (Σαρακινιώτη, 2012).

Επιπλέον, τα Αναλυτικά Προγράμματα στο παρελθόν αξιοποιούσαν μεθόδους δασκαλοκεντρικές, όπου ως κύρια στρατηγική εφαρμοζόταν η διάλεξη και η τιμωρία. Οι ανάγκες των μαθητών και οι ικανότητές τους δεν αξιοποιούνταν, ενώ τα λάθη και ελλείμματα του μαθητή οδηγούσαν στο στιγματισμό και την περιθωριοποίησή του και δε συνιστούσαν δημιουργικό κομμάτι της εκπαιδευτικής πράξης. Ακόμη, τα Αναλυτικά Προγράμματα χαρακτηρίζονταν από ασάφειες στη διατύπωση και πραγμάτωση των μαθησιακών σκοπών και στόχων, από στείρα απομνημόνευση πληροφοριών, από υπέρογκη ύλη, από περιορισμένη δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών από τον εκπαιδευτικό και παθητική στάση των μαθητών (Γιώτη, 2005).

Αντίθετα, σήμερα τα Νέα Προγράμματα Σπουδών χαρακτηρίζονται ανοικτά, ελαστικά και ευέλικτα και παρέχουν τη δυνατότητα πρωτοβουλιών στον εκπαιδευτικό αναφορικά με τον προσδιορισμό των μαθησιακών στόχων και το σχεδιασμό δράσεων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και κλίσεις των μαθητών. Επίσης, οι μαθητές σήμερα συνιστούν τη βάση της μαθησιακής πορείας και εμπλέκονται ενεργά σε όλες τις φάσεις της διδασκαλίας (ΦΕΚ Β' 2335, 2011). Προάγεται η διαφοροποιημένη διδασκαλία, η εμπειρική μάθηση σε άτυπα περιβάλλοντα, ενώ οι νέες τεχνολογίες

συνιστούν καίριο εργαλείο επίτευξης των εκπαιδευτικών σκοπών. Τα Αναλυτικά Προγράμματα σήμερα καλλιεργούν, επίσης, δεξιότητες, όπως ψηφιακές, καθώς και τη δημιουργικότητα και φαντασία των μαθητών. Σημαντική θέση σε αυτά κατέχει η διαπολιτισμική, συμπεριληπτική και περιβαλλοντική εκπαίδευση, με σκοπό τη διάχυση της γνώσης και την αειφόρο ανάπτυξη (Βέικου κ.ά., 2007).

Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών χαρακτηρίζονται από ρηξικέλευθα και καινοτόμα γνωρίσματα τόσο αναφορικά με το περιεχόμενο όσο και με το βαθμό οργάνωσης της διδακτέας ύλης. Αρχικά, δεν είναι γνωσιοκεντρικά, αφού στόχο τους δε συνιστά η στεία απόκτηση γνώσεων και η αποστήθιση, αλλά η καλλιέργεια δεξιοτήτων που βοηθούν το μαθητή να κοινωνικοποιηθεί και να ενταχθεί ομαλά σε ομάδες. Επίσης, ο μαθητής αποκτά μεταγνωστικές δεξιότητες, μαθαίνει πώς να μαθαίνει και κατακτά την αυτονομία και την αυτορρύθμιση. Στόχο του Αναλυτικού Προγράμματος, λοιπόν, αποτελεί η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των μαθητών, οι οποίοι σκέφτονται, λαμβάνουν αποφάσεις και εμπλέκονται ενεργά στη μάθηση. Σε επίπεδο ύλης, τα Νέα Προγράμματα Σπουδών είναι ανοικτού τύπου, ευέλικτα και δίνουν στον εκπαιδευτικό τη δυνατότητα ελευθερίας επιλογών της εφαρμογής του υλικού για την επίτευξη των στόχων του (Γερογιάννης & Μπούρας, 2007).

Καινοτομίες των Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων εντοπίζονται στο ρόλο του εκπαιδευτικού και στην υιοθέτηση νέων διδακτικών μέσων στη μαθησιακή διαδικασία. Ο εκπαιδευτικός δεν ακολουθεί αποκλειστικά το σχολικό εγχειρίδιο, αλλά εντάσσει στη διδασκαλία του υλικό που το σχεδιάζει ο ίδιος με τη βοήθεια των τεχνολογικών μέσων. Οι ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες του δίνουν τη δυνατότητα σύνθεσης νέου υλικού και δράσεων, υλικό που προσαρμόζεται ώστε να καλύπτει τις ανάγκες των μαθητών. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού δεν είναι η μεταφορά της γνώσης στο μαθητή δασκαλοκεντρικά. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει ρόλο συμβούλου, παρακινήτη, συντονιστή της εκπαιδευτικής πράξης. Για την επίτευξη των στόχων του αξιοποιεί στη διδασκαλία του ποικίλες μεθόδους και στρατηγικές στα πλαίσια της ολιστικής και διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Ακόμη και το υλικό που εντάσσεται στη διδασκαλία είναι εναλλακτικό και δημιουργείται με την ενεργό εμπλοκή των μαθητών (Γκλιάου, 2012).

Οι μέθοδοι διδασκαλίας στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα διαφοροποιούνται. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει μέσα από ποικίλες μεθόδους αυτήν ή

αυτές που ανταποκρίνονται καλύτερα στους στόχους του και κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών. Ειδικότερα, επιλέγει και αξιοποιεί μεθόδους, όπως η βιωματική, η ομαδοσυνεργατική, η καθοδηγούμενη ανακάλυψη, η διερευνητική, καθώς και σχέδια δράσης και διδακτικά σενάρια. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές καλλιεργούν γνωστικές, αλλά και κοινωνικές δεξιότητες, αλληλεπιδρούν, αποδέχονται τη διαφορετικότητα, έχουν αυτοπεποίθηση. Άλλωστε, η εισαγωγή και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, κύριο γνώρισμα των Νέων Προγραμμάτων, παρέχει σε εκπαιδευτικό και μαθητή τη δυνατότητα πρόσβασης σε ποικίλες πηγές και μετατροπής των δεδομένων σε γνώση (Γουργιώτου, 2007).

2.3. Η Αλλαγή του Ρόλου του Εκπαιδευτικού στα Νέα Προγράμματα Σπουδών

Στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα περιγράφεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού όχι ως αναμεταδότη στείρων και έτοιμων γνώσεων, αλλά ως καθοδηγητή και βοηθού της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο εκπαιδευτικός, συγκεκριμένα, είναι το πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για τη δημιουργία θετικού συνεργατικού κλίματος μέσα στην τάξη και την απόκτηση δεξιοτήτων επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών. Αυτός συντονίζει τις μαθητικές ομάδες, προτείνει θεματικές και ιδέες για δράσεις και συναποφασίζει την υλοποίησή τους σε συνεργασία με τους μαθητές, αναγνωρίζοντας τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους. Θέτει σαφείς στόχους, δημιουργεί δράσεις μέσα από τη χρήση ψηφιακού υλικού και παρέχει κίνητρα στο μαθητή για ενεργό εμπλοκή. Αξιοποιεί τα λάθη των μαθητών στη διδασκαλία του και παρέχει ανατροφοδότηση σε κάθε στάδιο της διδασκαλίας (ΦΕΚ Β'2322, 2011).

Ο εκπαιδευτικός, επιπλέον, αναπτύσσει συνεργατικές σχέσεις με τους συναδέλφους και το διευθυντή της σχολικής μονάδας, επιμορφώνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, με σκοπό να αποκτήσει ετοιμότητα και να είναι σε θέση να αξιοποιήσει τη διαφοροποιημένη διδασκαλία μέσα από το σχεδιασμό και την υλοποίηση καινοτόμων μεθόδων. Εμπλέκει ενεργά το μαθητή στη διδασκαλία και συμβάλει στην εξάλειψη ή και πρόληψη συγκρούσεων. Έχει υψηλές προσδοκίες από το μαθητή και τον βοηθά να επιτύχει στόχους και να αποκτήσει χαρακτηριστικά, όπως η συλλογικότητα, υπευθυνότητα, αυτονομία και αυτογνωσία. Στο κέντρο της μάθησης τοποθετεί το μαθητή και τις δυνατότητές του, στις οποίες εδράζεται η

διδασκτική πορεία, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του μαθητή κι όχι του εκπαιδευτικού (Πασιαρδής κ.ά., 2006).

2.4. Ο Ρόλος του Μαθητή στα Νέα Προγράμματα Σπουδών

Ο ρόλος του μαθητή στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό, καθώς αυτός συνιστά την κινητήριου δύναμη και το μοχλό της μαθησιακής διαδικασίας. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα επικεντρώνεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τους εμπλέκει ενεργά στη διδασκαλία και εστιάζει στην κατάκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων μέσα από τη συνεργασία τους σε ομάδες, τη βιωματική μάθηση και την αυτενέργεια. Οι μαθητές αλληλεπιδρούν, ακολουθούν τον ατομικό ρυθμό μάθησης, παρακινούνται, αυτοαξιολογούνται. Μέσα από κατάλληλες δράσεις, τις οποίες συναποφασίζουν με το διδάσκοντα, αναπτύσσουν φιλικούς δεσμούς, κοινωνικοποιούνται, αποδέχονται τη διαφορετικότητα και αποφεύγουν τις συγκρούσεις. Μαθαίνουν μέσα σε ένα δυναμικό περιβάλλον που κατανοεί τις ανάγκες τους και ενσωματώνει τις δυνατότητές τους στις δράσεις. Ανακαλύπτουν οι ίδιοι τη γνώση, μαθαίνουν εμπειρικά και αυτονομούνται (ΠΣΝΓΟΕ, 2011).

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας παρέχει στο μαθητή δεξιότητες ψηφιακές. Εξοικειώνεται με τα τεχνολογικά μέσα, καλλιεργεί τη δημιουργικότητά του μέσα από την ενασχόληση με πολυτροπικά κείμενα και την αξιοποίηση οπτικοακουστικού υλικού. Ο ίδιος ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να αυτοαξιολογηθεί και να αναστοχαστεί αναφορικά με το ρυθμό μάθησης και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Ανακαλύπτει τη γνώση, αποκτά μεταγνωστικές δεξιότητες και εμπιστοσύνη στις δικές του δυνατότητες. Η τεχνολογία κεντρίζει το ενδιαφέρον του, τον οδηγεί σε ενεργό συμμετοχή στη μάθηση και παρέχει σε αυτόν την ευκαιρία εύρεσης, δημιουργίας γνώσεων μέσα από την εξοικείωση και αξιοποίηση ποικίλων ηλεκτρονικών πηγών γνώσεων (Gewirtz & Cribb, 2011).

2.5. Η Μάθηση μέσω Σχεδιασμού στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα

Τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα στοχεύουν στην αποτελεσματικότητα του σχολείου, τη δια βίου μάθηση και τη διάχυση της γνώσης στην κοινότητα. Λειτουργούν οι εκπαιδευτικές μονάδες ως κοινότητες που χαρακτηρίζονται από συνεργατικό πνεύμα και συλλογικότητα, με απώτερο στόχο την εφαρμογή κατάλληλων στρατηγικών μάθησης για την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών. Οι

εκπαιδευτικοί συνεργάζονται, δημιουργούν και εφαρμόζουν καλές διδακτικές πρακτικές, για να πετύχουν τους σκοπούς της μάθησης. Γι αυτό το σκοπό, αναλαμβάνουν ρόλο δημιουργών και σχεδιαστών του μαθησιακού περιβάλλοντος μέσα από την υιοθέτηση σχεδιαστικών εργαλείων που οδηγούν σε διαφοροποιημένα σχέδια διδασκαλίας που ανταποκρίνονται στις μαθητικές ανάγκες. Η πιλοτική υλοποίηση της διδασκαλίας μέσω σχεδιασμού σε σχολικές δομές το 2010, απέφερε θετικά αποτελέσματα στον άξονα συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος σε αυτήν, καθώς επιτεύχθηκε η ενεργός συμμετοχή τους στο σχεδιασμό της μάθησης και διαμορφώθηκε μια νέα κουλτούρα μάθησης, που επέτρεψε τη συνεχή ανατροφοδότηση και τον αναστοχασμό. Έτσι, αυξήθηκαν οι επιδόσεις των μαθητών με την εφαρμογή της διαφοροποίησης της διδασκαλίας και τον κατάλληλο σχεδιασμό του διδακτικού πλάνου, στο οποίο σκοποί, στόχοι, δράσεις και αποτελέσματα συνδέονται (Αρβανίτη, 2013).

Μέσα από το σχεδιασμό της διδασκαλίας με βάση τις αρχές της διαφοροποιημένης μάθησης, οι σχολικές δομές μετασχηματίζονται και αποκτούν αυτονομία και αποτελεσματικότητα. Επίσης, προάγεται ως θεσμός η δια βίου εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να ανταποκριθούν στις νέες κοινωνικές και εκπαιδευτικές αλλαγές και να καταστήσουν το σχολείο δυναμικό και ζωντανό οργανισμό που εξελίσσεται και συμβαδίζει με την κοινωνία.

3. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.1. Η Σημασία της Μουσικής Διδασκαλίας

Η μουσική αγωγή συνιστά ξεχωριστό αντικείμενο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η μουσική αποτελεί τρόπο έκφρασης, εκδήλωσης των συναισθημάτων του ατόμου και αλληλεπίδρασης. Συμβάλλει, λοιπόν, στην ολόπλευρη διαμόρφωση της ατομικής προσωπικότητας σε γνωστικό, συναισθηματικό και κοινωνικό επίπεδο. Στο χώρο της εκπαίδευσης η μουσική εμπεριέχει οργανωμένες δράσεις, που αποσκοπούν στην καλλιέργεια μουσικών δεξιοτήτων και στάσεων αναφορικά με ζητήματα ήχου, μέσα από τον οποίο αναπτύσσεται η φαντασία, η δημιουργικότητα των μαθητών και η καλλιτεχνική τους έκφραση(Shulkin & Raglam, 2014).

Η μουσική στην εκπαίδευση επιτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες. Αρχικά, το άτομο μέσα από τους ήχους μυείται σε ανακάλυψη τρόπων συναισθηματικής έκφρασης. Αυτό οφείλεται στις εμπειρίες που η μουσική προσφέρει στο άτομο μέσα από τις αισθήσεις, εμπειρίες που γεμίζουν το συναισθηματικό του κόσμο με ευαισθησίες και πνευματικές αναζητήσεις. Η μουσική βοηθά το μαθητή, λοιπόν, να νιώσει, να εκφράζεται, να αποφορτίζεται κάθε φορά που δυσκολεύεται να το πράξει με τη χρήση της λεκτικής επικοινωνίας(Hodges, 2005).

Στη συνέχεια, η μουσική στην εκπαίδευση λειτουργεί ως μέσο ψυχαγωγίας και επικοινωνίας για το μαθητή. Μέσα από το μάθημα της μουσικής, οι μαθητές

αποβάλλουν το άγχος, τη νευρικότητα και ηρεμούν. Η ψυχολογία τους χαρακτηρίζεται θετική, όπως και οι σκέψεις που κάνουν. Αλληλεπιδρούν με τους συμμαθητές τους στα πλαίσια μιας χορωδίας, όπου η ομαδική συμμετοχή και το κοινό ενδιαφέρον τους για τη μουσική τους ενώνουν και τους συνδέουν φιλικά. Μέσα από την αλληλεπίδραση οι μαθητές καλλιεργούν κοινωνικές δεξιότητες και αποκτούν αυξημένο βαθμό αυτοπεποίθησης και αυτοελέγχου (Hallam, 2010).

Οι λειτουργίες της μουσικής δεν περιορίζονται σε ατομικό επίπεδο, αλλά και σε κοινωνικό. Η μουσική λαμβάνει κυρίαρχη θέση στην πραγμάτωση εορταστικών εκδηλώσεων στο σχολικό χώρο, γεγονός που συνδράμει στην ενδυνάμωση των αντίστοιχων θεσμών. Ενισχύει τη συλλογική μνήμη και τους δεσμούς μιας ομάδας με κοινές πολιτιστικές καταβολές, αλλά, παράλληλα, ενώνει και μαθητές από ανομοιογενή πολιτισμικά και εθνικά περιβάλλοντα, καθώς η «γλώσσα» της μουσικής είναι μία και εύληπτη από όλους, ανεξαρτήτως της διαφορετικότητάς τους (Μαγαλιού, 2005).

3.2. Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού Μουσικής μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα

Όπως προαναφέρθηκε, το γνωστικό αντικείμενο της μουσικής εντάσσεται στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα και προάγει τη δημιουργικότητα των μαθητών. Μέσα από την εφαρμογή δράσεων αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης, οι μαθητές ασκούνται στην εύρεση νέων τρόπων αυτοέκφρασης και επικοινωνίας. Με αυτό τον τρόπο, καλλιεργείται η κρίση τους, αφού η επαφή με νότες τους παρακινεί να συνθέσουν άσματα που παράγουν ήχο με τέτοιο τρόπο, ώστε να γεννά εικόνες, σκέψεις και συναισθήματα (ΙΕΠ, 2021). Η μουσική παρέχει την ευκαιρία αναδόμησης της υπάρχουσας γνώσης και της παραγωγής νέας. Συνιστά μια δυναμική διαδικασία, η οποία βελτιώνεται μέσα από τη μαθησιακή πράξη. Ο διδάσκων είναι το πρόσωπο που θέτει το νου των μαθητών σε εγρήγορση, ώστε να προβληματίζονται και να αξιοποιούν με ορθό τρόπο τη γνώση που τους μεταφέρεται (Webster, 2018). Η μουσική διδασκαλία πραγματώνεται μέσα από δράσεις μέσα στην τάξη ή εκτός του σχολικού χώρου, σε άτυπα περιβάλλοντα, με τη μορφή παιχνιδιού (Coulson & Burke, 2013).

Αποτελεί κοινό τόπο ότι οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από τη χρήση των αισθήσεων και των βιωμάτων που έχουν αποκομίσει από τον κόσμο που τους

περιβάλλει (Russell & Bowie, 2013). Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Μουσικής επικεντρώνεται στη βιωματική προσέγγιση μάθησης. Με την προσέγγιση αυτή, οι μαθητές δρουν βιωματικά για να αποκτήσουν και να συγκρατήσουν τη νέα γνώση. Η απόκτηση της νέας γνώσης πραγματώνεται ανακαλυπτικά και διερευνητικά μέσα από τον πειραματισμό, την ανάλυση, τη σύνθεση και την επίλυση προβλημάτων μέσα από μια πλειάδα δράσεων με παιγνιώδη χαρακτήρα (ΙΕΠ, 2021).

Στα Νέα Προγράμματα Μουσικής σημαντικός κρίνεται ρόλος του εκπαιδευτικού μουσικής. Αυτός αποτελεί το πρόσωπο που καλείται να παίξει διπλό ρόλο, καλλιτέχνη και διδάσκοντα, ώστε να καλλιεργήσει τη μουσικότητα των μαθητών και τη θετική τους στάση απέναντι στη μουσική. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τη συνεχή επιμόρφωση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών μουσικής αγωγής, ώστε να αποκτήσουν τη γνώση και την ετοιμότητα σε θέματα διαχείρισης της τάξης και ανάδειξης της σημασίας της μουσικής παιδείας. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να στοχεύει στην καλλιέργεια της βιωματικής σχέσης των μαθητών με τη μουσική, μέσω της βιωματικής ή πραξιακής μουσικής εκπαίδευσης. Δίνει σε όλους τους μαθητές ευκαιρίες να εκφράζονται μουσικά, να εξωτερικεύουν σκέψεις και συναισθήματα (Διονυσίου, 2015).

Επιπλέον, μέσα από τη βιωματική μάθηση στη μουσική, ο εκπαιδευτικός οδηγεί το μαθητή στην αυτοαξιολόγηση και τον αναστοχασμό. Ειδικότερα, ανιχνεύει μέσα από την παρατήρηση και κινητοποιεί γνώσεις, συναισθήματα των μαθητών, ώστε οι τελευταίοι να έχουν τη δυνατότητα να οργανώσουν τις εμπειρίες τους. Τους παρέχει χρόνο και κίνητρα για να συνειδητοποιήσουν τα εμπόδια που συνάντησαν, τη γνώση που αποκόμισαν, τον τρόπο με τον οποίο συνεργάστηκαν κι έδρασαν, καθώς και τον τρόπο που θα αξιοποιήσουν μελλοντικά τη γνώση που έλαβαν (Dunning και Wessel, 2017).

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού μουσικής, ακόμη, είναι η αποσαφήνιση των εννοιών σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, ώστε η μουσική να παύσει να αποτελεί μάθημα με συμπληρωματικό και υποδεέστερο χαρακτήρα στο χώρο της εκπαίδευσης. Πολλές μουσικές δράσεις, όπως η εκμάθηση μουσικών οργάνων, η φωνητική, ο πειραματισμός για τη σύνθεση ασμάτων, η διατήρηση του ρυθμού μέσα από τον ήχο, μπορούν να ενταχθούν και να αξιοποιηθούν ως αφορμή για την υλοποίηση διαθεματικών σχεδίων εργασίας (ΙΕΠ, 2021).

3.3. Μοντέλα Σχεδιασμού των Προγραμμάτων Σπουδών της Μουσικής

Η διδασκαλία του γνωστικού αντικειμένου της μουσικής δε συνδέεται αποκλειστικά με την καλλιέργεια μουσικών δεξιοτήτων και την εκμάθηση μουσικής ορολογίας, αλλά συντελεί, παράλληλα, και στην πνευματική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτή η ολόπλευρη ανάπτυξη, σχεδιάστηκαν τα μοντέλα διδασκαλίας. Κυριαρχούν δύο μοντέλα ανάπτυξης των Προγραμμάτων Σπουδών της Μουσικής, τα οποία είναι το «ανεξάρτητο» και το «μικτό», «ολιστικό» ή «ενοποιημένο». Σύμφωνα με το «ανεξάρτητο» μοντέλο, η μουσική αποτελεί αυτόνομο μάθημα, το οποίο προϋποθέτει συγκεκριμένες δεξιότητες και γνώσεις. Αντίθετα, κατά το «μικτό», «ολιστικό» ή «ενοποιημένο» μοντέλο, η μουσική συνιστά κρίκο μιας διαθεματικής αλυσίδας και διδάσκεται σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες τέχνες (Κοκκίδου, 2007).

3.4. Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο

Τα Νέα Προγράμματα Σπουδών Μουσικής εστιάζουν στις βασικές αρχές του νέου συμπεριληπτικού σχολείου και δημιουργούνται για να απαριθμήσουν και να αποσαφηνίσουν τις αρχές του κράτους αναφορικά με την εκπαίδευση μέσα από τη δομή και το περιεχόμενό τους. Στοχεύουν στη δημιουργία μιας εκπαίδευσης με καινοτόμο χαρακτήρα, ολιστικό, ψηφιακό και διαπολιτισμικό, το οποίο λειτουργεί ως ολότητα(ΦΕΚ 155 και 155/ 22-01-2015). Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής είναι σχεδιασμένο με ευελιξία για το Δημοτικό και έχει «ανοικτό» χαρακτήρα, καθώς συνιστά ένα βοηθητικό οδηγό για τον εκπαιδευτικό αναφορικά με το σχεδιασμό της μουσικής διδασκαλίας, που εδράζεται και αφορμάται από τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των μαθητών. Ο σχεδιασμός του διδακτικού πλάνου της Μουσικής ακολουθεί τις αρχές της διαφοροποιημένης μάθησης, μέσα από την αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και καινοτόμων προσεγγίσεων, καθώς και ψηφιακών μέσων (ΙΕΠ, 2021). Μειονέκτημα σημαντικό του Νέου Προγράμματος για τη Μουσική θεωρείται ο προσανατολισμός προς την απόκτηση γνώσεων κι όχι τόσο προς την καλλιέργεια συναισθημάτων (Τσαλίκη & Αναστασιάδου, 2016).

Στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής εμπεριέχεται ο σκοπός και οι στόχοι της μουσικής αγωγής που οφείλει να επιτύχει ο μαθητής στην

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Οι στόχοι περιλαμβάνονται σε τέσσερις θεματικές ενότητες, που αφορούν τη φοίτηση από το Νηπιαγωγείο έως το Γυμνάσιο και σχετίζονται με την καλλιέργεια δεξιοτήτων μουσικής, αλλά και θεωρητικών γνώσεων μέσα από την υλοποίηση βιωματικών δράσεων. Επιπλέον, οι στόχοι οδηγούν στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή, την καλλιέργεια στάσεων και ιδεών, τη διασύνδεση και επαφή της μουσικής με την κοινωνία (ΙΕΠ, 2021).

Ακόμη, στα πλαίσια της δημιουργίας ενός «Σχολείου για Όλους», η μουσική θεωρείται σημαντική και στοχεύει στην άρση των προκαταλήψεων και κοινωνικών στερεοτύπων και το σεβασμό στη διαφορετικότητα. Παράλληλα, προάγεται η δημιουργικότητα των μαθητών, ανακαλύπτονται και αξιοποιούνται οι ικανότητές τους, προωθείται κι επιτυγχάνεται η πραγμάτωση ομαδικών δράσεων που χαρακτηρίζονται από ελαστικότητα και δυνατότητα αναπροσαρμογής. Επιπρόσθετα, οι μαθητές παρακινούνται σε συνεργασία, αυξάνεται η μεταξύ τους επικοινωνία, καθώς και η κοινοποίηση των ατομικών ή ομαδικών τους εργασιών (Παπανδρέου, 2017).

Το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής περιλαμβάνει τέσσερις συντελεστές και ειδικότερα την αναγνώριση των στοιχείων της μουσικής ορολογίας, την καλλιέργεια μουσικών δεξιοτήτων, την απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων και την ανάπτυξη του συναισθηματικού κόσμου του μαθητή. Για να επιτευχθούν αυτοί οι συντελεστές ο εκπαιδευτικός μουσικής οφείλει να σχεδιάζει τη διδασκαλία του με τέτοιο τρόπο, ώστε να γίνονται αντιληπτοί από το μαθητή οι τρόποι αλληλεξάρτησης και επικοινωνίας των μουσικών δράσεων της ακρόασης, της εκτέλεσης και της παραγωγής μουσικού ήχου. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα προάγει για τη διδασκαλία της μουσικής τη συνεργατική μέθοδο, καθώς και τη διαθεματική, διαπολιτισμική και βιωματική προσέγγιση (McLachlanetal., 2017).

Το 2014 το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) κοινοποίησε την αναθεωρημένη έκδοση του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών Μουσικής του 2011. Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το «Νέο Σχολείο-Σχολείο του 21ου αιώνα» στην αναθεωρημένη έκδοση του 2014 για τη Μουσική– Νηπιαγωγείο- Δημοτικό - Γυμνάσιο έχει πολλές ομοιότητες με αυτό του 2011, μόνο που χαρακτηρίζεται πιο επεξηγηματικό αναφορικά με την περιγραφή και αξιοποίηση στη μουσική

διδασκαλία των τεσσάρων Θεματικών Οργανωτών (συντελεστών, οι οποίοι προαναφέρθηκαν) (Ι.Ε.Π.-Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2021).

Η μουσική έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα στο Δημοτικό σχολείο και αποτελεί μια από τις περιοχές της αισθητικής αγωγής, μαζί με τη θεατρική αγωγή και τα εικαστικά. Όπως ορίζει η 9/17- 03-2016 πράξη του Δ.Σ του ΙΕΠ, η μουσική διδάσκεται μία ώρα την εβδομάδα σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού. Βέβαια, τονίζεται ότι η ύπαρξη αίθουσας μουσικής δε θεωρείται υποχρεωτική, αλλά εναπόκειται στη σχολική διεύθυνση. Είναι γνωστό ότι η μουσική διδάσκεται εργαστηριακά. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει υποχρεωτικότητα στην ύπαρξη ξεχωριστής αίθουσας διδασκαλίας της και ειδικού μουσικού εξοπλισμού που συντελεί στην κατάκτησή της βιωματικά. Ακόμη και τα σχολεία που διαθέτουν αίθουσα μουσικής, δε διαθέτουν επαρκή μουσικά όργανα, αλλά περιορίζονται σε ένα αρμόνιο ή σε κρουστά. Τέλος, οφείλει να σημειωθεί ότι στο Δημοτικό οι εκπαιδευτικοί της μουσικής όχι μόνο απουσιάζουν, αφού οι προσλήψεις τους δεν αποτελούν προτεραιότητα της πολιτείας, αλλά και τις περισσότερες φορές διαθέτουν και μεταδίδουν θεωρητικές γνώσεις κι όχι πρακτικές. Αυτό οφείλεται στο ότι στο δημόσιο σχολείο προσλαμβάνονται αποκλειστικά μουσικοί της ανώτατης εκπαίδευσης, οι οποίοι δε διαθέτουν εμπειρία στα μουσικά όργανα και τη χρήση τους παρά θεωρητικό υπόβαθρο (Αγγελίδου, 2016).

3.5. Κριτική Αποτίμηση των Λειτουργικών Παραμέτρων του Μαθήματος της Μουσικής Αγωγής στην Α/θμια Εκπαίδευση

Η μουσική συντελεί στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή. Παραταύτα, αν και έχει σχεδιαστεί Αναλυτικό Πρόγραμμα που εντάσσει υποχρεωτικά το γνωστικό αντικείμενο της μουσικής στο Δημοτικό, υπάρχουν προβλήματα αναφορικά με τους τρόπους πραγμάτωσης των στόχων που το Πρόγραμμα ορίζει. Αρχικά, οι εκπαιδευτικοί της μουσικής πολλές φορές απουσιάζουν από το σχολείο, διότι το κράτος δε θεωρεί προτεραιότητα την πρόσληψη της ειδικότητας αυτής στο σχολείο. Ο ρόλος τους υποτιμάται, καθώς τόσο οι ώρες διδασκαλίας του μαθήματος είναι περιορισμένες όσο και ο εξοπλισμός και η υλικοτεχνική δομή ανεπαρκής ή και ανύπαρκτη. Από πολλές σχολικές δομές απουσιάζει η αίθουσα μουσικής ή, ακόμη και όταν υπάρχει, δε διαθέτει ποικιλία

μουσικών οργάνων που συντελούν στη βιωματική μάθηση και εξοικειώνουν το μαθητή με τη μουσική αγωγή (Αγγελίδου,2016).

Μελέτη της Σφοντούρη (2019), επεσήμανε τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών μουσικής αναφορικά με τη σημασία ύπαρξης κατάλληλων μέσων και χώρου διδασκαλίας της μουσικής αγωγής στο Δημοτικό σχολείο. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί μουσικής δήλωσαν ότι μια αίθουσα ανεξάρτητη και εφοδιασμένη με μουσικά όργανα βοηθά στην αποτελεσματικότητα της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς και στην επίτευξη των στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος. Η αίθουσα μουσικής, μάλιστα, πέρα από όργανα, οφείλει να διαθέτει επαρκή ψηφιακά μέσα, όπως υπολογιστή και προτζέκτορα.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί μουσικής παρουσιάζουν αρνητική στάση απέναντι στο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Δηλώνουν ανικανοποίητοι, καθώς θεωρούν τους σκοπούς και τους στόχους του Προγράμματος γενικούς, ασαφείς και δύσκολα υλοποιήσιμους. Πιστεύουν ότι το Πρόγραμμα οφείλει να αναπροσαρμοστεί μέσα από την πραγμάτωση αλλαγών τόσο στη στοχοθεσία όσο και στις στρατηγικές διδασκαλίας. Η γενική διατύπωση των σκοπών και των στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος αγχώνει τον εκπαιδευτικό και τον προβληματίζει σε σχέση με τον τρόπο υλοποίησης δράσεων, γεγονός που μελλοντικά επιδρά στην επαγγελματική του εξουθένωση. Η υλοποίηση της διαθεματικής προσέγγισης της σχολικής γνώσης και η σύνδεση των γνωστικών αντικειμένων προϋποθέτει μια διαφορετική οπτική αναφορικά με τον όγκο της ύλης και το χρονικό περιθώριο διδασκαλίας της. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί πριν τη διδασκαλία και την υιοθέτηση νέων στρατηγικών μάθησης, πρέπει πρώτα να επιμορφωθούν και να εξοικειωθούν με αυτές, ώστε να αποκτήσουν εκπαιδευτική ετοιμότητα. (Γιώτη κ.ά., 2005;Σάκκουλης κ.ά., 2017).

Αρνητική παρουσιάζεται η στάση των εκπαιδευτικών μουσικής και απέναντι το εβδομαδιαίο ωράριο. Συγκεκριμένα, στα πλαίσια του «Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου» (ΦΕΚ 1324/11-5-2016, τ. Β) οι εκπαιδευτικοί μουσικής διδάσκουν σε όλα τα δημοτικά σχολεία από μία ώρα την εβδομάδα. Η μείωση των ωρών διδασκαλίας της μουσικής κατά μια ώρα σε παραβολή με το προγενέστερο ωρολόγιο πρόγραμμα δυσχεραίνει το έργο τους, καθώς δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για την υλοποίηση δράσεων και την επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Οι εκπαιδευτικοί προτείνουν την αύξηση των ωρών διδασκαλίας του γνωστικού τους

αντικειμένου, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες απαιτήσεις του μαθήματος και του Αναλυτικού Προγράμματος. Άλλωστε, η μείωση των διδακτικών ωρών επιδρά αρνητικά και στη συμπλήρωση πλήρους ωραρίου για τους ίδιους, αφού υποχρεούνται να μετακινηθούν και σε άλλα σχολεία, με δυσμενείς οικονομικές, εκπαιδευτικές και ψυχολογικές συνέπειες, μία εκ των οποίων συνιστά η έλλειψη συνεργασίας με μαθητές και συναδέλφους, λόγω έλλειψης χρόνου (Κεραμίδα & Βαϊούλη, 2017).

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθεται η μεθοδολογία της έρευνας, το δείγμα, τα ερευνητικά ερωτήματα καθώς και η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της ποιοτικής έρευνας και συγκεκριμένα με ημιδομημένες συνεντεύξεις, που είχαν ως στόχο να διερευνήσουν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, καθώς επίσης και να παρουσιάσουν τρόπους βελτίωσης των αδυναμιών τους.

4.1. Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η αξιολόγηση των νέων προγραμμάτων σπουδών επί τη βάση της σύγκρισης μεταξύ της επιδιωκόμενης από τους κατασκευαστές τους και της προσλαμβανόμενης από τους εκπαιδευτικούς μορφής τους.

4.2. Ερευνητικά Ερωτήματα

Από τον σκοπό αυτό προκύπτουν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- α. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά των νέων Προγραμμάτων Σπουδών σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και πώς αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς;
- β. Ποιες λειτουργικές αδυναμίες των νέων Προγραμμάτων Σπουδών παρατηρούν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων σπουδών;
- γ. Ποια λειτουργικά πλεονεκτήματα παρατηρούν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Προγράμματα Σπουδών;
- δ. Ποιες δυσκολίες αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών;
- ε. Ποιες προτάσεις διατυπώνουν οι εκπαιδευτικοί για τη βελτίωση των νέων προγραμμάτων σπουδών με στόχο την επιτυχή εφαρμογή του στην πράξη;

4.3 Επιλογή μεθόδου

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτός ο σκοπός επιλέχθηκε η μέθοδος της ποιοτικής έρευνας. Η ποιοτική έρευνα δίνει έμφαση στην κατανόηση και επεξήγηση διαδικασιών χρησιμοποιώντας τον λόγο και τα επιχειρήματα (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Στην ποιοτική έρευνα παρέχεται στον ερευνητή ευελιξία στο να συλλέξει τα δεδομένα και επίσης του δίνεται η δυνατότητα να συμμετέχει ο ίδιος σε κάθε στάδιο της έρευνας (Robson, 2010). Στη συγκεκριμένη έρευνα ως ερευνητική μέθοδος κρίθηκε καταλληλότερη η ποιοτική αφού έχει σκοπό να αναδείξει τις απόψεις, τα συναισθήματα και τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών που εφάρμοσαν τα νέα Προγράμματα Σπουδών αφού πρώτα έλαβαν την αντίστοιχη επιμόρφωση.

4.4. Περιγραφή δείγματος

Το δείγμα είναι ένας αριθμός ανθρώπων που συμμετέχουν στην έρευνα και αποτελούν περιπτώσεις που απασχολούν τον ερευνητή (Robson, 2010). Όντας αδύνατον να συμμετέχει το σύνολο του πληθυσμού στην έρευνα προβαίνουμε στη συμμετοχή ενός δείγματος. Η επιλογή αυτή γίνεται με προσεκτικό τρόπο καθώς αποτελεί σημαντικό παράγοντα που επιδρά στην ποιότητα των δεδομένων και των συμπερασμάτων (Creswell, 2016).

Στην έρευνα αυτή το δείγμα αποτέλεσαν οχτώ (8) εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ειδικότητας ΠΕ79.01, Μουσικής Επιστήμης, που υπηρετούσαν είτε ως μόνιμοι (7 εκπαιδευτικοί) είτε ως αναπληρωτές (1 εκπαιδευτικός) τη σχολική χρονιά 2021-2022 σε Πειραματικά Δημοτικά Σχολεία όλης της χώρας. Συμμετείχαν επτά (7) γυναίκες και ένας (1) άνδρας. Από αυτούς, οι πέντε (5) ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, ο ένας (1) ήταν κάτοχος πτυχίου Μουσικολογίας, ο ένας (1) είχε ωδειακές σπουδές και ένας (1) ήταν κάτοχος διδακτορικού. Οι επτά (7) από τους συμμετέχοντες έχουν 15 έως 25 χρόνια προϋπηρεσίας ενώ ένας (1) έχει δύο χρόνια προϋπηρεσίας. Ένα ακόμα στοιχείο που θα πρέπει να αναφερθεί είναι ότι οι τρεις (3) από τους συμμετέχοντες δεν βρίσκονται το τρέχον σχολικό έτος στα Πειραματικά Σχολεία, επομένως δεν συνεχίζουν την πιλοτική εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών. Οι συνεντευξιαζόμενοι κωδικοποιήθηκαν με τις ενδείξεις Σ1-Σ8 με βάση τη χρονική σειρά λήψης των συνεντεύξεων.

4.5. Συλλογή και Επεξεργασία Δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη μορφή συνέντευξης μέσω ημιδομημένων ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις θα πρέπει να γίνονται εύκολα κατανοητές από τον συνεντευξιαζόμενο και να μην τον κουράζουν. Γι' αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιούνται λέξεις και φράσεις της καθημερινότητας. Αυτό συντελεί ακόμα στο να πραγματοποιηθεί η συνέντευξη μέσα σε κλίμα οικείο. Όσον αφορά τη δομή, οι ερωτήσεις θα πρέπει να ξεκινούν από τις γενικές και να ακολουθούν οι ειδικές (Κελπανίδη, 1999). Αρχικά υπάρχουν κάποιες ερωτήσεις εισαγωγής ενώ στη συνέχεια οι ερωτήσεις οργανώνονται σε τρεις άξονες οι οποίοι είναι:

A) Γενικές ερωτήσεις για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών: αποτελείται από οκτώ ερωτήσεις και έχουν στόχο να αναδείξουν ποια είναι η γενική γνώμη των εκπαιδευτικών για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ποιες διαφορές εντοπίζονται σε σχέση με το υφιστάμενο, ποια στοιχεία καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος και πόσο βοηθητικό είναι για τον εκπαιδευτικό ώστε να οργανώσει τη διδασκαλία του.

B) Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου Προγράμματος Σπουδών: αποτελείται επίσης από οκτώ ερωτήσεις και έχουν σκοπό να αναδείξουν τον βαθμό σαφήνειας των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, να αξιολογήσουν την καταλληλότητα του περιεχομένου που συμπεριλαμβάνεται στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών, να αναδείξουν την οργάνωση του περιεχομένου και να αξιολογήσουν την κοινωνικό-πολιτιστική εγκυρότητά του. Επιπλέον, στον άξονα αυτό αξιολογείται η επάρκεια του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και δίνεται η δυνατότητα να γίνουν προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη με την προσθήκη ή την αφαίρεση ενοτήτων. Τέλος, διερευνάται ο παιδαγωγικός προσανατολισμός του νέου προγράμματος σπουδών.

Γ) Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του προγράμματος σπουδών και προτάσεις. Ο τελευταίος αυτός άξονας αποτελείται από πέντε ερωτήσεις οι οποίες έχουν στόχο να αναδείξουν το πώς αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί το νέο Πρόγραμμα Σπουδών, καθώς επίσης και τις σημαντικότερες δυσκολίες αλλά και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή. Τέλος, γίνεται αξιολόγηση της επιμόρφωσης που έλαβαν οι εκπαιδευτικοί.

Αρχικά, στάλθηκαν μηνύματα σε δέκα(10) υποψηφίους συμμετέχοντες μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (email) προκειμένου να ενημερωθούν για το σκοπό και το θέμα της συνέντευξης. Από τους δέκα (10) υποψηφίους δήλωσαν ενδιαφέρον συμμετοχής οι οκτώ (8). Αξίζει να σημειωθεί ότι χρειάστηκε να επαναληφθεί η αποστολή μηνυμάτων προκειμένου να συγκεντρωθούν οι συμμετέχοντες καθώς δεν ήταν ιδιαίτερα θετικοί από την αρχή.

Το σύνολο των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε τηλεφωνικά και μαγνητοφωνήθηκαν μέσω tablet. Έγινε απομαγνητοφώνηση και τα δεδομένα οργανώθηκαν σε ομάδες. Κρατήθηκαν κάποιες σημειώσεις προκειμένου να υπάρξει διευκόλυνση κατά την απομαγνητοφώνηση.

4.6. Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη διασφάλιση της ποιότητάς της (Creswell, 2016). Η εγκυρότητα φανερώνει πόσο πραγματικά είναι τα ευρήματα της έρευνας και η αξιοπιστία δείχνει αν τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να εξηγήσουν παρεμφερείς καταστάσεις (Robson, 2010).

Παρόλο που έχει εκφραστεί προβληματισμός σχετικά με τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας στην ποιοτική έρευνα, εντούτοις είναι αυτό δυνατόν με την εφαρμογή ορισμένων τεχνικών. Στην παρούσα μελέτη επιλέχθηκαν συμμετέχοντες από διαφορετικά Πειραματικά Δημοτικά Σχολεία της χώρας. Η διατύπωση των ερωτήσεων από την ερευνήτρια γινόταν με σαφήνεια προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν ασάφειες. Τέλος, τα δεδομένα της έρευνας αντιμετωπίστηκαν με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντικειμενικότητα.

5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν από τις ημιδομημένες συνεντεύξεις. Οι ερωτήσεις οργανώθηκαν με βάση τρεις άξονες:

- A) Γενικές ερωτήσεις για το νέο Π.Σ.
- B) Επιμέρους στοιχεία του νέου Π.Σ.
- Γ) Εφαρμοσιμότητα του νέου Π.Σ./ Προτάσεις

5.1. Παρουσίαση των δεδομένων ανά θεματικό άξονα

5.1.1. Γενικές ερωτήσεις για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών

Ερωτώμενοι για τη γενική εκτίμηση σχετικά με το νέο Π.Σ., όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι είχαν μια θετική γνώμη, τονίζοντας την αναγκαιότητα για αλλαγή. Αναλυτικότερα αναφέρουν *«Ήταν πολύ θετική από τη μικρή μου, έτσι, εμπειρία. Ένωσα την ανάγκη ότι χρειαζόταν μία αλλαγή. Δεν συμβάδιζε με τη νέα γενιά παιδιών το παλιό πρόγραμμα σπουδών...»* (Σ3), *«Θεωρώ ότι είναι οργανωμένο σύμφωνα με τις ικανότητες των παιδιών ανά ηλικία. Είναι σωστά δομημένο που έχει τρία επίπεδα σε μας.»* (Σ4) και *«Ναι, ήταν κάτι το οποίο ζητούσαμε εδώ και καιρό, δηλαδή αναζητούσαμε πάντα κάτι καινούργιο και κάτι που θα ταραξεί αυτά που κάναμε μέχρι τώρα.»* (Σ5). Δύο από τους συνεντευξιαζόμενους επεσήμαναν την ανασφάλεια που μπορεί να δημιουργήσει οτιδήποτε είναι καινούριο, πέρα από τα θετικά του στοιχεία. Όπως αναφέρεται *«Πάντα το καινούργιο μας δημιουργεί έτσι ένα άγχος και μία ανασφάλεια αλλά αν το κοιτάξει κανείς εκτενέστερα νομίζω ότι δίνει θετικά πράγματα, θετικότερα από το προηγούμενο. Και δεν το λέω απλώς για να χαϊδέσω αυτιά αυτή τη στιγμή, ούτε για να εξωραϊσω την κατάσταση. Νομίζω έχει γίνει μία καλή, μία βελτιωμένη έκδοση...»* (Σ2) και άλλος υποστηρίζει *«Είναι πολύ θετική η γνώμη μου για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Και μόνο το γεγονός ότι είναι κάτι καινούργιο φέρνει έτσι μία νέα πνοή. Σίγουρα στην αρχή δημιουργεί ένα άγχος. Χρειάζεται αρκετή μελέτη, αρκετό χρόνο για να ασχοληθείς αλλά στο τέλος βγαίνουν πολύ όμορφα πράγματα από αυτό.»* (Σ7).

Όσον αφορά τα στοιχεία που διαφοροποιείται το νέο Π.Σ. από το υφιστάμενο, οι συνεντευξιαζόμενοι υποστηρίζουν ότι το νέο Π.Σ. είναι οργανωμένο με πιο ευδιάκριτο τρόπο, προσφέρει ευελιξία στον εκπαιδευτικό, η ύλη καλύπτει ευρύτερα γνωστικά πεδία, τονίζεται περισσότερο η εργαστηριακή φύση του μαθήματος και η

ένταξη της τεχνολογίας. Ειδικότερα αναφέρεται «Ναι, είναι λίγο πιο ξεκάθαρα τα πεδία, δηλαδή τα ξεχωρίζουν έτσι με πιο ευδιάκριτο τρόπο. Και έχουν και ένα άνοιγμα στην έντεχνη ελληνική μουσική και στην βυζαντινή περισσότερο. Και σε Έλληνες συνθέτες του 20ου αιώνα που δεν υπήρχαν ως τώρα...» (Σ1), «: Το παλαιό ήταν πιο τυποποιημένο, νομίζω. Δηλαδή είχαμε κάποιες έννοιες του μαθήματος της μουσικής, κάναμε κάποιες εργασίες. Δεν είχε μεγάλη ευελιξία, δεν ήταν τόσο δελεαστικό στο παιδί...» (Σ2), «Ναι, καταρχήν τονίζεται η εργαστηριακή του μορφή το οποίο το θεωρώ και εγώ πολύ βασικό. Η ανάγκη εξοπλισμού, η χρήση υπολογιστών είναι πολύ αναβαθμισμένη, διάφορα εργαλεία δηλαδή. Επίσης θεωρώ πολύ σημαντικό ότι μιλάει για αξιολόγηση στο μάθημα της μουσικής και ειδικά τώρα που κάνουμε και την πιλοτική εφαρμογή με τις ρουμπρίκες και τις κλίμακες ελέγχου, γίνεται πλέον πιο ξεκάθαρο ότι ναι, τα παιδιά αξιολογούνται. Δεν είναι μάθημα απλώς που είναι μία ώρα ψυχαγωγίας και όχι μόνο. Γίνεται ουσιαστικότερο.» (Σ4). Δύο από τους συνεντευξιζόμενους δεν εντοπίζουν σημαντικές αλλαγές, ωστόσο το χαρακτηρίζουν πιο εμπλουτισμένο. Υποστηρίζουν: «Σύγχρονη εποχή, βασικές αρχές αναλλοίωτες βέβαια. Δηλαδή είναι και ορισμένα πράγματα που δεν άλλαξαν και ούτε πρόκειται να αλλάξουν. Αλλά έτσι έναν αέρα εκσυγχρονισμού μέσω της τεχνολογίας.» (Σ5) και «...Ουσιαστικά δε διαφοροποιείται από το υφιστάμενο πρόγραμμα σπουδών, απλώς το εμπλουτίζει ως προς τους τομείς που σας είπα και πριν.» (Σ6).

Όσον αφορά την αναγνώριση βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος, οι συνεντευξιζόμενοι διακρίνουν τη διαθεματικότητα, την εξοικείωση των μαθητών με τεχνολογικά εργαλεία, την ομαδοσυνεργατικότητα και τη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Συγκεκριμένα διατυπώνεται «Πάνω από όλα η διαθεματικότητα που είπα πριν. Σίγουρα το μάθημα είναι τώρα πιο κοντά στην ψυχαγωγία. Όχι ότι δεν ήταν πρώτα αλλά τώρα είναι... δίνει περισσότερο αφορμή για παιχνίδι. Ανάλογα με τον ρυθμό μπορούμε να κάνουμε συνδυασμό και συνεργασία με τον γυμναστή σε ένα χορευτικό ή με την εικαστικό και να φτιάξουμε έναν πίνακα και πάνω στον πίνακα να βάλουμε μουσικές που να ταιριάζουν, να βάλουμε τα παιδιά να πειραματιστούν πάνω σε αυτά και να ακούς τη γνώμη τους, να πουν τις ιδέες τους και τι σκέφτονται, τι βλέπουν μέσα από αυτά τα πράγματα.» (Σ2), «Ξαναλέω ότι δεν έχω δουλέψει το παλιό. Γιατί σίγουρα θα υπάρχουν πολύ περισσότερα στοιχεία. Τώρα έτσι φευγαλέα αυτά που μπορώ εγώ να διακρίνω είναι ο χωρισμός των τάξεων, που ήταν στο παλιό σε Γ, Δ, Ε. ΣΤ μαζί και Α, Β ξεχωριστά. Ενώ τώρα το χωρίζει σε Α-Β, Γ-Δ και

Ε-ΣΤ. Είναι πιο ταιριαστό αυτό, τουλάχιστον στα δικά μου μάτια και από τη μικρή μου εμπειρία. Εξυπηρετεί δηλαδή καλύτερα το νέο πρόγραμμα και για τη διάρθρωση της διδακτέας ύλης των μουσικών εννοιών και για αυτή τη σπειροειδή ανάπτυξη. Έχει ένταξη απλών εννοημάτων. Σίγουρα αυτό που είδα είναι η προώθηση των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα, βασίζεται αρκετά σε αυτές. Οι δραστηριότητες είναι σίγουρα πιο συγκεκριμένες στο νέο πρόγραμμα σπουδών, πιο κατευθυντικές και πιο βοηθητικές για τον εκπαιδευτικό σε σχέση με το παλιό. Έχει και αναφορές σε συγκεκριμένα μουσικά έργα, έχει αναλυτικότερες περιγραφές που, εντάξει, καθιστούν τη διαδικασία οργάνωσης του μαθήματος λίγο πιο εύκολη για τον εκπαιδευτικό. Μουσική δημιουργία με χρήση ΤΠΕ, χρήση νέων τεχνολογιών, σίγουρα αρκετά μεγάλη αλλαγή. Δίνεται έμφαση στη μουσική παράδοση και με την ενσωμάτωση της βυζαντινής μουσικής ως μεσαιωνική εκκλησιαστική μουσική της ανατολικής ορθόδοξης εκκλησίας. Έχει και προτάσεις για εκπαιδευτικές συναυλίες και προγράμματα εκτός του σχολείου και της σχολικής ζωής. Και αυτό νομίζω ότι είναι μία διαφοροποίηση. Η σπειροειδής ανάπτυξη των θεματικών πεδίων και δραστηριότητες που αναπτύσσονται από το απλό στο σύνθετο και από την πράξη στη θεωρία. Και σίγουρα και οι αξιολογικές πρακτικές και όσον αφορά τον εκπαιδευτικό στην αυτοαξιολόγηση, και τον εκπαιδευόμενο.»(Σ3) και «Σημαντικά στοιχεία... Ένα σημαντικό στοιχείο είναι η ένταξη των νέων τεχνολογιών μέσα στο μάθημα, κάτι που βοηθάει και σε μία πιθανή εξ αποστάσεως διδασκαλία πάρα πολύ. Ένα ακόμα στοιχείο είναι η διαθεματικότητα, δηλαδή το μάθημα της μουσικής μπορεί να συνδυαστεί και με άλλα μαθήματα, όπως για παράδειγμα η γεωγραφία, η ιστορία, τα θρησκευτικά. Και επίσης θα έλεγα ότι ο πειραματισμός είναι ένα ακόμα στοιχείο του μαθήματος, δηλαδή το βιωματικό στοιχείο. Τα παιδιά πειραματίζονται μέσω της πρακτικής άσκησης, μπορούν από τις μικρές ακόμα τάξεις να δοκιμάσουν την παραγωγή ήχου και να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά του. Και βέβαια αυτό είναι κάτι που επιβάλλεται όταν μιλάμε για μουσική.» (Σ7).

Στη διάκριση ανάμεσα σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα και σε Π.Σ. για τον Πολίτη και τον λειτουργικό του εγγραμμιασμό, όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι υπογραμμίζουν ότι το νέο Π.Σ. δίνει έμφαση κυρίως στην προετοιμασία των μαθητών ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες, χωρίς ωστόσο να παραγκωνίζεται και ο ακαδημαϊκός χαρακτήρας του. Ειδικότερα διευκρινίζουν «Εγώ θα έλεγα το β, δηλαδή δεν είναι μόνο το στερεότυπο μαθαίνω μουσική για να γίνω μουσικός, γίνομαι εκπαιδευτικός μουσικής ή

κάποιος σολίστ. Νομίζω έχει να κάνει και με τη γενικότερη εγκυκλοπαιδική γνώση των παιδιών αφού χρησιμοποιείται σε όλα τα μαθήματα. Τώρα βέβαια δεν μπορώ να πω ότι και το άλλο το αποδυναμώνουμε. Δηλαδή σίγουρα κάποιος που θέλει να προχωρήσει και να γίνει [...], να κάνει εξειδικευμένες σπουδές πάνω στη μουσική. Αλλά νομίζω ότι περισσότερο είναι για τη γενικότερη κατάρτισή τους και γνώση τους ως ενήλικοι πολίτες.» (Σ2), «...Σίγουρα αφορά τη θέση β σε πολύ μεγάλο βαθμό για όλα αυτά που προανέφερα με την προώθηση των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα, δηλαδή η δημιουργικότητα, η πρωτοβουλία, η κριτική σκέψη . Όλα αυτά σίγουρα μπορούν να φανούν χρήσιμα στην καθημερινή ζωή ως αυριανοί ενήλικοι πολίτες. Η συνεργασία, η ομαδοσυνεργατικότητα, η χρήση των νέων τεχνολογιών. Αφενός αυτό. Αφετέρου σκέφτηκα ότι σίγουρα σαν πρόγραμμα σπουδών για κάποιον που θέλει να ακολουθήσει πιο εξειδικευμένες μουσικές σπουδές μπορεί να λειτουργήσει καλύτερα. Εφόσον γενικά η μουσική διδάσκεται σε ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο στο σχολείο και δεν είναι αρκετό. Δηλαδή δεν του το διδάσκεις και στο λύκειο, θέλω να πω. Οπότε σαν μία βάση αρκετά καλή μπορεί να προσφερθεί και με αυτή την έννοια. Οπότε ξαναλέω ότι σίγουρα αφορά τη θέση β αλλά έτσι όπως το σκέφτομαι για μία μερίδα ατόμων θα μπορούσε να λειτουργήσει έτσι και πιο θετικά και εξειδικευμένα.» (Σ3), «...Επιλέγω τη δεύτερη θέση, διότι το πρόγραμμα αξιοποιεί ιδιαίτερα την ενεργητική συμμετοχή στη μάθηση, την ομαδική εργασία, τις επικοινωνιακές δεξιότητες, τη συσχέτιση του μαθήματος με τα υπόλοιπα μαθήματα και τη σχολική ζωή, προσαρμόζοντας το διδακτικό υλικό στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες και στις δεξιότητες ακόμα και στην ηλικία των μαθητών και όχι τόσο εστιάζοντας στο ακαδημαϊκό περιεχόμενο, χωρίς βέβαια και να το αποκλείει.»(Σ6) και « Έτσι όπως το σκέφτομαι τώρα, θεωρώ ότι η δεύτερη άποψη είναι πιο κοντά στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Δηλαδή οι μαθητές μέσα από το μάθημα αναπτύσσουν δεξιότητες όπως η συνεργασία, η επικοινωνία, ο πειραματισμός, οι οποίες θα τους βοηθήσουν στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί πολίτες. Σίγουρα υπάρχουν και οι θεωρητικές γνώσεις που είναι πιο εξειδικευμένες και είναι χρήσιμες για όποιον θέλει να ακολουθήσει μία ακαδημαϊκή πορεία στη μουσική αλλά κατά κύριο λόγο πιστεύω ότι απευθύνεται στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.» (Σ8)

Σε σχέση με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ από το νέο Π.Σ., όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι συμφωνούν ότι αυτό έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό μέσα από δραστηριότητες που παρέχονται. Συγκεκριμένα αναφέρουν «Σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό. Έτσι όπως το είδα δηλαδή έχει προτεινόμενες δραστηριότητες μουσικής

δημιουργίας ήδη από τις μικρές τάξεις δηλαδή Α-Β Δημοτικού και επίσης αναπτύσσονται κλιμακωτά σε κάθε τάξη Ο βαθμός δυσκολίας δηλαδή. Έχει πάρα πολλές επιλογές για Music Lab, Φωτόδεντρο, αποθετήρια ψηφιακού υλικού, εκπαιδευτικό λογισμικό e-me, eclass και ως μέσο αξιολόγησης και του ίδιου του εκπαιδευτικού και των μαθητών και προτάσεις για εξοικείωση με εργαλεία ώστε να δημιουργούν μουσική και στα εξ αποστάσεως μαθήματα . Δηλαδή καλύπτει ένα πολύ ευρύ φάσμα» (Σ3), «Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ενσωματώνει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη χρήση ΤΠΕ. Για παράδειγμα προτείνει οπτικοακουστικό υλικό από το διαδίκτυο, μουσικές ψηφιακές εφαρμογές, υλικό από το φωτόδεντρο, Αίσωπος, πλατφόρμες και πολλά, πολλά άλλα.» (Σ6) και «Σίγουρα έχουν ενσωματωθεί οι νέες τεχνολογίες στο νέο πρόγραμμα σπουδών. Σε μεγάλο βαθμό θα έλεγα. Παράδειγμα προτείνονται διάφορες ηλεκτρονικές διευθύνσεις στις οποίες μπορεί ο εκπαιδευτικός να βρει κάποια ψηφιακά διδακτικά σενάρια ή κάποιες δραστηριότητες. Ειδικά οι δραστηριότητες αυτές αρέσουν πολύ στα παιδιά. Ένα παράδειγμα που μου έρχεται τώρα στο μυαλό είναι η ιστοσελίδα «Αίσωπος» του ΙΕΠ, η οποία έχει μία δραστηριότητα ακουστικής αναγνώρισης μουσικών οργάνων και μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε στα μαθήματά μας. Αντίστοιχα πολύ συχνά χρησιμοποιούμε εργαλείο είναι και το «Φωτόδεντρο», το οποίο έχει πάρα πολλές ψηφιακές δραστηριότητες που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός.» (Σ7). Αξίζει να αναφερθεί ότι ένας από τους συνεντευξιαζόμενους θεωρεί ότι στο μάθημα της μουσικής δεν θα πρέπει να δίνεται βαρύτητα στη χρήση της πληροφορικής. Ειδικότερα αναφέρει ότι « Εγώ δεν δίνω τόσο προτεραιότητα σε αυτό γιατί τα παιδιά ούτως ή άλλως κάνουν πληροφορική, κάνουν και ρομποτική σε άλλα μαθήματα και θεωρώ ότι δεν πρέπει και στη μουσική να μουν σε αυτή τη διαδικασία σε τόσο μεγάλο βαθμό. Χρειάζονται μεν, αλλά όχι σε τόσο βαθμό γιατί έχουμε άλλα πράγματα που μπορούμε να αξιοποιήσουμε. Το πρόγραμμα έχει όμως. Έχει εντάξει αρκετά πράγματα με τις νέες τεχνολογίες.» (Σ1).

Οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν ότι το νέο Π.Σ. προσφέρει μεγαλύτερη αυτενέργεια στον εκπαιδευτικό ώστε να το προσαρμόζει είτε στις συνθήκες της τάξης του, είτε στις ανάγκες των μαθητών με διαφορετικές ικανότητες, είτε στους μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Συγκεκριμένα παραθέτουν ότι «...Από τη φύση της η μουσική είναι ένα μάθημα στο οποίο μπορείς να έχεις κοινούς κώδικες με τα παιδιά μη γνωρίζοντας πολύ καλά τη γλώσσα ή όντας από διαφορετικά περιβάλλοντα γιατί έχει μουσικές από όλο τον κόσμο. Μπορείς να πλησιάσεις δηλαδή

παιδιά με διαφορετικές κουλτούρες και από άλλες θρησκείες. Δίνει τη δυνατότητα από τη φύση του σαν μάθημα. Αλλά το έχουν και αυτοί όμως στο αναλυτικό πρόγραμμα. Έχουν δηλαδή μουσικές από όλο τον κόσμο...» (Σ1), «*Να ξεκινήσουμε πρώτα από την αυτενέργεια του εκπαιδευτικού. Πιστεύω ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να το προσαρμόσει στις συνθήκες μιας ομαλής τάξης, δηλαδή να μην έχει ιδιαίτερες δυσκολίες με μαθητές, παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες ιδιαίτερες ή γενικά να μην έχουν θέματα υγείας τα παιδιά, γιατί πολλές φορές υπάρχουν παιδάκια που χρειάζεται να διακόψουν το μάθημα για να κοιτάζουν για παράδειγμα το ζάχαρο τους, ή διάφορες επιπλοκές που μπορεί να δημιουργηθούν, νομίζω ότι αν τα πράγματα είναι ομαλά και είναι σε φυσιολογικές συνθήκες ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει όσο πιο απλό το μάθημα του και να το προσαρμόσει δηλαδή και στα παιδάκια που κουράζονται και στα παιδάκια που δεν μπορούν να σκεφτούν πολλά πράγματα ταυτόχρονα γιατί ίσως το νοητικό τους επίπεδο και η γενικότερη συμπεριφορά τους δεν τα αφήνει να συγκεντρωθούν στην τάξη. Πιστεύω ότι τα καταφέρνει αρκετά καλά σε αυτό τον τομέα. Τώρα να πούμε για τους μαθητές με διάφορες ανάγκες. Πιστεύω ότι η μουσική βοηθάει. Δηλαδή μπορείς να κάνεις πολλούς ρόλους ταυτόχρονα, να βάλεις παιδάκια να παίζουν από ένα μουσικό όργανο με τη συνοδεία κάποιας μελωδίας και αυτό είναι αρκετό αυτόματα να τα ευχαριστήσει και να τα ενθουσιάσει, χωρίς ωστόσο να αισθάνονται ότι υστερούν απέναντι σε κάποια άλλα που μπορεί να γράψουν νότες ή να τραγουδήσουν το τραγούδι και να ξέρουν κάποιες παραπάνω γνώσεις, επειδή σπουδάζουν σε κάποιο ωδείο. Μπορεί να γίνει δηλαδή ένας καταμερισμός, όμορφα και με διακριτικότητα, να το πω έτσι.» (Σ2), «...*Τώρα για το συμπεριληπτικό δίνεται έμφαση στις μουσικές του κόσμου από αυτά που είδα με ένα προτεινόμενο ευρύ ρεπερτόριο και στις δραστηριότητες από διαφορετικά πολιτισμικά πεδία με διάφορες προτάσεις και σε τραγούδια με τη χρήση διαφορετικής γλώσσας, για παράδειγμα αγγλικά, ιρλανδικά, γερμανικά. Γνωρίζουν λοιπόν ένα ρεπερτόριο ακροάσεων από μουσικές διαφορετικών λαών, τα συνοδεύουν φωνητικά και οργανικά. Και τα ΤΠΕ εξυπηρετούν πάρα πολύ τη διδασκαλία μαθητών με διαφορετικές ικανότητες. Ας πούμε σε μία εφαρμογή που προτείνεται στο Chrome Music Lab είναι στην ουσία οι νότες σαν γραφικές παραστάσεις και χρωματισμένες. Οπότε μπορούν να βοηθήσουν άτομα που αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες όπως είναι η κώφωση ή άλλες δυσκολίες ή με ειδικές ανάγκες ώστε να μπορούν να ενσωματώνονται μέσα στην ομάδα και να συμμετέχουν και να συνεργάζονται.»(Σ3) και «*Πράγματι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών είναι αρκετά ανοιχτό και δίνει ευελιξία στον εκπαιδευτικό αφού μπορεί να***

προσαρμόζεται σε διάφορα μαθησιακά περιβάλλοντα και φυσικά να λαμβάνει υπόψη κάθε φορά τις ανάγκες των μαθητών του. Κάθε τμήμα είναι διαφορετικό και η διδασκαλία θα πρέπει να εφαρμόζεται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε τάξης, του κάθε τμήματος. Επίσης το μάθημα της μουσικής είναι από τη φύση του τέτοιο που μπορούν να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές ανεξαιρέτως. Τώρα όσον αφορά τους μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, η μουσική είναι ένας τρόπος να έρχονται σε επαφή οι μαθητές με διαφορετικούς πολιτισμούς και να βλέπουν ομοιότητες και διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους.» (Σ8).

Το σύνολο των συνεντευξιαζόμενων θεωρούν πως το νέο Π.Σ. αποτελεί έναν καλό οδηγό που θα τους βοηθήσει να οργανώσουν καλύτερα τη διδασκαλία τους. Ενδεικτικά δηλώνουν ότι «Σίγουρα με τα νέα συστήματα, με το νέο πρόγραμμα η κάθε τάξη παίρνει περισσότερο τη θέση της. Δηλαδή οι μικρότερες τάξεις θα κάνουν μία γνωριμία με τη μουσική, θα πουν το α, γιατί είναι παιδάκια που δεν ξέρουν καθόλου μουσική θα χτίσουν πάνω σε αυτό. Η Πρώτη και η Δεύτερα είναι μία βαθμίδα. Η Τρίτη και Τετάρτη μετά μαθαίνει πράγματα πιο εξειδικευμένα. Περιμένουμε και εμείς πράγματα από αυτά τα παιδιά. Να μας δείξουν ότι κατάλαβαν και ότι έμαθαν κάποια στοιχεία μουσικής και αυτά συνεχίζονται στην Πέμπτη και στην Έκτη όπου μπορεί κάποιο παιδί να πει ότι έχει φτάσει σε ένα πολύ καλό επίπεδο έστω γενικών γνώσεων μουσικής. Κάπως έτσι το έχω στο μυαλό μου, δηλαδή τουλάχιστον από αυτή τη χρονιά που ξεκινάμε, γιατί είπαμε φέτος θα είναι η χρονιά που θα μπούμε για τα καλά, να το πω έτσι, στο πρόγραμμα. Τρεις βαθμίδουλες. Πρώτη- Δεύτερα, Τρίτη -Τετάρτη και Πέμπτη – Έκτη. Η μία θα είναι κρίκος της επόμενης.» (Σ2), «Πολύ. Είναι ένας πολύ καλός μπούσουλας. Πολύ, πολύ. Αλλά σίγουρα δεν θα προλάβουμε όλα όσα λέει.» (Σ4) και «Εεεε.. Κοιτάζτε, το νέο πρόγραμμα σπουδών θα με βοηθήσει πολύ στο να οργανώσω τη διδασκαλία μου σίγουρα. Αυτό που βοηθάει πάρα πολύ στην οργάνωση είναι οι τρεις βαθμίδες στις οποίες έχουν χωριστεί οι τάξεις όπως είπα και πιο πριν. Οπότε οργανώνω το μάθημα με βάση αυτές τις τρεις βαθμίδες. Στην πρώτη βαθμίδα που είναι η Πρώτη και η Δεύτερα δημοτικού τα παιδιά έρχονται σε επαφή με βασικές έννοιες. Στην επόμενη βαθμίδα που είναι η Τρίτη και η Τετάρτη οι βασικές αυτές έννοιες εμπλουτίζονται με παραπάνω στοιχεία, με παραπάνω γνώσεις και προφανώς στην τελευταία βαθμίδα που είναι η Πέμπτη και η Έκτη δημοτικού τα παιδιά μαθαίνουν περισσότερες λεπτομέρειες. Έτσι χτίζεται το οικοδόμημα της μάθησης.» (Σ7). Ένας συνεντευξιαζόμενος παραδέχεται ότι δεν θα χρησιμοποιήσει το Π.Σ. αυτούσιο αλλά

ως οδηγό για την οργάνωση των ιδεών του. Όπως αναφέρει «Σίγουρα πιστεύω θα με βοηθήσει ως προς οδηγό ιδεών. Δεν νομίζω ότι θα το χρησιμοποιώ αυτούσιο παίρνοντας μία-μία τις ενότητες. Πιο πολύ ως οδηγό ώστε να προσαρμόζω εγώ καλύτερα τις ιδέες μου, να βλέπω, να παίρνω διάφορες προτάσεις, ιδέες. Νομίζω πιο πολύ προς αυτή την κατεύθυνση.» (Σ3)

5.1.2. Επιμέρους στοιχεία του νέου Προγράμματος Σπουδών

Ως προς τον βαθμό σαφήνειας με τον οποίο είναι διατυπωμένα τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ., οι συνεντευξιαζόμενοι στο σύνολό τους θεωρούν ότι είναι αρκετά καλά διατυπωμένα, γεγονός που βοηθάει πολύ τον εκπαιδευτικό. Αναλυτικότερα διατυπώνουν ότι «Αρκετά. Μπορώ να πω ότι είναι αρκετά καλά διατυπωμένα γιατί υπάρχει συγκεκριμένος στόχος, υπάρχει συγκεκριμένος σκοπός και νομίζω ότι αν βάλουμε το στόχο για παράδειγμα να μάθουμε... Ένα σενάριο που είχα φτιάξει εγώ, ας πούμε, πέρυσι είχαμε βάλει σαν παράδειγμα και σαν στόχο να μάθουν τα παιδιά να ξεχωρίζουν σε ένα τραγούδι το κουπλέ από το ρεφρέν. Να ξεχωρίζουν δηλαδή την επαναλαμβανόμενη στροφή. Μαθαίνουν το ρυθμό, μαθαίνουν μέσα από την ποίηση ποιοι ποιητές μελοποιήθηκαν, μπαίνουμε στη διαδικασία να εξηγήσουμε τι είναι η μελοποιημένη ποίηση, να μάθουμε τους συνθέτες και τη συνεργασία με τους ποιητές. Και όλα αυτά βήμα-βήμα βοηθάνε να φτάσουμε στο τέλος και να πούμε ότι καταφέραμε τουλάχιστον στο μεγαλύτερο βαθμό να πετύχουμε αυτό που θέλουμε να μάθουμε, τις έννοιες αυτές, ξέρω 'γω. Πήρα ένα παράδειγμα για να είναι τα πράγματα πιο κατανοητά.» (Σ2), «Εμένα μου φάνηκαν αρκετά καλά διατυπωμένα και σαφή και αυτό που έχω να πω είναι το γεγονός ότι αντιστοιχούν στις γνώσεις, στις δεξιότητες, στις στάσεις, δηλαδή όσα χρειάζεται να γνωρίζει και να εφαρμόζει ένας μαθητής στο τέλος της μαθησιακής διαδικασίας. Είναι πολύ σημαντικό. Δίνεται σημασία στις δραστηριότητες οι οποίες επί της ουσίας επιλέγονται με βάση την αντιστοίχιση τους κάθε φορά με το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Τώρα για τον βαθμό κάλυψης σίγουρα είναι μεγάλος των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα γιατί μέσα από τις δραστηριότητες, τους στόχους και τους άξονες του προγράμματος σπουδών αναπτύσσεται η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα, η ομαδοσυνεργατικότητα, ο ψηφιακός εγγραμματισμός, η ευελιξία, η ηγεσία αλλά και κοινωνικοσυναισθηματικές δραστηριότητες.» (Σ3) και «Θα έλεγα ότι είναι αρκετά καλά διατυπωμένα τα

προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Ο εκπαιδευτικός έχοντας στο νου του το τι πρέπει να πετύχει, μπορεί να οργανώσει αντίστοιχα και τη διδασκαλία του μαθήματος του, οπότε σίγουρα είναι πολύ βοηθητικά. Το Πρόγραμμα Σπουδών σου δίνει τις θεματικές ενότητες τις οποίες θα πρέπει να διδάξεις και στη συνέχεια σου δίνει και το τι πρέπει οι μαθητές να έχουν κατακτήσει μετά τη διδασκαλία. Οπότε με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα μπορείς και να ελέγξεις, δηλαδή να αξιολογήσεις κατά πόσο οι μαθητές έχουν κατακτήσει τη νέα γνώση.» (Σ7). Ένας συνεντευξιαζόμενος θεωρεί ότι το νέο Π.Σ. έχει αρκετά κοινά στοιχεία με το υφιστάμενο πρόγραμμα όσον αφορά τη διατύπωση των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Συγκεκριμένα δηλώνει ότι «Είναι πάρα πολύ καλά διατυπωμένος. Το ομολογώ ότι βασίζεται και στο παλαιότερο. Δεν έχει δηλαδή κάτι το... Η διατύπωση νομίζω ότι βασίζεται και στο προηγούμενο, οπότε μας ήτανε και οικείο. Δηλαδή δεν είναι όλα καινούρια. Αλλά να πω την αλήθεια είναι θέμα μελέτης, δηλαδή αν το μελετήσεις καλά, εξοικειώνεσαι...» (Σ5)

Οι πέντε (5) από τους συνεντευξιαζόμενους θεωρούν το περιεχόμενο, δηλαδή την ύλη που υπάρχει στο νέο Π.Σ. κατάλληλο για το επίπεδο των μαθητών ως προς την επιστημονική εγκυρότητά του. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι «Σίγουρα κατάλληλο ως προς την ηλικία και αυτό έλεγα, ότι είναι πιο λεπτομερείς οι περιγραφές των δραστηριοτήτων άρα και πιο κατανοητές. Δίνονται και πιο σαφείς οδηγίες, οπότε μπορεί αυτό να λειτουργήσει καλύτερα. Σίγουρα δηλαδή είναι κατάλληλες και με βάση την ηλικία αλλά και το γεγονός ότι η ύλη ανάλογα και με την ηλικία εξελίσσεται και αυτή και δυσκολεύει κλιμακωτά. Είναι και αυτό σημαντικό. Και επίσης ότι στις μεταβατικές τάξεις τα μαθησιακά αποτελέσματα διατυπώνονται με σαφήνεια και με ιεραρχημένο τρόπο. Στις μεταβιβάσεις δηλαδή Α-Β, Γ-Δ, Ε-ΣΤ.» (Σ3) και «Θεωρώ ότι η ύλη είναι πολύ καλή και καλύπτει ένα μεγάλο φάσμα της μουσικής παιδείας. Οι μαθητές μαθαίνουν τις έννοιες και τα βασικά στοιχεία της μουσικής, στη συνέχεια μαθαίνουν τα διάφορα είδη της μουσικής. Φυσικά πολύ σημαντική είναι η σύνδεση της μουσικής με άλλα θεματικά πεδία και τέλος οι μαθητές καταφέρνουν να συνδέσουν τη μουσική με τη ζωή μέσα αλλά και έξω από το σχολείο. Οπότε αποκτούν μία ολοκληρωμένη άποψη και μία ολοκληρωμένη γνώση πάνω σε αυτό το κομμάτι.» (Σ8). Δύο συνεντευξιαζόμενοι θεωρούν ότι παρά την καταλληλότητα της ύλης, δεν μπορεί να εφαρμοστεί εξ' ολοκλήρου λόγω ανεπάρκειας του διδακτικού χρόνου. Αναφορικά υποστηρίζουν «: Είναι πολλή... Αλλά να σας δώσω να καταλάβετε, θεωρώ ότι οι

στόχοι που μπορούν να επιτευχθούν είναι μέχρι και την τρίτη δημοτικού. Από όσα λένε στους στόχους, ο,τι αφορά, ας πούμε, το κομμάτι των διδακτικών εννοιών να κατανοήσουν τα παιδιά σε βάθος, όχι να γίνει κάτι επιδερμικά και μετά να το ξεχάσουν. Ίσως ήθελε σε κάποιους τομείς μικρότερους στόχους σύμφωνα με τις ώρες που έχουμε. Αν είχαμε δύο ώρες θα γίνονταν όλα.» (Σ4) και «Α ναι είναι πάρα πολύ κατάλληλη. Πραγματικά στοχευμένο και πετυχημένο εεεε... δεν ξέρω αν πρέπει να το πω αργότερα ή τώρα όμως υπάρχει ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα, ότι είναι δύσκολο να εφαρμοστεί ακριβώς στο μονόωρο μάθημα. Δηλαδή είναι τόσοι οι απρόβλεπτοι παράγοντες οι εβδομαδιαίοι για το αν θα γίνει μάθημα και πώς θα γίνει και τα λοιπά που το τόσο ωραίο και τόσο σωστά δομημένο δεν σου δίνει τη δυνατότητα να το εφαρμόσεις όπως το θέλεις. Δηλαδή να ήτανε δίωρο το μάθημα μάλιστα, να το ευχαριστιόμουν.» (Σ6). Ένας συνεντευξιαζόμενος θεωρεί ότι το περιεχόμενο που συμπεριλαμβάνεται στο νέο Π.Σ. έχει μικρές διαφορές από το υφιστάμενο. Ο ίδιος αναφέρει «Εδώ είναι πιστεύω μικρές διαφορές σε σχέση με το παλαιό, απλά εδώ λίγο το εξειδικεύουμε. Δηλαδή δεν θα μάθουμε απλώς πώς τραγουδάμε ένα τραγούδι, αυτό το λέμε τραγούδι, αυτό το λέμε πεντάγραμμα, στίχο και τα λοιπά. Έννοιες, δηλαδή, ξεκομμένες. Πιστεύω ότι γίνεται καλύτερος συνδυασμός της ύλης και της γενικότερης παιδείας στη μουσική. Συνδυάζονται οι έννοιες έτσι ώστε να υπάρχει μία πληρέστερη ενημέρωση και γνώσεις από τους μαθητές.» (Σ2)

Οι συνεντευξιαζόμενοι δηλώνουν ότι το περιεχόμενο των Π.Σ. οργανώνεται σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη. Η καινοτομία αυτή βοηθάει τη μετάδοση και την κατάκτηση της γνώσης από τους μαθητές. Όπως παρατίθεται «Αυτό που λέγαμε ότι είναι οι τρεις βαθμίδες και μπορεί ένα παιδάκι της Δευτέρας π.χ. να πάει στην Τρίτη και να στηριχτεί σε αυτά που είχε μάθει, να μάθει και άλλα πράγματα, να τεκμηριώσει εκείνα που είχε σαν μικρότερος σε ηλικία, να καταλάβει και κάποια τα οποία να είχαν μείνει και σε μία μορφή απορίας ή να μην το έχει και καθόλου καταλάβει, να ήταν σαν μία ξένη λέξη. Να έλεγε κάποιος, ξέρω 'γω, μελοποιημένο τραγούδι ή μελοποιημένο ποίημα και να το άκουγε σαν μία ξένη λέξη, να μην καταλάβαινε. Τώρα μεγαλώνοντας εννοείται μπορεί να εξελιχθεί και να βελτιώσει και να μάθει και άλλα πράγματα και να χτίσει πάνω σε αυτά.» (Σ2) και «Λοιπόν το νέο Πρόγραμμα Σπουδών οργανώνεται σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία είναι οι βασικές έννοιες της μουσικής, τα είδη της μουσικής, η σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και η μουσική στη ζωή εντός και εκτός του σχολείου. Τα

θεματικά αυτά πεδία υπάρχουν και στις τρεις ομάδες δηλαδή και στην Α-Β και στην Γ-Δ αλλά και στην Ε-Στ. Θεωρώ ότι αυτή η εξέλιξη είναι πολύ σημαντική καθώς οι τάξεις συνδέονται μεταξύ τους και οι μαθητές μπορούν πιο εύκολα να εξελιχθούν μέσα από αυτή τη σύνδεση και να αποκτήσουν πιο ολοκληρωμένες γνώσεις για τη μουσική. Πιστεύω ότι θα λειτουργήσει πολύ καλά αυτή η καινοτομία.» (Σ8)

Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν ότι το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σχετίζεται με τις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες. Αυτό σημαίνει ότι καταπιάνεται με περιβαλλοντικά θέματα και με θέματα πολυπολιτισμικότητας, παγκοσμιοποίησης και συμπερίληψης. Συγκεκριμένα έχουν την άποψη ότι «Καταπιάνεται με πάρα πολλά θεματικά πεδία. Συνδέουν γνώσεις, δεξιότητες των μαθητών με τη μουσική, δηλαδή διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και έχει ως στόχο τη δημιουργία πολιτών οι οποίοι θα έχουν υγιή σχέση με το περιβάλλον τους, φυσικό, τεχνητό και κοινωνικοπολιτισμικό. Και για να σου πω κάποια παραδείγματα, προτείνονται δημοτικά τραγούδια που έχουν θέμα το περιβάλλον. Σίγουρα επιλέγουν την αγάπη για τη φύση και, συνδυασμένα με δραστηριότητες εννοείται και όχι απλά σαν τραγούδι, μπορούν να λειτουργήσουν προς αυτή την κατεύθυνση και να εγείρουν προβληματισμούς και να δημιουργήσουν συμπεριφορές και στη σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες. Μπορούν να έρθουν, ας πούμε, οι μαθητές σε επαφή με διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά και γεωγραφικά υπόβαθρα και μνηθούν και σε άλλους πολιτισμούς.» (Σ3), «Ενδιαφέρουσα ερώτηση αυτή. Εεεε.... Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σε μεγάλο βαθμό θα έλεγα απάντα στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις. Δηλαδή καταπιάνεται με θέματα που αφορούν την καθημερινή πραγματικότητα και τον κόσμο γύρω μας. Για παράδειγμα, με τις μουσικές του κόσμου τα παιδιά κατορθώνουν να έρθουν σε επαφή με άλλους λαούς και άλλους πολιτισμούς και να αποκτήσουν έτσι μία πιο θετική στάση απέναντί τους. Επίσης με διάφορα μελοποιημένα ποιήματα μπορούν να έρθουν σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον. Με άλλες ήχο-ιστορίες μπορούν να προσεγγίσουν διάφορα κοινωνικά θέματα. Έτσι, υπάρχει μία ολιστική, θα έλεγα, προσέγγιση και τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τις διάφορες συνθήκες που επικρατούν γύρω τους.» (Σ7) και «Μέσα από τη μουσική οι μαθητές μπορούν να έρθουν σε επαφή με διάφορα κοινωνικά φαινόμενα και να τα προσεγγίσουν με έναν διαφορετικό τρόπο. Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών υπάρχουν δραστηριότητες που έχουν στόχο τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με τη φύση, με το περιβάλλον μέσα από το δημοτικό τραγούδι. Επίσης,

γνωρίζουν άλλους λαούς και γίνονται πολίτες του κόσμου μέσα από την επαφή τους με χορούς και μουσικές από διάφορους λαούς.» (Σ8)

Όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι εντοπίζουν ότι ο χρόνος που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος της μουσικής, ο οποίος είναι μία διδακτική ώρα εβδομαδιαία, δεν είναι αρκετός ώστε να διδαχθεί και να κατακτηθεί από τους μαθητές το περιεχόμενο του μαθήματος. Ειδικότερα υποστηρίζουν ότι «Ναι, αυτό το είχα πει και πέρυσι ότι πρέπει να υπολογίσουν ότι κάθε τάξη κάνει περίπου 20 μαθήματα όλη τη χρονιά. Έτσι βγαίνει περίπου. 20 μονόωρα. Είναι λίγο. Η αλήθεια είναι ότι είναι στημένο πολύ ωραία αλλά δεν μπορούν να βγουν όλα αυτά. Και μάλιστα με ποια λογική; Εγώ άντε είμαι σε ένα σχολείο που μένω και έχω τα παιδιά από την πρώτη μέχρι την έκτη, οπότε το διαμορφώνω. Ό,τι δεν πρόλαβα να κάνω τη μία χρονιά θα το αναπτύξω περισσότερο την επόμενη. Οι συνάδελφοι όμως στα περισσότερα σχολεία που μοιράζονται, αλλάζουν κάθε χρονιά. Και αυτό δεν ξέρω κατά πόσο υπάρχει μία συνέχεια στα παιδιά. Αυτό είναι το πρόβλημα. Εντάξει αυτοί έκαναν ένα πρόγραμμα που πρέπει να υπάρχει. Με μία επιφύλαξη ένα 80% μπορεί να καλυφθεί. Με δεδομένων των καλών συνθηκών. Γιατί εμείς ξέρετε κάνουμε και γιορτές, είμαστε και λίγο «όπου γάμος και χαρά η χορωδία πρώτη», έχουμε διάφορα τέτοια. Εμένα, ας πούμε, υπολογίζεις θα είμαι στο πειραματικό και έχω και τέσσερις ώρες στον όμιλο μουσικής. Που εκεί δουλεύω όλες τις γιορτές. Αν δουλεύεις στο κανονικό ωράριο όπως είναι οι περισσότεροι συνάδελφοι, κάνουν τα τραγούδια την ώρα του μαθήματος, επομένως αμέσως-αμέσως χάνουν πάρα πολλές ώρες σε αυτά. Έτσι δεν μπορεί να εφαρμοστεί το πρόγραμμα.» (Σ1), «Αυτό είναι μη ρεαλιστικό στο μεγαλύτερο βαθμό. Σε μία ιδανική ημέρα, μία ιδανική ώρα, μία δεύτερη ώρα για παράδειγμα, μπορεί να λειτουργήσει πολύ καλά. Στο μεγαλύτερο βαθμό θεωρώ ότι δεν θα λειτουργήσει γιατί η τάξη είναι ένας ζωντανός οργανισμός. Δεν μπορείς να προβλέψεις τι συμβαίνει κάθε φορά, από συναισθηματικά προβλήματα των παιδιών, από την ετοιμότητά τους, από την προετοιμασία τους. Είναι πάρα πολλά, δηλαδή. Αυτά που εγώ προσπάθησα να εφαρμόσω μου τράβηξαν περισσότερο καιρό. Θεωρώ ότι δεν θα φτάνει ο χρόνος. Τουλάχιστον τις περισσότερες φορές. Μην είμαι και απόλυτη. Είναι πάρα πολλά. Ο αριθμός των παιδιών. Είναι πολλά. Ακόμα και η ώρα που θα έχεις. Είναι διαφορετική η πρώτη ώρα από την έκτη. Έχει πραγματικά μεγάλη διαφορά. Οπότε είναι σχετικά.» (Σ3) και «Too good to be true. Πραγματικά too good to be true. Δεν ξέρω πώς θα το γράψετε, είναι μηδαμινός ο χρόνος σε σχέση με τους στόχους. Κάποια πράγματα όμως,

εντάξει, εννοείται ότι μπορούν να γίνουν, δεν είμαστε αρνητικοί αλλά όχι στο εύρος. Δηλαδή κάποια πράγματα θα τα θυσιάσουμε.» (Σ4)

Τρεις (3) από τους συνεντευξιαζόμενους δεν θα άλλαζαν κάτι ως προς τη διάταξη, την προσθήκη ή την αφαίρεση των ενοτήτων του νέου Π.Σ.. Αναφέρουν ότι «Όχι με κάλυψαν πλήρως. Δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι.» (Σ3) και «Δεν θα άλλαζα κάτι στις ενότητες του νέου Προγράμματος Σπουδών. Θεωρώ ότι είναι ένα ολοκληρωμένο δημιούργημα. Απλά, όπως σας είπα και πριν, δεν ξέρω αν είναι εφικτό να ολοκληρωθεί η διδασκαλία του μέσα σε μία χρονιά.» (Σ8). Ένας συνεντευξιαζόμενος θα επιθυμούσε την προσθήκη δραστηριοτήτων εκμάθησης και μελοποίησης τραγουδιών. Παραθέτει ότι «Δεν νομίζω ότι θα άλλαζα. Απλά θα πρόσθετα ίσως κάποιες ιδέες σχετικά με τη μελοποίηση και την εκμάθηση τραγουδιών, κάποιες παρτιτούρες που θα μπορούσαν να είναι μόνιμα στο βιβλίο των παιδιών. Δηλαδή περισσότερο σε μορφή γραφικής ύλης, να το πω έτσι, ή σε μορφή εργαλείων θα μπορούσαμε να προσθέσουμε στο τετράδιο των εργασιών τους, για παράδειγμα, εκτός από τις ήχο-ιστορίες που έχουν μέσα τα βιβλία, θα μπορούσαμε να βάλουμε και κάποιες παρτιτούρες τραγουδιών, πεντάγραμμα για να εξασκηθούν. Τα είχαμε πει εξάλλου και με τη συντονίστρια μας αυτά όταν κάναμε τηλεδιασκέψεις. Της είχαμε πει αυτές τις ιδέες.» (Σ2). Ένας συνεντευξιαζόμενος θα επιθυμούσε να είναι πιο συγκεκριμένοι οι στόχοι που δίνονται από το Π.Σ. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι «Ναι, βασικά δεν θα πρόσθετα. Θα το έκανα πιο συγκεκριμένο, δηλαδή ο,τι λέει για Α-Β, τι για Α, τι για Β. Ό,τι λέει για Γ-Δ, τι για Γ, τι για Δ. Ειδικά σε ο,τι αφορά την κατανόηση της ρυθμομελωδικής ανάγνωσης. Να γίνει λίγο πιο συγκεκριμένο θα το ήθελα σε ο,τι αφορά τη μεταφορά του ήχου στο χαρτί. Γιατί και η μουσική μία γλώσσα είναι. Αυτό δεν είναι πολύ σαφές στο πρόγραμμα ίσως. Δηλαδή πρέπει στην Πρώτη τάξη να ξέρω δύο νότες, στη Δευτέρα αυτές, στην Τρίτη αυτές τις αξίες, στην Τετάρτη... Είναι λίγο... Είναι πολλοί οι στόχοι. Δηλαδή όταν μου λέει στην Πρώτη-Δευτέρα να έχω κάνει όλες τις αξίες και στην Τρίτη-Τετάρτη να έχουν μάθει όλες τις νότες και στην Πέμπτη-Εκτη... Πώς; Δεν ξέρω... Φαντάζομαι μέσα από τα βιβλία θα γίνει αυτό. Να γίνει πιο συγκεκριμένο σε ότι αφορά την ρυθμομελωδική ανάγνωση.» (Σ4). Ένας συνεντευξιαζόμενος θα επιθυμούσε την αφαίρεση ορισμένων ενοτήτων λόγω περιορισμένου διδακτικού χρόνου. Ειδικότερα αναφέρει «Προσθήκη όχι, δεν νομίζω, με τίποτα. Αφαίρεση με πόνο καρδιάς αλλά όχι γιατί δεν είναι ωραία και απαραίτητα. Μόνο για αυτό, για το θέμα του χρόνου. Ναι... δεν μπορώ να πω ποιο να αφαιρέσω.» (Σ5). Τέλος, δύο (2) συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν ότι λόγω του

σύντομου χρονικού διαστήματος εφαρμογής του νέου Π.Σ., δεν έχουν ολοκληρωμένη άποψη για την αλλαγή στη διάταξή του. Όπως υποστηρίζουν «Εεεε... Κοιτάζτε, προς το παρόν δε θα άλλαζα κάτι. Μετά από λίγους μόλις μήνες εφαρμογής, δεν θα μπορούσα να προτείνω αλλαγές. Θα χρειαζόταν τουλάχιστον ένα ολόκληρο σχολικό έτος για να δοκιμαστεί εκτενώς και να γίνουν τέτοιες πιθανές προτάσεις.» (Σ6) και «Εεεε όσον αφορά τις ενότητες δεν θα άλλαζα κάτι. Ούτε θα ήθελα να αφαιρέσω κάτι γιατί είναι όλα πάρα πολύ ενδιαφέροντα και πολύ ωραία, αλλά ούτε έχω και στο μυαλό μου κάτι συγκεκριμένο που θα ήθελα να προσθέσω. Νομίζω ότι είναι αρκετά νωρίς ακόμα για να έχουμε μία ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη άποψη πάνω σ' αυτό. Όπως είπα και πριν, χρειάζεται χρόνος για να το δουλέψουμε και να το δούμε και στην πράξη.» (Σ7).

Όλοι οι συνεντευξιζόμενοι συμφωνούν ότι το νέο Π.Σ. διαπνέεται από μια προοδευτική – μαθητοκεντρική λογική προωθώντας τη συνεργατική, διερευνητική και βιωματική μάθηση. Η παιδαγωγική αυτή προσέγγιση είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός του. Όπως εντοπίζουν «Πιστεύω ναι. Και η συνεργασία, σίγουρα η βιωματική προσέγγιση είναι οι λέξεις-κλειδιά πάντα σε ένα τέτοιο μάθημα. Δεν μπορώ, δηλαδή, να φανταστώ το μάθημα της μουσικής χωρίς συνεργασία ή χωρίς να νιώσει το παιδί τον παλμό της μελωδίας, τον ρυθμό. Να χτυπήσει τα χέρια του, να χορέψει, να κινηθεί. Πάντα το μάθημα έτσι γινόταν. Τώρα είναι και ένας λόγος παραπάνω να το δούμε και πιο βιωματικά.» (Σ2), «Ναι σίγουρα. Έτσι όπως το βλέπω εγώ στο δικό μου αντικείμενο δίνεται βάρος και στη μουσική εκτέλεση . Μουσική εκτέλεση σε ομάδες. Δραστηριότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεση. Είτε με φωνές, όργανα, μουσική τεχνολογία που στην ουσία παρέχεται στους μαθητές ένα μέσο επικοινωνίας με τους άλλους και καλλιεργούν με αυτό τον τρόπο την κριτική τους σκέψη. Με τις δραστηριότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης έτσι; Και της μουσικής εκτέλεσης. Καλούνται επί της ουσίας να κλέψουν στοιχεία μουσικά μεταξύ των ιδεών και να συνεργαστούν για την οργάνωσή τους με στόχο το καλύτερο αισθητικό αποτέλεσμα. Δηλαδή μπορείς να θεωρήσεις ότι αφορά την συνεργατική λύση προβλήματος αυτό. Και ο αυτοσχεδιασμός σίγουρα στη μουσική απαιτεί αυτενέργεια και δεξιότητα εξεύρεσης λύσης.» (Σ3), «Εφαρμόζεται. Είναι γενικά όλο το πνεύμα. Είναι δηλαδή όλη η γραφή του νέου προγράμματος έτσι που όλο αυτό φαίνεται. Δηλαδή δεν μπορώ να σας πω συγκεκριμένα παραδείγματα αλλά φαίνεται. Άλλωστε δεν κάνουμε μουσική ωδείου, ξέρω 'γω νότες και αξίες, αλλά αυτή η εισαγωγή και η αγάπη και αυτή

η μετάδοση της αγάπης προς τη μουσική. Οπότε όλες οι δραστηριότητες έχουν αυτόν τον χαρακτήρα του αγγίγματος της μουσικής στα παιδιά.» (Σ5) και «Εεε... Ναι βέβαια συμφωνώ με αυτά που λέτε. Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση. Στο μάθημα οι μαθητές καλούνται να πειραματιστούν, να δοκιμάσουν καινούργια πράγματα, να έρθουν σε επαφή με νέες γνώσεις βιωματικά και αυτό σίγουρα επιδρά και στο χαρακτήρα τους. Επίσης, υπάρχουν πολλές δραστηριότητες στις οποίες τα παιδιά καλούνται να συνεργαστούν μεταξύ τους, να δημιουργήσουν ομάδες, να επικοινωνήσουν και να δημιουργήσουν νέα πράγματα μέσα από τη συνεργασία αυτή. Με αυτό τον τρόπο όλοι οι μαθητές γίνονται μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανεξάρτητα από τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες.» (Σ7)

5.1.3. Εφαρμοσιμότητα του Προγράμματος Σπουδών/ Προτάσεις

Τέσσερις (4) από τους συνεντευξιζόμενους αναφέρουν ότι οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς τους δέχτηκαν με καλή και θετική διάθεση το νέο Π.Σ. Όπως δηλώνουν «...αν πω για μας που ήμασταν στην επιμόρφωση ήταν όλοι πολύ ευχαριστημένοι και με διάθεση και χωρίς να έχουν κάτι αρνητικό. Είχαμε μία πάρα πολύ καλή ομάδα, έχουμε πολύ καλούς επιμορφωτές. Εγώ είμαι πολύ ευχαριστημένη και από τον τρόπο που μας αντιμετώπισαν και την κατανόηση που είχαν όσον αφορά τις ημερομηνίες για την κατάθεση των εργασιών. Ό,τι στείλαμε το διόρθωσαν με πολλή προσοχή και στοχευμένα. Αυτό που αισθάνθηκα εγώ ήταν ότι ήταν όλοι ευχαριστημένοι...» (Σ1) και «Με μεγάλη χαρά. Το εκτίμησαν σε μεγάλο βαθμό, και ειδικά την διαδικασία των σεμιναρίων για την επιμόρφωση.» (Σ6). Τρεις (3) από τους συμμετέχοντες αναφέρουν ότι οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς τους δέχτηκαν το νέο Π.Σ. με διπλό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι αφενός υπήρχε μια θετική διάθεση, αφετέρου είχαν δισταγμό λόγω της κατάστασης που επικρατεί στα ελληνικά σχολεία, ενώ εξέφρασαν και παράπονο για όσα περίμεναν να αλλάξουν και δεν άλλαξαν. Συγκεκριμένα υποστηρίζουν «Νομίζω με αρκετά έτσι θετική διάθεση, χαρά, διάθεση να μοιραστούν τις ιδέες τους και να δεχθούν τις ιδέες των άλλων. Ίσως και με έναν μικρό δισταγμό, μπορώ να πω, και λόγω της ισχύουσας πραγματικότητας στα ελληνικά σχολεία. Δηλαδή κατά πόσο μπορούν να εφαρμοστούν αυτά, και λόγω και του φόρτου εργασίας που έχει πέσει τα τελευταία χρόνια αρκετά πάνω στο εκπαιδευτικό προσωπικό και στην εκπαίδευση. Αλλά με θετική διάθεση σίγουρα.» (Σ3) και «...Πώς το δεχτήκανε... νομίζω ανακουφιστικά...

Από την άλλη και με ένα μικρό παράπονο. Κάποια πράγματα περιμέναμε να έχουν κατοχυρωθεί για το πλάνο. Δηλαδή δεν νοείται, για παράδειγμα, να υπάρχει για την πληροφορική εργαστήριο, για την ένταξη τμήμα ένταξης και να μην υπάρχει εργαστήριο για τη μουσική ή τουλάχιστον μία πρόταση να γίνεται η αίθουσα εκδηλώσεων εργαστήριο για τη μουσική, που είναι ο φυσικός μας χώρος. Και να το μοιραζόμαστε με το θέατρο. Δηλαδή ξεκινάμε από το βασικό. Μια-δυο φορές τη βδομάδα, εφόσον είναι μία ώρα το μάθημα, να αξιοποιούμε έναν χώρο συγκεκριμένο. Δώσ' μας τη νομική κάλυψη να το διεκδικούμε. Λείπει η νομική κάλυψη για την εργαστηριακή φύση του μαθήματος μας...» (Σ4). Τέλος ένας συνεντευξιαζόμενος δηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς του θα ήθελαν επιπλέον παροχές και περίμεναν περισσότερα πράγματα από το νέο Π.Σ. Όπως δηλώνει «...Περίπου στο ίδιο πνεύμα νομίζω κινούνται και αυτοί. Θέλουν να έχουν έτσι παραπάνω χρόνο στο μάθημα τους, να έχουν περισσότερο εξοπλισμό για το μάθημά τους, μία αίθουσα ξεχωριστή στο σχολείο που θα κάνει μόνο μουσική. Και εδώ να πω σε παρένθεση ότι το σχολείο που διδάσκω δεν έχει αίθουσα μουσικής. Αυτό πιστεύω φρενάρει τη διαδικασία, ανακόπτει το ρυθμό και την όρεξη πού μπορεί να έχω εγώ σαν εκπαιδευτικός αλλά και τα παιδιά όταν περιμένουν στην τάξη τους και πρέπει να φύγει ο δάσκαλος ή ο άλλος καθηγητής ειδικότητας για να κάνει μάθημα. Είναι κάποια πρακτικά πράγματα τα οποία δημιουργούν κάποια προβληματάκια. Εν πάση περιπτώσει με αυτά που έχουμε θα συνεχίσουμε.» (Σ2)

Οι επτά (7) από τους οκτώ (8) συνεντευξιαζόμενους πιστεύουν ότι θα υπάρξουν δυσκολίες όσον αφορά την εφαρμογή του νέου Π.Σ. Αναλυτικότερα, δύο (2) συνεντευξιαζόμενοι υποστηρίζουν ότι θα υπάρχουν δυσκολίες λόγω έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής. Όπως αναφέρουν «Ναι, θα μπορούσαν. Και όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή. Γιατί εγώ δεν θεωρούμαι ο μέσος όρος ενός σχολείου έχοντας τάξη μουσικής, πιάνο. Εγώ έχω πιάνο στην αίθουσα, έχω πιάνο ηλεκτρικό εκεί που κάνουμε τις παραστάσεις, έχω μεταλλόφωνα στην τάξη που μου έχει αγοράσει ο σύλλογος, έχω πνευστά και κρουστά όργανα που έχω δικά μου, προτζέκτορα, προβολικό. Αυτά δεν τα έχουν οι περισσότεροι. Μπορεί να έχουν ας πούμε ένα αρμόνιο που πρέπει να το κουβαλάνε από τάξη σε τάξη. Δηλαδή στα περισσότερα σχολεία κάνουν μουσική μέσα στις τάξεις των παιδιών που μπορεί να μην έχουν ούτε τον χώρο, την γωνία της μουσικής για να βάλουν τις εργασίες των παιδιών. Πρακτικά είναι πολύ δύσκολο να γίνει, δηλαδή θέλει πολύ κόπο από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, όπου αυτό φθίνει με τα χρόνια, δηλαδή κουράζεται από τη μεταφορά και από όλο αυτό και κάποια

στιγμή ρίχνει την ποιότητα και είναι απόλυτα λογικό. Ναι, για να εφαρμοστεί αυτό θα πρέπει να υπάρχουν κάποια βασικά πράγματα, βασικά και όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή και ώρες έξτρα για χορωδία που να χρεώνονται στις ώρες των εκπαιδευτικών. Γιατί μιλάω για την πρωτοβάθμια, γιατί η δευτεροβάθμια έχει ώρες χορωδίας. Ενώ στους συναδέλφους δεν δίνουν. Είναι ένα μονόωρο μάθημα σε κάθε τάξη. 12 ώρες σε ένα 12θέσιο σχολείο.» (Σ1) και «Ναι, θεωρώ πως θα υπάρξουν δυσκολίες κυρίως λόγω της έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής. Τα σχολεία έχουν τρομερές ελλείψεις ακόμα και σε βασικά πράγματα. Δεν θα πρέπει να λαμβάνουμε ως δεδομένο ότι σε κάθε σχολική αίθουσα υπάρχει υπολογιστής και σύνδεση στο Ίντερνετ. Επίσης, δεν έχει κάθε σχολείο αίθουσα μουσικής και μουσικά όργανα ώστε να μπορούν οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με αυτά. Πιστεύω πως ελλείψεις αυτές θα φέρουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών.» (Σ8). Τρεις (3) συνεντευξιαζόμενοι δηλώνουν ότι θα ανακύψουν δυσκολίες όχι μόνο λόγω της ελλιπούς υλικοτεχνικής υποδομής αλλά και λόγω της ανεπαρκούς ψηφιακής εξοικείωσης και γενικότερης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Υποστηρίζουν ότι «Είναι δεδομένο αυτό. Δεν είναι καν ερώτηση. Το παίρνουμε σαν κατάφαση. Εννοείται. Από πού να το πιάσω δηλαδή. Όλη αυτή η ψηφιακή εξοικείωση δεν είναι δεδομένη για όλους. Ακόμα και αν υπάρχει αυτή η ψηφιακή εξοικείωση οι υλικές συνθήκες, η υλικοτεχνική υποδομή δεν είναι ίδια σε όλα τα σχολεία. Μιλάμε ακόμα για σχολεία που μπορεί να μην έχουν Internet, μπορεί να μην έχουν υπολογιστή, μπορεί να μην έχουν προτζέκτορα, μπορεί ας πούμε, μέχρι και για το φωτοτυπικό μία συνάδελφος έθεσε το ζήτημα. Οπότε σίγουρα καθιστά άنيση την χρήση του. Εφόσον μπορεί να εφαρμοστεί σε ιδανικές συνθήκες, ναι θα ήταν ιδανικό αλλά υπάρχουν δυσκολίες δεδομένες.» (Σ3) και «Δυσκολίες.... Κοιτάζτε να δείτε, σίγουρα το εκπαιδευτικό σύστημα έχει πολλές ελλείψεις, είτε αυτές έχουν να κάνουν με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κυρίως πάνω σε θέματα τεχνολογικού εγγραμματισμού, είτε έχουν να κάνουν με ελλείψεις υλικοτεχνικών υποδομών, είτε έχουν να κάνουν και με την γενικότερη κουλτούρα που υπάρχει στα ελληνικά σχολεία. Για να καταλάβετε, υπάρχουν σχολεία που δεν έχουν υπολογιστή μέσα σε κάθε τάξη ή δεν έχουν καλή σύνδεση στο διαδίκτυο. Τα περισσότερα σχολεία της χώρας δεν έχουν καν αίθουσα μουσικής ή μουσικά όργανα. Πολλά υλικά και μουσικά όργανα φέρνουν οι εκπαιδευτικοί από το σπίτι τους προκειμένου να κάνουν το μάθημα τους. Όλα αυτά είναι σημαντικά προβλήματα που θα δυσκολέψουν αρκετά, πιστεύω, την υλοποίηση του νέου Προγράμματος Σπουδών.» (Σ7). Δύο (2) συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν ότι το σχολείο δεν είναι έτοιμο για

αλλαγή, γεγονός που φέρνει δυσκολίες στην εφαρμογή του Π.Σ. Δηλώνουν «Πιστεύω ότι η ετοιμότητα δεν είναι πάντα αυτή που πρέπει να είναι. Εν πάση περιπτώσει, έχει να κάνει και με το χαρακτήρα του διδάσκοντα, έχει να κάνει με την όρεξη που μπορεί να διαθέτει. Οι συνθήκες είναι σίγουρα δύσκολες. Δεν είναι αυτές που θα έπρεπε να είναι. Τα ελληνικά σχολεία δεν έχουν ακόμα ετοιμαστεί. Θέλουν το χρόνο τους και αυτά αλλά νομίζω ότι θα εφαρμοστεί σωστά. Δηλαδή θέλει ένα ξεκίνημα έστω δειλό να καταλάβουν και τα παιδιά και οι γονείς και εμείς οι εκπαιδευτικοί πώς πρέπει να δουλέψουμε, να το δούμε στην πράξη, θα κάνουμε και τα λάθη μας. Και μέσα από τα λάθη μας, πιστεύω, θα βελτιωθούμε και θα βρούμε νέους δρόμους να στηρίξουμε αυτά που πρέπει να στηρίξουμε.» (Σ2) και «Οι δυσκολίες πρακτικής εφαρμογής είναι αυτές που είπαμε πιο πριν στην ερώτηση για τις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις. Δηλαδή ότι το Πρόγραμμα Σπουδών δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εκπαίδευσης που έχουν να κάνουν με τις ελλείψεις στα σχολεία, τη συμπεριφορά των μαθητών και όλα αυτά.» (Σ6). Τέλος, ένας συνεντευξιαζόμενος θεωρεί ότι δεν θα ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. Αυτό που υποστηρίζει είναι ότι «Όχι, δεν νομίζω ότι αυτό το νέο πρόγραμμα θα έχει κάποιες δυσκολίες. Οι όποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι μουσικής έχουν να κάνουν με υπάρχουσες νοοτροπίες και υπάρχουσες συνθήκες. Οπότε δεν νομίζω ότι θα αντιμετωπιστεί κάτι καινούργιο από το καινούργιο πρόγραμμα. Αυτά που θα αντιμετωπίζουν είναι αυτά που ήδη λέμε, δηλαδή καθόλου υλικά, λίγη ώρα και τα λοιπά. Η νοοτροπία των ελληνικών σχολείων, νομίζω, ότι όλα αυτά τα χρόνια έχει γίνει τόση δουλειά, που έχουμε κερδίσει το στοίχημα και δεν είμαστε μόνο οι άνθρωποι - ορχήστρα των γιορτών αλλά έχουμε δείξει την αναγκαιότητα της μουσικής. Δεν νομίζω λοιπόν ότι θα φέρει ανατροπή και κάτι κακό. Ίσα-ίσα καλό θα φέρει.» (Σ5).

Οι κυριότερες δυσκολίες που εντοπίστηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα με βάση την εμπειρία τους από την πιλοτική εφαρμογή του Π.Σ. σχετίζονται με την έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής (2 συνεντευξιαζόμενοι), τον περιορισμένο χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος (3 συνεντευξιαζόμενοι), τον μεγάλο όγκο της ύλης (2 συνεντευξιαζόμενοι), την εφαρμογή του Προγράμματος από τον εκπαιδευτικό (1 συνεντευξιαζόμενος) και την έλλειψη εξοικείωσης των μαθητών με την τέχνη (1 συνεντευξιαζόμενος). Ειδικότερα οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν «Δυσκολία θα υπάρξει, αν κρίνω από μένα, στο να κατανοήσουν οι συνάδελφοι όταν μπουν σε αυτή τη διαδικασία το πώς λειτουργεί το αναλυτικό πρόγραμμα. Δηλαδή αυτοί

που θα επιμορφώσουν τους εκπαιδευτικούς, θα πρέπει να το γνωρίζουν πάρα πολύ καλά οι ίδιοι. Γιατί δεν θα κάτσει ποτέ κανείς να διαβάσει ένα ολόκληρο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών...» (Σ1), «Οι σημαντικές δυσκολίες είναι αυτές που αφορούν τη διαχείριση του χρόνου. Δηλαδή αυτά που είπα πριν και με την υλικοτεχνική υποδομή . Αυτό δηλαδή. Αν ρυθμιστούν αυτά τα δύο.» (Σ3), «... Η πρακτική δυσκολία ήταν μία. Ότι έπρεπε να διαβάσουμε όλον τον όγκο της δουλειάς της θεωρίας και να φτιάξουμε το δικό μας σενάριο, που αυτό εμένα μου πήρε δύο εβδομάδες για να το γράψω όπως το ήθελαν. Η πρακτική δυσκολία είναι ότι πρέπει να κάτσεις να ασχοληθείς. Θέλει διάβασμα. Θέλει διάβασμα. Δεν είναι κακό αυτό, δεν το λέω αρνητικά. Εεεεεε... Το άλλο το οποίο με δυσκόλεψε στην εφαρμογή ήταν ότι έπρεπε να το ταιριάζω και με τις υποχρεώσεις που είχε το σχολείο, δηλαδή όταν εγώ καλούμαι τώρα, για παράδειγμα, να κάνω την 28η Οκτωβρίου και την 28η Οκτωβρίου την κάνει η Τετάρτη και την πιλοτική εφαρμογή την κάνω με την Τετάρτη, δεν μένει χρόνος για την πιλοτική εφαρμογή. Είναι πάλι αυτό που σας λέω είναι ο λίγος χρόνος του μαθήματος που δεν σου δίνει περιθώρια να το εφαρμόσεις στο απόλυτο...» (Σ4) «Η μία από τις δυσκολίες ήταν η πάρα πολύ μεγάλη ύλη, η εβδομαδιαία, δηλαδή από βδομάδα σε βδομάδα. Αυτές οι σελίδες που έπρεπε να διαβάσουμε και να ετοιμαστούμε, τα κουίζ, ξέρω 'γω κλπ. Ήταν μία μεγάλη πίεση...» (Σ5) και «Η κυριότερη δυσκολία που εντοπίζω είναι αυτό που ανέφερα και προηγουμένως, δηλαδή ο περιορισμένος χρόνος που διατίθεται για την κάλυψη της ύλης.» (Σ8). Ένας συνεντευξιαζόμενος δεν έχει εντοπίσει κάποια αδυναμία από την μέχρι τώρα εφαρμογή. Όπως δηλώνει «... Κάτι αρνητικό δεν μπορώ να σκεφτώ αυτή τη στιγμή. Σίγουρα όπως είπα χρειάζεται χρόνος. Είναι λίγος ο χρόνος ο οποίος έχουμε δουλέψει το πρόγραμμα, οπότε σίγουρα δεν μπορώ να έχω και πιο τεκμηριωμένη άποψη σχετικά με αυτό...» (Σ7).

Τα κυριότερα θετικά στοιχεία που διαπιστώνουν οι συνεντευξιαζόμενοι είναι η ευκολία στην κατανόηση, η σπειροειδής εξέλιξη ανάμεσα στις τάξεις, η ένταξη της τεχνολογίας, η ανάπτυξη μουσικής σκέψης, η αίσθηση της αλλαγής, η οργάνωση, η ύλη, οι δραστηριότητες, η δομή, το άρτιο παιδαγωγικό και επιστημονικό πλαίσιο, ο βιωματικός χαρακτήρας και η άρτια δομή του Π.Σ. Όπως παραθέτουν «...Είναι πιο ευκολοκατανόητο και είναι πιο σαφή τα όρια και η εξέλιξή ανάμεσα στις τάξεις. Και υπάρχει και μία σπειροειδής εξέλιξη. Ο ρυθμός δηλαδή ξεκινάει και φτάνει μέχρι τη δευτέρα μέχρι σε ένα σημείο. Μετά υπάρχει το ίδιο και προστίθεται και κάτι ακόμα και κάθε φορά υπάρχει μία κλιμάκωση η οποία είναι πολύ καλή.» (Σ1), «Στα θετικά θα

βάλω, επειδή χρησιμοποίησα εγώ, τα ψηφιακά εργαλεία. Σίγουρα είναι κάτι που ενθουσιάζει πάρα πολύ τα παιδιά, τους κεντρίζει το ενδιαφέρον και μπορεί να κάνει το μάθημα να λειτουργήσει και καλύτερα για τον εκπαιδευτικό. Δηλαδή η χρήση νέων τεχνολογιών σίγουρα είναι πολύ βοηθητική.» (Σ3) και «...Όσον αφορά τα θετικά στοιχεία θεωρώ ότι το κυριότερο είναι η δομή του. Το πρόγραμμα σπουδών έχει άρτια δομή και θεωρώ ότι θα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο και ένας χρήσιμος οδηγός για τους εκπαιδευτικούς.» (Σ8).

Οι συνεντευξιζόμενοι παραθέτουν προτάσεις για τη βελτίωση του νέου Π.Σ. Οι προτάσεις που δίνονται αφορούν:

- Πιο σαφή μέσα αξιολόγησης. Όπως αναφέρεται «Ίσως πιο σαφείς ρουμπρικές αξιολόγησης. Δηλαδή για κάθε θεματική ενότητα να υπάρχει έτοιμη γιατί αλλιώς δεν αξιολογούμε οι μουσικοί. Δεν το γνωρίζουμε καλά το κομμάτι της αξιολόγησης... Εγώ το ζήτησα ήδη αυτό εχθές που κάναμε τη συνάντηση, ότι θέλω πιο σαφή επιμόρφωση για την αξιολόγηση. Αλλά όχι γενικά γιατί αξιολογούμε, αυτό το ξέρουμε. Παράδειγμα, θέλω να αξιολογήσω τη φωνητική ετοιμότητα των παιδιών. Πώς; Έτοιμο. Δηλαδή όχι να το φτιάξω εγώ. Από ανθρώπους που γνωρίζουν πάνω σε αυτό το αντικείμενο. Τεστ αξιολόγησης για τη ρυθμική ετοιμότητα. Τεστ αξιολόγησης για την ακουστική αντίληψη . Καταλάβετε τι εννοώ;. Συγκεκριμένα πράγματα.» (Σ1).
- Γνωριμία με το έργο Ελλήνων και ξένων συνθετών μέσω έτοιμων παρτιτούρων. Ένας από τους συνεντευξιζόμενους δηλώνει «Πιο πολύ νομίζω θα ήταν καλό να έχουμε γνωριμία με συνθέτες, δηλαδή να γνωρίσουμε το έργο των συνθετών και Ελλήνων και ξένων με κάποιες παρτιτούρες, ή κάποια cd, ή κάποια βίντεο από το διαδίκτυο. Να είναι έτοιμα δηλαδή. Να μην καθυστερεί ο εκπαιδευτικός μέσα στο 45λεπτο να τα βρει όλα αυτά. Γιατί πρέπει να αφιερώσει στο σπίτι του χρόνο, ώστε να τα έχει έτοιμα. Αλλά πολλές φορές και αυτό είναι δύσκολο γιατί στο σχολείο μπορεί να μην υποστηρίζεται το διαδίκτυο, να μην έχει τόσο καλή ταχύτητα, τόσο καλό σήμα οπότε μένουν όλα λίγο πίσω. Οπότε ίσως αυτά να υπήρχαν μέσα στα βιβλία που σκέφτονται να εκδώσουν και να βοηθήσουμε λίγο το πρακτικό του πράγματος.» (Σ2).
- Στις μικρές τάξεις (Α-Β-Γ-Δ) να δοθεί στο μάθημα της μουσικής μία επιπλέον διδακτική ώρα από τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και οι μεγάλες τάξεις (Ε-Στ)

να έχουν υποχρεωτικά όμιλο μουσικής μετά το τέλος του σχολικού ωραρίου. Ο συνεντευξιζόμενος δηλώνει «*Η πρώτη και η δεύτερα τάξη έχουν εργαστήριο δεξιοτήτων τρεις φορές την εβδομάδα. Θα μπορούσε η μία ώρα να δοθεί στον μουσικό για να κάνει και αυτή τη σύνδεση με τα υπόλοιπα. Επίσης, το ίδιο ισχύει και στην Τρίτη-Τετάρτη. Είναι δύο οι ώρες. Θα μπορούσε η μία ώρα να δοθεί πάλι στον μουσικό. Όλα τα εργαστήρια μέσα έχουν και ένα τραγουδάκι με χτυπήματα και κάνουν και μία ήχο-ιστορία, έχουν δημιουργικές δράσεις που αυτά έχουνε μέσα μουσική. Δηλαδή είναι μέσα στις ώρες των εργαστηρίων η αξιοποίηση της τέχνης ως τρόπος έκφρασης. Πόσο πιο ωραίο ο μουσικός να έχει θέμα του εργαστηρίου και να επιτυγχάνει τους στόχους του; Γιατί είναι ευέλικτο το πρόγραμμα ως προς αυτό. Εγώ θέλω να διδάξω, ας πούμε, τη νότα μι, να σας δώσω ένα παράδειγμα. Δεν θα τη διδάξω με το κορόιδο Μουσολίνι που ξεκινάει από μι. Θα τη διδάξω με ένα τραγούδι για το περιβάλλον που το δουλεύω στο εργαστήριο. Και επίσης να γίνουν για τις μεγάλες τάξεις Πέμπτη-Έκτη υποχρεωτικά όμιλος μουσικής που είναι μετά τη 1:15 και να μετράται όμως στις διδακτικές ώρες του εκπαιδευτικού. Στα πειραματικά μετράνε οι ώρες του ομίλου ως διδακτικές, στα γενικά σχολεία δεν μετράει και αυτό είναι άδικο.» (Σ4) Ένας ακόμα συνεντευξιζόμενος προτείνει επίσης την αύξηση του διδακτικού χρόνου δηλώνοντας «*Για τη βελτίωση του νέου Προγράμματος Σπουδών η πρόταση που έχω να κάνω αφορά το χρόνο του μαθήματος, δηλαδή θα ήθελα 2 ώρες την εβδομάδα να υπάρχει η μουσική στα σχολεία και όχι μία...*» (Σ7).*

- Περισσότερο υλικό μουσικής πράξης ώστε να μην το αναζητούν οι εκπαιδευτικοί. Οι δύο (2) συνεντευξιζόμενοι αναφέρουν «*Θα ήθελα παραπάνω υλικό, περισσότερο υλικό πράξης, εκτέλεσης, δηλαδή τραγούδια, ρυθμικά οργανικά. Αυτό το υλικό που για να το βρούμε είτε το αγοράζουμε και μας κοστίζει ή το ψάχνουμε ώρες ατελείωτες στο διαδίκτυο και κοστίζει χρονικά. Δηλαδή θα ήθελα ένα δεύτερο ανθολόγιο, κάτι, ένα υλικό μουσικό. Υλικό, όχι άλλα θεωρητικά, ούτε άλλα βίντεο. Μουσικό υλικό πράξης. Γιατί αυτό θέλω να τονίσουμε, ότι είμαστε μουσικοί της ενεργής δράσης, δηλαδή δεν θέλουμε πια άλλα βίντεο. Βιντεάκια και τα λοιπά, και τα λοιπά βλέπουν και με τους δασκάλους τους.» (Σ5) και «*...Και όσον αφορά τα βιβλία που πρόκειται να τυπωθούν για το μάθημα της μουσικής θα ήθελα να υπάρχουν περισσότερα**

τραγούδια, περισσότερες παρτιτούρες για να διευκολύνεται το έργο των μουσικών, το έργο μας.» (Σ7).

- Συσχέτιση του μαθήματος με τα γενικότερα προβλήματα που αφορούν την εκπαίδευση. Συγκεκριμένα όπως αναφέρεται «Οι προτάσεις σχετίζονται με τις ελλείψεις του Προγράμματος Σπουδών. Επομένως αφορούν στην παροχή προτάσεων συσχέτισης του μαθήματος με την αντιμετώπιση των γενικότερων προβλημάτων στην εκπαίδευση που συναντά ένας εκπαιδευτικός στις μέρες μας, όπως είναι η βία στα σχολεία, οι αποκλίνουσες συμπεριφορές, τα κοινωνικά προβλήματα που έρχονται στο σχολείο, το ψυχολογικό κλίμα, οι διαπροσωπικές σχέσεις, οι υλικοτεχνικές υποδομές. Αυτά μπορώ να σκεφτώ αυτή τη στιγμή.» (Σ6)
- Νομική κάλυψη για τη χρήση της αίθουσας εκδηλώσεων από τον μουσικό. Όπως αναφέρεται «...Νομική κάλυψη σε ο,τι αφορά αίθουσα ή αξιοποίηση της αίθουσας εκδηλώσεων για την εργαστηριακή μορφή του μαθήματος...» (Σ4)

Ένας συνεντευξιαζόμενος υποστηρίζει ότι δεν έχει εφαρμόσει αρκετά το Πρόγραμμα ώστε να μπορεί να προτείνει κάποια βελτίωση. Όπως δηλώνει «Νομίζω ότι θα πρέπει να το εφαρμόσω αρκετά για να έχω να πω κάτι. Άλλο να διαβάσεις τις προτάσεις και άλλο να τις εφαρμόζεις. Νομίζω ότι αν εφαρμόζω αρκετές από τις προτάσεις που έχει, θα μπορώ να πω ότι είμαι σε θέση να πω ότι αυτό θέλει βελτίωση. Έτσι δεν είναι; Δηλαδή διαβάζοντάς το απλά δεν έχει λογική. Για να μπορώ να κρίνω τι λειτούργησε καλά και τι δεν λειτούργησε. Οπότε με αυτά τα δεδομένα του μικρού χρονικού διαστήματος της πιλοτικής εφαρμογής μπορώ να πω ότι τίποτα.» (Σ3)

Οι επτά (7) από τους συνεντευξιαζόμενους δηλώνουν ικανοποιημένοι από την επιμόρφωση που έλαβαν, καθώς ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του Π.Σ. Ειδικότερα όπως δηλώνουν «Πιστεύω ότι ήταν αρκετά καλή η προσπάθεια από τους επιμορφωτές μας και κάναμε και κάποια καλή δουλειά σχετικά με τα σενάρια, δηλαδή μπήκαμε και εμείς στη διαδικασία να φτιάζουμε σενάρια και να σκεφτούμε τι θα μπορούσαμε να περάσουμε από αυτά στα παιδιά, τι θα μπορούσαμε να τους διδάξουμε και μας παρότρυναν με τον τρόπο τους. Έκαναν και αυτοί τα δικά τους σενάρια ως ενδεικτικά. Μας παρότρυναν να μπορέσουμε να βάλουμε σε μία καλύτερη βάση το πώς θα διδάξουμε τις έννοιες της μουσικής και γενικότερα ο,τι αφορά το μάθημα» (Σ2), «Η αλήθεια είναι ότι ήταν πάρα πολύ βοηθητική. Η επιμορφώτρια ήταν πολύ σημαντικός ο ρόλος της στο να μας καθοδηγεί ατομικά. Αλλά

και γενικότερα σαν δράση, η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνει κατανοητός ο ρόλος μας, να μοιραστούν ιδέες, εμπειρίες κλπ και για την ανατροφοδότηση. Κάτι περισσότερο σίγουρα δεν θα ήθελα γιατί υπήρχε πρόβλημα με το χρόνο ολονών. Ίσως να υπάρχει ασύγχρονη ανατροφοδότηση είναι ο,τι καλύτερο, νομίζω, για όλους, χωρίς να υπάρχουν αυστηρά πλαίσια παράδοσης και κατάθεσης, που δημιουργούν περισσότερο στρες.» (Σ3) και «Η επιμόρφωση ήταν εξαιρετικά αποτελεσματική. Οι συντονιστές ήταν άψογοι, η διαδικασία πολύ ευχάριστη, οργανωμένη, πολύ υποστηρικτική, με εξαιρετικά επικοινωνιακή κριτική των εργασιών μας. Θα ήθελα να μπορούσα να συνεχίσω την πιλοτική εφαρμογή αμέσως, με την ίδια ή και διαφορετική ομάδα και συντονίστρια, παρά την τοποθέτησή μου σε άλλο σχολείο. Ο περιορισμένος χρόνος που ήταν 6-7 μήνες της επιμόρφωσης και εφαρμογής και η έλλειψη συνέχειας, κόβουν τη διαδικασία της επιμόρφωσής μου και πρακτικής εφαρμογής στη μέση.» (Σ6). Ένας συνεντευξιαζόμενος θα επιθυμούσε η επιμόρφωση να ήταν περισσότερο πρακτική και λιγότερο θεωρητική, αναφέροντας ότι «Ίσως θα μπορούσα να πω να μην ήταν τόσο θεωρητικά δηλαδή να είχαμε λίγο... τώρα δεν ξέρω πώς, λίγο πιο πράξη, δηλαδή μουσική πράξη και όχι τόσο θεωρητικά.» (Σ5).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε την αξιολόγηση του νέου Προγράμματος Σπουδών στο μάθημα της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση όπως αυτό διαμορφώθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στόχος της ήταν να εντοπίσει τα βασικά χαρακτηριστικά των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, τις λειτουργικές αδυναμίες και τα λειτουργικά πλεονεκτήματά τους, καθώς και τις δυσκολίες που αναμένουν ότι θα συναντήσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή τους. Όπως έχει αναφερθεί, το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν Εκπαιδευτικοί Μουσικής (ΠΕ79.01) από Πειραματικά Δημοτικά Σχολεία όλης της χώρας, οι οποίοι επιμορφώθηκαν στα νέα Προγράμματα Σπουδών και ξεκίνησαν από το προηγούμενο σχολικό έτος την πιλοτική εφαρμογή τους. Από την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας και το θεωρητικό υπόβαθρο προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Αρχικά, όσον αφορά τα βασικά χαρακτηριστικά των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, οι εκπαιδευτικοί διακρίνουν τη διαθεματικότητα, την ενσωμάτωση της τεχνολογίας, την ομαδοσυνεργατικότητα και τη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στην προετοιμασία των μαθητών για την κοινωνία των Πολιτών και λιγότερο στην απόκτηση ακαδημαϊκών γνώσεων. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό που εντοπίζουν οι συμμετέχοντες στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών είναι η ευελιξία και η αυτενέργεια που προσφέρει στον ίδιο τον εκπαιδευτικό ώστε να προσαρμόζει το μάθημα στις εκάστοτε συνθήκες της τάξης του. Τα στοιχεία αυτά συνάδουν με αυτά της Γκλιάου (2012), σύμφωνα με την οποία ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει ρόλο συμβούλου, παρακινητή, συντονιστή της εκπαιδευτικής πράξης. Για την επίτευξη των στόχων του αξιοποιεί στη διδασκαλία του ποικίλες μεθόδους και στρατηγικές στα πλαίσια της ολιστικής και διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Ακόμη και το υλικό που εντάσσεται στη διδασκαλία είναι εναλλακτικό και δημιουργείται με την ενεργό εμπλοκή των μαθητών. Ανάλογα αναφέρει και η Γουργιώτου (2007), σύμφωνα με την οποία στα νέα Προγράμματα Σπουδών ο εκπαιδευτικός επιλέγει και αξιοποιεί μεθόδους, όπως η βιωματική, η ομαδοσυνεργατική, η καθοδηγούμενη ανακάλυψη, η διερευνητική, καθώς και σχέδια δράσης και διδακτικά σενάρια, με αποτέλεσμα οι μαθητές να καλλιεργούν γνωστικές, αλλά και κοινωνικές δεξιότητες, να αλληλεπιδρούν, να αποδέχονται τη διαφορετικότητα, να έχουν αυτοπεποίθηση.

Επιπλέον το νέο Πρόγραμμα Σπουδών χαρακτηρίζεται ως ένας καλός οδηγός που θα βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να οργανώσουν καλύτερα τη διδασκαλία τους. Ως προς τη δομή και το περιεχόμενό του, τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι διατυπωμένα με σαφήνεια, ενώ η ύλη που περιέχεται, κρίνεται κατάλληλη ως προς την επιστημονική της εγκυρότητα αλλά και για το ηλικιακό και μαθησιακό επίπεδο των μαθητών. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό θεωρείται ο συσχετισμός του νέου Προγράμματος Σπουδών με σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες, όπως η παγκοσμιοποίηση, η πολυπολιτισμικότητα και το περιβάλλον.

Οι λειτουργικές αδυναμίες που παρατηρούν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Προγράμματα Σπουδών αφορούν τον μεγάλο όγκο της ύλης σε σχέση με τον περιορισμένο διδακτικό χρόνο που έχουν στη διάθεσή τους. Αντίστοιχα η Γιώτη (2005) αναφέρει ότι η υλοποίηση της διαθεματικής προσέγγισης της σχολικής γνώσης και η σύνδεση των γνωστικών αντικειμένων προϋποθέτει μια διαφορετική οπτική αναφορικά με τον όγκο της ύλης και το χρονικό περιθώριο διδασκαλίας της.

Τα λειτουργικά πλεονεκτήματα που παρατηρούν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Προγράμματα Σπουδών είναι η σπειροειδής εξέλιξη ανάμεσα στις τάξεις, η ένταξη της τεχνολογίας, η καταλληλότητα της ύλης, η δομή και το άρτιο παιδαγωγικό και επιστημονικό πλαίσιο. Ανάλογα εντοπίζει και η Βέικου (2007), κατά την οποία στα νέα Προγράμματα Σπουδών προάγεται η διαφοροποιημένη διδασκαλία, η εμπειρική μάθηση σε άτυπα περιβάλλοντα, ενώ οι νέες τεχνολογίες συνιστούν καίριο εργαλείο επίτευξης των εκπαιδευτικών σκοπών. Τα Αναλυτικά Προγράμματα σήμερα καλλιεργούν, επίσης, δεξιότητες, όπως ψηφιακές, καθώς και τη δημιουργικότητα και φαντασία των μαθητών. Ένα ακόμα πλεονέκτημα είναι η ανάπτυξη της μουσικής σκέψης, γεγονός που ταυτίζεται και με τα όσα αναφέρει η Διονυσίου (2015) σύμφωνα με την οποία στα Νέα Προγράμματα Μουσικής ο εκπαιδευτικός αποτελεί το πρόσωπο που καλείται να παίξει διπλό ρόλο, καλλιτέχνη και διδάσκοντα, ώστε να καλλιεργήσει τη μουσικότητα των μαθητών και τη θετική τους στάση απέναντι στη μουσική. Αξίζει να αναφερθεί ότι η επιμόρφωση που έλαβαν οι εκπαιδευτικοί στάθηκε ικανοποιητική ώστε να γίνουν σαφή τα νέα στοιχεία των Προγραμμάτων Σπουδών.

Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, οι κυριότερες δυσκολίες που αναμένουν να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων

Προγραμμάτων Σπουδών αφορούν την έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και τον περιορισμένο χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος. Τα ευρήματα συμφωνούν με αυτά της Αγγελίδου (2016), σύμφωνα με την οποία ο ρόλος των εκπαιδευτικών Μουσικής υποτιμάται, καθώς τόσο οι ώρες διδασκαλίας του μαθήματος είναι περιορισμένες όσο και ο εξοπλισμός και η υλικοτεχνική δομή ανεπαρκής ή και ανύπαρκτη. Από πολλές σχολικές δομές απουσιάζει η αίθουσα μουσικής ή, ακόμη και όταν υπάρχει, δε διαθέτει ποικιλία μουσικών οργάνων που συντελούν στη βιωματική μάθηση και εξοικειώνουν το μαθητή με τη μουσική αγωγή. Μία επιπλέον δυσκολία είναι ο τρόπος εφαρμογής του Προγράμματος από τους εκπαιδευτικούς, καθώς κρίνεται ελλιπής η ψηφιακή εξοικείωσή τους αλλά και η γενικότερη επιμόρφωση που έχουν λάβει. Αντίστοιχα οι Γιώτη(2005) και Σάκκουλης (2017) αναφέρουν ότι οι εκπαιδευτικοί πριν τη διδασκαλία και την υιοθέτηση νέων στρατηγικών μάθησης, πρέπει πρώτα να επιμορφωθούν και να εξοικειωθούν με αυτές, ώστε να αποκτήσουν εκπαιδευτική ετοιμότητα. Ένα ακόμα μέρος των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι το σχολείο δεν είναι έτοιμο για μια αλλαγή, γεγονός που θα δημιουργήσει δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών. Επομένως, η επαγγελματική ετοιμότητα των εκπαιδευτικών, οι υλικές συνθήκες και η κουλτούρα των ελληνικών σχολείων αποτελούν τους κυριότερους παράγοντες δυσκολιών στην εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών.

Οι εκπαιδευτικοί καταλήγουν σε κάποιες προτάσεις που θα επιφέρουν βελτίωση στην εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών. Οι προτάσεις σχετίζονται με πιο σαφή μέσα αξιολόγησης, γνωριμία με το έργο Ελλήνων και ξένων συνθετών μέσω έτοιμων παρτιτούρων, περισσότερο υλικό μουσικής πράξης ώστε να μην το αναζητούν οι εκπαιδευτικοί, συσχέτιση του μαθήματος με τα γενικότερα προβλήματα που αφορούν την εκπαίδευση, νομική κάλυψη για τη χρήση της αίθουσας εκδηλώσεων από τον μουσικό και διεύρυνση του χρόνου που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος. Συγκεκριμένα, στις μικρές τάξεις (Α-Β-Γ-Δ) να δοθεί στο μάθημα της μουσικής μία επιπλέον διδακτική ώρα από τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και οι μεγάλες τάξεις (Ε-Στ) να έχουν υποχρεωτικά όμιλο μουσικής μετά το τέλος του σχολικού ωραρίου.

Καταλήγοντας, το εκπαιδευτικό σύστημα εισάγει αλλαγές προκειμένου να συμβαδίσει με τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες. Τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας αποτελούν την κινητήρια δύναμη για την εκάστοτε αλλαγή, καθώς η

επιτυχία της εξαρτάται από αυτά. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών θα επιφέρουν αλλαγές στη διδασκαλία του μαθήματος της Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Προβλέπεται ότι η εφαρμογή τους θα επιφέρει ορισμένες δυσκολίες στο έργο των εκπαιδευτικών, παρά την πληθώρα των πλεονεκτημάτων που έχουν παρατηρηθεί. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών από διαφορετικά σχολεία, όταν η εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών επεκταθεί στα σχολεία όλης της χώρας, αφού πρώτα επέλθει η κατάλληλη επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Αγγελίδου, Σ. (2016). *Απόψεις των Εκπαιδευτικών Μουσικής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για το Μάθημα της Μουσικής: δυσκολίες και προοπτικές. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), 7ο Συνεδρίο της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση. Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Άτυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας-Μάθησης, 27-29 Νοεμβρίου 2015, (σ.106-124). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.*

Αρβανίτη, Ε. (2013). *Αναλυτικά Προγράμματα και Αναστοχαστική Νεωτερικότητα: μια διαπολιτισμική προσέγγιση. Στο Κ. Δ. Μαλαφάντης, Μ. Σακελλαρίου & Θ. Μπάκας (Επιμ.), Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά Εγχειρίδια: Ελληνική Πραγματικότητα και Διεθνής Εμπειρία. Πρακτικά ΙΓ' Διεθνούς Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας (σσ. 539-551). Αθήνα: Διάδραση. Ανακτήθηκε από https://www.researchgate.net/publication/272941288_Analytika_programmata_kai_anastochastike_neoterikoteta_Mia_diapolitismike_prosengise*

Βέικου, Χρ., Σιγανού, Α., & Παπασταμούλη, Ε. (2007). *Σύντομη Επισκόπηση του Παιδαγωγικού Πλαισίου του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 13, 55-68.*

Γερογιάννης, Κ., & Μπούρας, Α. (2007). *Σχεδιασμός Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών – Νέες Τάσεις. Πρακτικά συνεδρίου “Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας”, Ιωάννινα.*

Γιώτη, Λ. (2005). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Ευέλικτη Ζώνη (Ε.Ζ.): Μία απόπειρα διαλόγου. Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου, 4, 15-38.*

Γιώτη, Λ., Χατζηδημητρίου, Σ., & Παπλωματάς, Κ. (2005). *Διαθεματικό Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Ευέλικτη Ζώνη (Ε.Ζ.): Μία απόπειρα διαλόγου. Επιστημονικό Βήμα, 4, 15-38. Ανακτήθηκε 3-11-2022, από: http://www.syllogosperiklis.gr/old/ep_bima/epistimoniko_bima_4/IPEM.pdf*

Γκλιάου, Ν. (2020). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το νηπιαγωγείο. Εισήγηση. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.*

Γκλιάου, Ν. (2012). *Η Μετάβαση από το ΔΕΠΠΣ στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, 89, 109-113.*

Γουργιώτου, Ε. (2007). Η Εκπαίδευση των Μικρών Παιδιών στην Παγκόσμια Κοινωνία: Ζητήματα αναλυτικών προγραμμάτων. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 12, 182-189.

Εφημερίδα της Κυβέρνησης: Φ.Ε.Κ. 1324, τ. Β', 11-5-2016. Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου.

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). (2021α). *Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση, Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»* - MIS: 5035542, Πρώτη Έκδοση, Αθήνα: 2021.

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). (2021β). *Πρόγραμμα Σπουδών για το Μάθημα ΤΠΕ και Πληροφορικής Δημοτικού, Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»* - MIS: 5035542, Πρώτη Έκδοση, Αθήνα: 2021.

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. Όπως ανακτήθηκε από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>

Ιωάννου, Β. (2016). *Διεπιστημονικότητα και Προγράμματα Σπουδών Εκπαιδευτικής Ρομποτικής (Διπλωματική εργασία)*. Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού. Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Κελπανίδης, Μ. (1999). *Μεθοδολογία της Παιδαγωγικής Έρευνας με στοιχεία Στατιστικής*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κώδικας.

Κεραμιδά, Κ., & Βαϊούλη, Π. (2017). *Διαφοροποιημένη Διδασκαλία στη Μουσική Εκπαίδευση: Απόψεις και προβληματισμοί καθηγητών μουσικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. *Approaches: Ένα Διεπιστημονικό Περιοδικό Μουσικοθεραπείας*, 273-292. Ανακτήθηκε 2 Νοεμβρίου, 2022, από: <http://approaches.gr/wp-content/uploads/2019/12/4-Approaches-11-2-2019-a20170618-keramida.pdf>

Κοκκίδου, Μ. (2007). *Έρευνα: Προσέγγιση του Θεσμού της Ανάθεσης του Μαθήματος της Μουσικής σε Δασκάλους Μουσικής στην Α/βάθμια Εκπαίδευση- Β' μέρος*. *Μουσική Εκπαίδευση*, τ. 13, σ. 32-51.

Κουτσελίνη, Μ. (2013α). *Αναλυτικά Προγράμματα & Διδασκαλία*. Αθήνα: Πεδίο.

Μαγαλιού, Μ. (2005). *Ο Ρόλος της Μουσικής Αγωγής στη Σημερινή Εκπαίδευση*. Πρακτικά Ημερίδας του ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ. για τη Μουσική Εκπαίδευση (Αθήνα 18 Απριλίου 2005).

Ανακτήθηκε: 26-10-22 από: http://www.peemde.gr/portal/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=40

Ματσαγγούρας, Η. (2012). *Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση: Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου (Αναθεωρημένη Έκδοση, 2014). «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών». Υπουργείο Παιδείας & Δια Βίου Μάθησης – Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Παπανδρέου, Μ. (2017). *Εισαγωγή. Στο: Μ. Παπανδρέου (Επιμ.), Αναλυτικά Προγράμματα, Προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας-Σχεδιασμός, αξιολόγηση και εφαρμογή*. Αθήνα: Gutenberg.

Πασιαρδής, Π. & Πασιαρδή, Γ. (2006). *Αποτελεσματικά Σχολεία. Πραγματικότητα ή Ουτοπία*. Αθήνα: τυπωθήτω - Γιώργος Δαρδανός.

Σάκκουλης, Δ., Ασημάκη, Α., & Βεργίδης, Δ. (2017). *Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών: ζήτματα ορισμού και τυπολογίας. Η Ελληνική Εμπειρία και οι Διεθνείς Τάσεις*. Εκπαιδευτικός Κύκλος, 5(1), 104-126.

Σαρακινιώτη, Α. (2012). *Προγράμματα Σπουδών και Παιδαγωγικές Ταυτότητες στην Εκπαίδευση των Ελλήνων Εκπαιδευτικών: Ένα μοντέλο ανάλυσης. Στο Β. Κουλαϊδής & Α. Τσατσαρώνη, (Επιμ.), Παιδαγωγικές πρακτικές: Έρευνα και εκπαιδευτική πολιτική*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Tsaliki, M. & Anastasiadou, X. (2016). *Το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής και η Δυναμική της Ομάδας μέσω Δημιουργικών Δραστηριοτήτων*. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με θέμα Bulling – Σχολικός εκφοβισμός: Ψυχοκοινωνικές, Εκπαιδευτικές Συνέπειες και η Αντιμετώπισή τους, (494-509). Θεσσαλονίκη: Ε.Λ.Κ.Ε., ΠΑ.ΜΑΚ.

Χατζηγεωργίου, Γ. (2004/2011). *Γνώθι το Curriculum*. Αθήνα: Διάδραση.

Ξενογλώσση

Allina, B. (2018). *The Development of STEAM Educational Policy to Promote Student Creativity and Social Empowerment*. Arts Education Policy Review, 119(2), 77-87.

Atiles, J. T., Jones, J. L., & Anderson, J. A. (2013). *More than a Read-aloud: Preparing and inspiring early childhood teachers to develop our future scientists*. Teacher Education and Practice, 26(2), 285-299.

Atmatzidou, S., & Demetriadis, S. (2016). *Advancing Students' Computational Thinking Skills through Educational Robotics: A study on age and gender relevant differences*. *Robotics and Autonomous Systems*, 75, Part B, 661–670. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.robot.2015.10.008>.

Barcelos, T. S., & Silveira, I. F. (2012). *Teaching Computational Thinking in initial series: An analysis of the confluence among mathematics and Computer Sciences in elementary education and its implications for higher education*. In 2012 XXXVIII Conferencia Latinoamericana En Informatica (CLEI), pp. 1–8. Doi: <https://doi.org/10.1109/CLEI.2012.6427135>.

Bocconi, S., Chiocciariello, A., Dettori, G., Ferrari, A., & Engelhardt, K. (2016). *Developing Computational Thinking in Compulsory Education – Implications for policy and practice*; EUR 28295 EN. Doi:10.2791/792158. Ανακτήθηκε στις 29 Οκτωβρίου, 2022, από <http://www.eun.org/resources/detail?publicationID=861>

Brown, C., Sentance, S., Crick, T., & Humphreys, S. (2014). *Restart: The Resurgence of Computer Science in UK Schools*. *Transactions on Computing Education*, 14(2), 1-22.

Coulson, A. & Burke, B. (2013). *Creativity in the Elementary Music Classroom: A study of students' perceptions*. *International Journal of Music Education*, 31(4), 428-441.

Creswell, J.W. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας* (μτφ: Ν. Κουβαράκου). Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Ίων (έτος έκδοσης πρωτότυπου 2015).

Denning, P. (2017). *Remaining Trouble Spots with Computational Thinking*. *Communications of the ACM* 60(6), 33-39.

Gewirtz, S., & Cribb, A. (2011). *Κατανοώντας την Εκπαίδευση: Μια κοινωνιολογική θεώρηση* (Ε. Πανάγου, Μτφρ.), (Α. Τσατσάρωνη, Επιστ. Επιμ.-Εισαγωγή). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Hallam, 2010). *Musical Education and Rhythm Understanding*. *Anthropologist*, 18(3), 793-798.

Hodges, D. A. (2005). *The Sounds of Learning: The impact of music education*. *International Foundation for Music Research*, 1-171.

McKernan, J. (2008). *Curriculum and Imagination: Process theory, pedagogy and action research*. London & New York: Routledge.

McLachlan, C., Fleer, M., & Edwards, S. (2017). *Αναλυτικά Προγράμματα Προσχολικής και Πρώτης Σχολικής Ηλικίας. Σχεδιασμός, αξιολόγηση και εφαρμογή* (μτφ.Μ.Παπανδρέου). Αθήνα: Gutenberg.

Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. (μτφ: Κ. Βασιλικού & Β. Νταλάκου). Αθήνα: Gutenberg.

Russell-Bowie, D. (2013). *Mission Impossible or Possible Mission? Changing Confidence and Attitudes of Primary Preservice Music Education Students Using Kolb's Experiential Learning Theory*. Australian Journal of Music Education, 2,46-63.

Shulkin, J. & Raglan, G. (2014). *The Evolution of Music and Human Social Capability*. Frontiers in Neuroscience, 8(292), 1-3.

Webster, P. (2018). *Rethinking Music Education: Encouraging Creative Thinking in Sound Across all Musical Experiences*. Ανακτήθηκε 30/10/2022 από <https://www.isme.org/news/rethinking-music-educationencouraging-creative-thinking-sound-across-all-musical-experiences>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. Τα Δημογραφικά Στοιχεία των Συνεντευξιζόμενων

Φύλο	
Γυναίκες	7
Άνδρες	1
Σπουδές	
Μεταπτυχιακό Τίτλο	5
Διδακτορικό Τίτλο	1
Χρόνια Υπηρεσίας	
1-10	1
10-19	3
20-29	4
Χρόνια υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής	
1-10	6
10-19	2

B. Οδηγός της Συνέντευξης

Εισαγωγικό Κείμενο

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Εισαγωγικές ερωτήσεις

Στοιχεία συνεντευξιζόμενου

- Φύλο
- Ειδικότητα
- Σπουδές
- Χρόνια Υπηρεσίας
- Χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος
- Χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος
- Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα; Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η **γενική γνώμη σας** για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)
- Ως προς **ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο**; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)
- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ.; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)
- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα **σε Π.Σ.**

ακαδημαϊκού χαρακτήρα ή σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)
- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι αρκετά ανοικτό ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα(αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).
- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά:..... (αναφορά στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που θα μας υποδείξουν ανά μάθημα οι συντονιστές). Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές;
- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας,αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες,του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμό σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις

προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)
- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;
- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)
- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)
- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)
- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιοματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);
- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ;
- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)
- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)
- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)
- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Γ. Συνεντεύξεις

1^η Συνέντευξη

Ερευνήτρια: Καλησπέρα σας, κυρία .....

Συνεντευξιαζόμενος/η: Καλησπέρα.

Ερευνήτρια: Είστε έτοιμη να ξεκινήσουμε με τη συνέντευξη;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι βεβαίως.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ειδικότητα ΠΕ79 είστε έτσι;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι. Μουσικός είμαι. ΠΕ79.01.

Ερευνήτρια: Ωραία. Σπουδές; Τι σπουδές έχετε κάνει;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχω τελειώσει το ΠΑΜΑΚ, το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας με την ειδικότητα του μουσικοπαιδαγωγού. Έχω πτυχίο πιάνου και θεωρητικών. Μεταπτυχιακό από το Παρευξείνιον, Master of Arts. Η ειδίκευση μου είναι..., δεν ξέρω αν μετράει. Μάλλον μετράει γιατί φέτος θα τη χρησιμοποιήσω στα πιλοτικά. Είναι η μουσική σαν εργαλείο για τον εγγραμματισμό των μαθητών που έχουν την Ελληνική σαν δεύτερη γλώσσα. Δηλαδή προσπαθούν να τη μάθουν μέσα από τη μουσική.

Ερευνήτρια: Κατάλαβα, πολύ ωραία. Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Από το 2003. Πόσα είναι; 19.

Ερευνήτρια: Στο σχολείο που εφαρμόζετε το πιλοτικό πρόγραμμα είστε αρκετά χρόνια;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Είναι το Πειραματικό Σχολείο ..... και είναι η 11η χρόνια που είμαι.

Ερευνήτρια: Ωραία και το πιλοτικό πρόγραμμα από πέρυσι ξεκινήσατε να το εφαρμόζετε, σωστά;;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι. Όχι εφαρμογή. Μάλλον κάναμε κάποιες δραστηριότητες αλλά ήταν λίγες. Φέτος θα το εφαρμόσουμε κανονικά όλη τη χρονιά. Πέρυσι είχαμε την επιμόρφωση επάνω στο αναλυτικό πρόγραμμα και κάποιες δραστηριότητες επιλεγμένες κάναμε, δηλαδή ένα σενάριο και κάποιες άλλες πιο μικρές εργασίες.

Ερευνήτρια: Κατάλαβα, οπότε φέτος έχετε ξεκινήσει να το εφαρμόζετε κανονικά το αναλυτικό πρόγραμμα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ε ναι και μάλιστα εγώ στην Πρώτη και τη Δευτέρα θα είμαι. Εχθές χωριστήκαμε σε ομάδες. Χωριστήκαμε σε ηλικιακές ομάδες. Οι ειδικότητες χωρίζονται ανά δύο τάξεις, δηλαδή Α-Β, Γ-Δ, Ε-ΣΤ.

Ερευνήτρια: Ναι, ναι κατάλαβα. Πώς οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα; Τι εργαλεία χρησιμοποιείτε, τι υλικά;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Όσον αφορά τι; Τους στόχους μου τα υλικά;

Ερευνήτρια: Όσον αφορά τα υλικά. Τι υλικά χρησιμοποιείτε.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εγώ είμαι σε αίθουσα μουσικής. Έχω πιάνο όπου... Τώρα θα σας πω πώς είναι το κάθε μάθημα για να καταλάβετε αντίστοιχα και τα υλικά. Κάθε μάθημα είναι γύρω στα 40 με 45 λεπτά και το χωρίζω σε 10λεπτα. Δηλαδή έχουμε το πρώτο 10λεπτο που είναι το ζέσταμα της φωνής που γίνεται με τη συνοδεία του οργάνου του δικού μου δηλαδή παίζω πιάνο με αντίστοιχες ασκήσεις.

Το επόμενο 10λεπτο είναι ρυθμικές ασκήσεις που έχουν σχέση με μουσικά όργανα τα κρουστά του Ορχ που έχω. Έτσι λέγονται αυτά τα δικά μας. Το επόμενο 10λεπτο είναι ακολουθώντας τα βιβλία που έχουμε και είναι το αντίστοιχο κεφάλαιο και η δραστηριότητα που θα έχει κάθε φορά, οπότε χρησιμοποιούμε και τον φάκελο, το πορτφόλιο των παιδιών που σημαίνει εκεί... Εγώ τα κρατάω στην τάξη. Εγώ έχω αίθουσα μουσικής, είμαι τυχερή και έχω τους φακέλους όλων των παιδιών, όπου έχω τα βιβλία τους, τα τετράδια εργασιών, το μπλοκ, το πεντάγραμμο της μουσικής και μολύβι και ξυλομπογιές. Κάνω δηλαδή και μία δραστηριότητα μέσα από εκεί. Και το τελευταίο 10λεπτο μπορεί να είναι μία κινητική δραστηριότητα ή η εκμάθηση οργάνου, που έχουμε τα μεταλλόφωνα που μαθαίνουμε. Τώρα σας λέω άρα χρησιμοποιώ τα μουσικά όργανα και το πορτφόλιο των μαθητών και στο 10λεπτο της δραστηριότητας αν είναι ακουστική δραστηριότητα χρησιμοποιώ προτζέκτορα και προβολικό.

Ερευνήτρια: Ωραία πολύ ωραία. Τώρα κάποιες γενικές ερωτήσεις σχετικά με το νέο πρόγραμμα σπουδών.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα. Δηλαδή μία γενική εκτίμηση.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, μου αρέσει πολύ. Μοιάζει πολύ στον τρόπο που δουλεύω εγώ. Δηλαδή δεν έχει καινοτομίες για μένα. Είναι πολύ κοντά στη φιλοσοφία μου και στον τρόπο που δούλευα όσον αφορά το χωρισμό που έχουν στους άξονες και τα θεματικά πεδία κλπ. Είναι εύκολο να... Πώς να το πω... Σε οδηγεί καλά. Είναι πολύ ωραία έτσι χωρισμένο.. πώς να το πω τώρα... Γενικά έχω μία πολύ καλή άποψη για τον τρόπο που είναι διαμορφωμένο. Μου ταιριάζει στη δική μου φιλοσοφία και στον τρόπο που δουλεύω.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ποια στοιχεία πιστεύετε ότι διαφοροποιούνται υφιστάμενο πρόγραμμα δηλαδή από αυτό που είχαμε μέχρι τώρα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεεεεε

Ερευνήτρια: Υπάρχουν διαφοροποιήσεις;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, είναι λίγο πιο ξεκάθαρα τα πεδία, δηλαδή τα ξεχωρίζουν έτσι με πιο ευδιάκριτο τρόπο. Και έχουν και ένα άνοιγμα στην έντεχνη ελληνική μουσική και στην βυζαντινή περισσότερο. Και σε Έλληνες συνθέτες του 20ου αιώνα που δεν υπήρχαν ως τώρα. Κάνει ένα άνοιγμα τέτοιο. Δεν ξέρω αν γνωρίζετε... Σε Μητρόπουλο και σε Κωνσταντινίδη, σε αυτούς τους συνθέτες.

Ερευνήτρια: Ωραία. Αν σας ζητούσα να αναφέρετε κάποια στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος, δηλαδή κάποια βασικά χαρακτηριστικά του, ποια θα ήταν αυτά;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ως προς την προσφορά του στα παιδιά; Ως προς τι; Αυτή την ερώτηση τώρα δεν την καταλαβαίνω. Τι εννοούν ακριβώς;

Ερευνήτρια: Γενικά θεωρείται ότι είναι πιο μαθητοκεντρικό η δασκαλοκεντρικό, ομαδοσυνεργατικό; Καταλάβετε. Κάποια γενικά στοιχεία.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ασα ναι. Εγώ δουλεύω και δασκαλοκεντρικά με την έννοια της μετωπικής διδασκαλίας για κάποια πράγματα που είναι πιο θεωρητικά. Αλλά κυρίως προσφέρεται στο συλλογικό. Δηλαδή κάθε τάξη είναι και μία μικρή χορωδία. Έτσι το βλέπω εγώ. Οπότε είμαστε όλοι μαζί και δεν υπάρχει το σωστό ή το λάθος. Σου δίνει αυτή τη δυνατότητα. Να τραγουδήσεις χωρίς να εκτίθεται. Να τραγουδήσεις μέσα από το σύνολο. Βέβαια εγώ τους δουλεύω και ατομικά αλλά η κάθε τάξη ξέρει ότι εδώ είμαστε μία ομάδα, μία οικογένεια, οπότε δεν θα κοροϊδέψουμε αυτόν που ακόμα δεν είναι έτοιμος φωνητικά και θα τον βοηθήσουν να εξελιχθεί. Εεεε... Είναι από όλα. Και μαθητοκεντρικό και έχει τη συλλογικότητα. Μπορείς να δουλέψεις και ομαδοσυνεργατικά. Έχει και το στοιχείο της

μίμησης, δηλαδή παίζω και με μιμούνται. Δηλαδή παίζω πιάνο ή μεταλλόφωνα εγώ και μιμούνται αυτοί. Τα έχει όλα.

Ερευνήτρια: Ενδιαφέρον. Λοιπόν τώρα θα σας διαβάσω δύο γνώμες και να μου πείτε ποια από τις δύο ταιριάζει καλύτερα στο νέο πρόγραμμα σπουδών. Η μία λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές» άρα η πρώτη γνώμη έχει να κάνει με τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του. Η άλλη λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι πολίτες».

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, το δεύτερο.

Ερευνήτρια: Το δεύτερο πιστεύετε ε;;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Ωραία. Τώρα σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών ενσωματώνει και την χρήση των νέων τεχνολογιών.

Συνεντευξιζόμενος/η: Έχει αρκετές δραστηριότητες τέτοιες. Βέβαια εμείς υστερούμε, δεν ξέρω αν μπορώ να το πω τώρα αυτό, στην επιμόρφωση πάνω σε αυτό το κομμάτι. Ο κλάδος ο δικός μας. Θα χρειαζόμασταν μία παραπάνω επιμόρφωση. Πιο ουσιαστική. Κάναμε κάποια πράγματα πέρυσι. Όχι μέσα από την επιμόρφωση για τα αναλυτικά. Νομίζω στα εργαστήρια δεξιοτήτων ήταν που κάναμε κάτι. Αλλά.... Θα κρίνω από μένα εντάξει;; Αν κάποιος ξέρουν πολύ καλά, είναι επειδή τους αρέσει και ασχολήθηκαν μόνοι τους. Οι νέες τεχνολογίες σε μας είναι ουσιαστικά, το να χρησιμοποιήσουμε δηλαδή ας πούμε διαδραστικά παιχνίδια, ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να παίξουν μουσική μέσα από τον υπολογιστή, ας πούμε, που εγώ δεν το θεωρώ και πολύ... Εντάξει μπορεί να γίνει στο σπίτι αλλά στο σχολείο δεν το χρησιμοποιώ πολύ εγώ. Προτιμώ τα κανονικά όργανα. Αλλά η νέα τεχνολογία μπορεί να χρησιμοποιηθεί μέσα από τη χρήση των βίντεο και προγράμματα επεξεργασίας ήχου. Αλλά είναι λίγος ο χρόνος που μας δίνεται, δεν προλαβαίνουμε δηλαδή να το δουλέψουμε πολύ αυτό.

Ερευνήτρια: Ναι όντως σε 45 λεπτά πώς να γίνουν όλα αυτά;;

Συνεντευξιζόμενος/η: Εγώ δεν δίνω τόσο προτεραιότητα σε αυτό γιατί τα παιδιά ούτως ή άλλως κάνουν πληροφορική, κάνουν και ρομποτική σε άλλα μαθήματα και θεωρώ ότι δεν πρέπει και στη μουσική να μπουν σε αυτή τη διαδικασία σε τόσο μεγάλο βαθμό. Χρειάζονται μεν, αλλά όχι σε τόσο βαθμό γιατί έχουμε άλλα πράγματα που μπορούμε να αξιοποιήσουμε. Το πρόγραμμα έχει όμως. Έχει εντάξει αρκετά πράγματα με τις νέες τεχνολογίες.

Ερευνήτρια: Μάλιστα, ωραία. Λοιπόν οι κατασκευαστές του προγράμματος σπουδών ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό πρόγραμμα σπουδών να είναι αρκετά ανοιχτό ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόσει στις συνθήκες της τάξης του, προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο σταθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω στόχους;

Συνεντευξιζόμενος/η: Πρέπει να βαθμολογήσω 2-3 κάτι τέτοιο ή απλά να πω;;

Ερευνήτρια: Όχι, δεν χρειάζεται να βαθμολογήσετε.

Συνεντευξιζόμενος/η: Κοιτάζτε αναλυτικά-αναλυτικά δεν το έχουμε δουλέψει. Φέτος θα δουλευτεί αυτό ώστε να έχουμε μία πλήρη εικόνα σε αυτό το κομμάτι. Όσο το είδα και το διάβασα από μόνη μου, δίνεται η δυνατότητα αυτή. Από τη φύση της η μουσική είναι ένα μάθημα στο οποίο μπορείς να έχεις κοινούς κώδικες με τα παιδιά μη γνωρίζοντας πολύ καλά τη γλώσσα ή όντας από διαφορετικά

περιβάλλοντα γιατί έχει μουσικές από όλο τον κόσμο. Μπορείς να πλησιάσεις δηλαδή παιδιά με διαφορετικές κουλτούρες και από άλλες θρησκείες. Δίνει τη δυνατότητα από τη φύση του σαν μάθημα. Αλλά το έχουν και αυτοί όμως στο αναλυτικό πρόγραμμα. Έχουν δηλαδή μουσικές από όλο τον κόσμο. Δίνει τη δυνατότητα. Εμένα μου αρέσει πολύ. Είναι πολύ ωραίο το αναλυτικό πρόγραμμα. Και το παλιό δηλαδή είχε πολλά τέτοια πράγματα αλλά και το καινούργιο. Και την αυτενέργεια τη δική μας. Δηλαδή μας δίνουν προτάσεις αλλά ο καθένας μπορεί να χρησιμοποιήσει ό,τι θέλει.

Ερευνήτρια: Σας δίνει δηλαδή μία ελευθερία.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι μας δίνει.

Ερευνήτρια: Λοιπόν, κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας και πως σκοπεύετε να αξιοποιήσετε για το σκοπό αυτό, στο να οργανώσετε δηλαδή τη διδασκαλία σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, είναι από μόνο του πολύ... Ο τρόπος δηλαδή που το έχουν φτιάξει είναι ξεκάθαρος. Και η ύλη που φτάνει κάθε φορά σε κάθε τάξη είναι πολύ ξεκάθαρα δοσμένα. Και κάποιες ενδεικτικές δραστηριότητες που έχουν. Τώρα δεν ξέρω αυτό πώς θα γίνει με τα βιβλία. Δηλαδή πώς θα τα οργανώσουν αυτοί μετά γιατί εγώ θεωρώ ότι επειδή είναι πολλές οι τάξεις και διαφορετικές ηλικίες. Δεν είναι δηλαδή ξέρω 'γω γλώσσα πέμπτης μόνο. Πρέπει να κάνουμε από την πρώτη μέχρι την έκτη. Για να βοηθηθούν όλοι οι συνάδελφοι θα πρέπει να είναι πολύ βοηθητικά και τα βιβλία. Θα πρέπει δηλαδή ο κάθε εκπαιδευτικός να το έχει το μάθημα έτοιμο, να το πω έτσι. Έτοιμες οι δραστηριότητες. Γιατί εγώ τι γίνεται, όταν θα πρέπει να βάλω μία δραστηριότητα για μία τάξη θα πρέπει για αυτή τη δραστηριότητα να βγάλω μία φωτοτυπία επί 25 ας πούμε. Και για την άλλη ώρα που έχω δευτεράκια άλλη φωτοτυπία. Άλλα 25. Καταλάβατε τι εννοώ;; Εγώ ζήτησα πολλά πράγματα να τα έχουν μέσα στο βιβλίο έτοιμα. Γιατί είναι πολλά τα τμήματα και πολλά τα παιδιά. Εγώ ας πούμε έχω όλο το σχολείο και είναι 230 παιδιά. Αν κάθε εβδομάδα πρέπει να βγάλω 230 φωτοτυπίες για μία δραστηριότητα. Μπορεί να θέλω να κάνω και κάτι άλλο. Ένα τραγούδι. Δεν γίνεται.

Ερευνήτρια: Ναι πραγματικά.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Και τι κάνουν οι περισσότεροι; Εγώ δεν το κάνω βέβαια. Αρχίζουν να γράφουν στον πίνακα τραγούδια και τα παιδιά αντιγράφουν. Ή γίνεται αυτό για οικονομία χρόνου. Αλλά και πρακτικά δεν γίνεται. Θα πρέπει να είμαι όλη μέρα στο φωτοτυπικό. Καταλάβατε;

Ερευνήτρια: Ναι βέβαια. Από την άλλη χαλάτε όλη την ώρα για να αντιγράφουν τα παιδιά.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι. Και αυτό δεν έχει κανένα νόημα. Οπότε... Τα παλιά βιβλία εμένα μου άρεσαν πολύ δηλαδή πρώτης, δευτέρας, τρίτης, τετάρτης και πέμπτης. Της έκτης ήταν έτσι λίγο πιο σύνθετο. Δηλαδή βοηθούσαν πολύ. Σε γλίτωνε από πολύ κόπο. Οι ασκησούλες που είχαν στα τετράδιο εργασιών και τα λοιπά. Εγώ ζήτησα να υπάρχουν περισσότερες παρτιτούρες. Τα κομμάτια με νότες που θέλουμε. Και οι στίχοι των τραγουδιών να υπάρχουν μέσα στα βιβλία ώστε να μην χρειάζεται τα παιδιά να γράφουν ή να αντιγράφουν ή να δίνουμε εμείς φωτοτυπίες. Αυτό. Τώρα αυτό θα φανεί στην πορεία. Δεν ξέρω τι θα κάνουν αλλά ο οδηγός είναι αρκετά καλός, δίνει αρκετά παραδείγματα.

Ερευνήτρια: Ωραία. Και ακριβώς αυτή ήταν η επόμενη ερώτηση δηλαδή πόσο καλά θεωρείτε ότι είναι διατυπωμένα τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, είναι πολύ καλά. Είναι πολύ καλά φτιαγμένα.

Ερευνήτρια: Πως κρίνετε το περιεχόμενο που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; Την ύλη δηλαδή.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, είναι πολύ καλή. Μου αρέσει. Είναι όπως πρέπει.

Ερευνήτρια: Στη συνέχεια η ερώτηση λέει ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, εννοείτε σύνδεση με άλλα μαθήματα ε;

Ερευνήτρια: Ναι.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ξέρετε τώρα τι γίνεται; Αυτό είναι και στον κάθε εκπαιδευτικό και τι συνεργασία έχει και με τις άλλες ειδικότητες και με τον δάσκαλό της τάξης. Και τι εξειδίκευση έχει. Δηλαδή εγώ που έχω εξειδίκευση στη γλώσσα και ξέρω το βιβλίο της γλώσσας απ' έξω και ανακατωτά μπορώ να το κάνω. Τώρα ένας μουσικός γενικά.... Δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να...

Ερευνήτρια: Θα πρέπει να συνεργαστεί με το δάσκαλο της τάξης και από κοινού να γίνει κάτι.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι και δεν ξέρω κατά πόσο υπάρχει η κουλτούρα και η φιλοσοφία σε όλα τα σχολεία. Εμείς ας πούμε σαν πειραματικά σχολεία έχουμε μία τέτοια κουλτούρα. Ξέρετε είναι και η κουλτούρα του σχολείου.

Ερευνήτρια: Ναι σίγουρα παίζει πολύ σημαντικό ρόλο.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι και για αυτό είπα ότι πρέπει να είναι πιο ξεκάθαρα για τον κάθε εκπαιδευτικό γιατί οι περισσότεροι από εμάς έχουμε μία ιδιομορφία. Δεν ξέρω δασκάλα είστε εσείς;

Ερευνήτρια: Ναι δασκάλα.

Συνεντευξιζόμενος/η: Εμείς οι μουσικοί έχουμε μία ιδιομορφία όσον αφορά τα πτυχία που έχουμε. Δηλαδή άλλοι είναι μουσικολόγοι. Εγώ είμαι μουσικοπαιδαγωγός. Άλλος είναι με πτυχίο από ωδείο ας πούμε. Υπάρχει μία διαφορά όσον αφορά τη βασική μας πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Οι περισσότεροι από εμάς. Δηλαδή εγώ είμαι 42 χρόνων. Η μία δεκαετία παραπάνω που είναι οι περισσότεροι τώρα στην πρωτοβάθμια είναι απόφοιτοι ωδείων. Αυτοί έχουν μεγάλο χάσμα σε σχέση με μας που εκπαιδευτήκαμε σε σχέδια μαθημάτων, πρακτικές μέσα στα σχολεία. Καταλάβατε;

Ερευνήτρια: Ναι, δεν έχουν το παιδαγωγικό κομμάτι.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι. Έχει μεγάλη ψαλίδα σε μας. Δεν είμαστε δηλαδή όλοι απόφοιτοι παιδαγωγικών τμημάτων που έχουμε μία κοινή γραμμή. Και θέλει συμμαζέμα. Και νομίζω ότι με το αναλυτικό πρόγραμμα γίνεται ένα συμμαζέμα. Θέλει πολύ καλή επιμόρφωση ώστε να αντιληφθούν οι εκπαιδευτικοί τι πρέπει να κάνουν. Δηλαδή στο μετά. Στην επιμόρφωση σε όλα τα σχολεία της υπόλοιπης χώρας. Καταλάβατε τι εννοώ; Εγώ δηλαδή έχω αυτή την κουλτούρα. Όταν είδα το αναλυτικό πρόγραμμα είπα: «ααα είναι ακριβώς όπως είχα δουλέψει στο πανεπιστήμιο». Αλλά εγώ είμαι μουσικοπαιδαγωγός και από τη δική μου τη σχολή είμαστε άλλοι δέκα σε όλη την Ελλάδα στη δική μου ηλικία, για να καταλάβετε. Για να καταλάβετε, η υπεύθυνη του προγράμματος του δικού μας ήταν αυτή που με αξιολόγησε για να μπω εγώ στο πειραματικό πριν 10 χρόνια. Και πάρα πολλά στοιχεία του τρόπου διδασκαλίας μου τα είχε σημειώσει και μου λέει: «κυρία ..... θα δείτε ότι μέσα στο αναλυτικό πρόγραμμα βάλαμε πολλά δικά σας». Για αυτό εμένα μου αρέσει πολύ. Αλλά αυτό για να μπορέσεις να το εφαρμόσεις πρέπει να είναι στην καθημερινότητά σου. Δηλαδή εγώ πολλά πράγματα τα έκανα βιωματικά, δηλαδή ήξερα, είχα μάθει από τη σχολή να χωρίζω αυτά τα 10λεπτα που σας λέω, να θέτω στόχους, να έχω προσδοκώμενα. Αλλά είχα εκπαιδευτεί στη θεωρία στο πανεπιστήμιο. Έχει Μεγάλη διάφορα αυτό. Καταλάβατε τι εννοώ;

Ερευνήτρια: Κατάλαβα. Δηλαδή αυτός που βγαίνει από ένα ωδείο έχει μόνο το μουσικό κομμάτι.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι είναι όμως ο πρακτικός που θα παίζει πιάνο και θα ξέρει τη θεωρία της μουσικής αλλά στο ωδειακό επίπεδο. Έχει μεγάλη διαφορά.

Ερευνήτρια: Ελπίζω η επιμόρφωση να βοηθήσει σε όλο αυτό.

Συνεντευξιζόμενος/η: Μακάρι. Δεν ξέρω πώς θα το κάνουν. Για να καταλάβετε, εμείς είμαστε μόνο επτά άτομα τώρα στα αναλυτικά. Αυτό είναι πολύ αρνητικό. Δεν ξέρω πώς θα καταγράψει αυτό ή αν έχετε κάποια ερώτηση πάνω σε αυτό.

Ερευνήτρια: Έχει πιο κάτω ερώτηση σχετικά με την επιμόρφωση και προτάσεις που μπορούν να γίνουν.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ωραία θα τα πούμε πιο κάτω τότε.

Ερευνήτρια: Επόμενη ερώτηση είναι κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες, δηλαδή σε περιβαλλοντικές συνθήκες, πολυπολιτισμικότητα κλπ.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, τα εμπεριέχει όλα αυτά.

Ερευνήτρια: Ωραία, πολύ ωραία. Πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος .

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, αυτό το είχα πει και πέρυσι ότι πρέπει να υπολογίσουν ότι κάθε τάξη κάνει περίπου 20 μαθήματα όλη τη χρονιά. Έτσι βγαίνει περίπου. 20 μονόωρα. Είναι λίγο. Η αλήθεια είναι ότι είναι στημένο πολύ ωραία αλλά δεν μπορούν να βγουν όλα αυτά. Και μάλιστα με ποια λογική; Εγώ άντε είμαι σε ένα σχολείο που μένω και έχω τα παιδιά από την πρώτη μέχρι την έκτη, οπότε το διαμορφώνω. Ό,τι δεν πρόλαβα να κάνω τη μία χρονιά θα το αναπτύξω περισσότερο την επόμενη. Οι συνάδελφοι όμως στα περισσότερα σχολεία που μοιράζονται, αλλάζουν κάθε χρονιά. Και αυτό δεν ξέρω κατά πόσο υπάρχει μία συνέχεια στα παιδιά. Αυτό είναι το πρόβλημα. Εντάξει αυτοί έκαναν ένα πρόγραμμα που πρέπει να υπάρχει. Με μία επιφύλαξη ένα 80% μπορεί να καλυφθεί. Με δεδομένων των καλών συνθηκών. Γιατί εμείς ξέρετε κάνουμε και γιορτές, είμαστε και λίγο «όπου γάμος και χαρά η χορωδία πρώτη», έχουμε διάφορα τέτοια. Εμένα, ας πούμε, υπολογίζεις θα είμαι στο πειραματικό και έχω και τέσσερις ώρες στον όμιλο μουσικής. Που εκεί δουλεύω όλες τις γιορτές. Αν δουλεύεις στο κανονικό ωράριο όπως είναι οι περισσότεροι συνάδελφοι, κάνουν τα τραγούδια την ώρα του μαθήματος, επομένως αμέσως-αμέσως χάνουν πάρα πολλές ώρες σε αυτά. Έτσι δεν μπορεί να εφαρμοστεί το πρόγραμμα.

Ερευνήτρια: Θα αλλάζατε κάτι όσον αφορά την διάταξη ή την προσθήκη ή την αφαίρεση κάποιων εννοιών από αυτά που έχει το αναλυτικό πρόγραμμα;

Συνεντευξιζόμενος/η: Όχι, όχι.

Ερευνήτρια: Ωραία. Στη συνέχεια λέει ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου προγράμματος σπουδών διακηρύσσουν μία προοδευτική, μαθητοκεντρική λογική ισχυριζόμενοι ότι τα προγράμματα σπουδών προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλημάτων, επικοινωνιακής προσέγγισης και μετασχηματιστικής λογικής. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, πολύ. Έτσι ακριβώς όπως τα είπανε.

Ερευνήτρια: Στη συνέχεια λέει κατά πόσο η παραπάνω μαθητοκεντρική, προοδευτική άποψη είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματος σας.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, απόλυτα κατάλληλη είναι γιατί έτσι πρέπει να είναι.

Ερευνήτρια: Ναι, βέβαια είναι και η φύση του μαθήματος αυτή. Ωραία πάμε τώρα σε ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με την εφαρμοσιμότητα του προγράμματος σπουδών και προτάσεις που μπορούν να γίνουν. Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Τώρα να εμείς δεν είμαστε αντιπροσωπευτικό δείγμα γιατί είμαστε λίγοι. Εμείς που δουλέψαμε πέρυσι δηλαδή ήμασταν γύρω στα 15 άτομα. Ήταν άνθρωποι που, ξαναλέω, είχαν αυτή την φιλοσοφία και την κουλτούρα. Ήταν όλοι από πειραματικά. Αυτό λέει πολλά. Τώρα στην πράξη δεν ξέρω. Οι υπόλοιποι συνάδελφοι στα άλλα σχολεία δεν το γνωρίζουν το νέο αναλυτικό πρόγραμμα. Δεν έχουν επιμορφωθεί. Άρα αν πω για μας που ήμασταν στην επιμόρφωση ήταν όλοι πολύ ευχαριστημένοι και με διάθεση και χωρίς να έχουν κάτι αρνητικό. Είχαμε μία πάρα πολύ καλή ομάδα, έχουμε πολύ καλούς επιμορφωτές. Εγώ είμαι πολύ ευχαριστημένη και από τον τρόπο που μας αντιμετώπισαν και την κατανόηση που είχαν όσον αφορά τις ημερομηνίες για την κατάθεση των εργασιών. Ότι στείλαμε το διόρθωσαν με πολλή προσοχή και στοχευμένα. Αυτό που αισθάνθηκα εγώ ήταν ότι ήταν όλοι ευχαριστημένοι. Τώρα για όλους τους εκπαιδευτικούς δεν μπορώ να πω γιατί δεν το γνωρίζουν.

Ερευνήτρια: Λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων, θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακλύουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου προγράμματος;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, θα μπορούσαν. Και όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή. Γιατί εγώ δεν θεωρούμαι ο μέσος όρος ενός σχολείου έχοντας τάξη μουσικής, πιάνο. Εγώ έχω πιάνο στην αίθουσα, έχω πιάνο ηλεκτρικό εκεί που κάνουμε τις παραστάσεις, έχω μεταλλόφωνα στην τάξη που μου έχει αγοράσει ο σύλλογος, έχω πνευστά και κρουστά όργανα που έχω δικά μου, προτζέκτορα, προβολικό. Αυτά δεν τα έχουν οι περισσότεροι. Μπορεί να έχουν ας πούμε ένα αρμόνιο που πρέπει να το κουβαλάνε από τάξη σε τάξη. Δηλαδή στα περισσότερα σχολεία κάνουν μουσική μέσα στις τάξεις των παιδιών που μπορεί να μην έχουν ούτε τον χώρο, την γωνία της μουσικής για να βάλουν τις εργασίες των παιδιών. Πρακτικά είναι πολύ δύσκολο να γίνει, δηλαδή θέλει πολύ κόπο από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, όπου αυτό φθίνει με τα χρόνια, δηλαδή κουράζεται από τη μεταφορά και από όλο αυτό και κάποια στιγμή ρίχνει την ποιότητα και είναι απόλυτα λογικό. Ναι, για να εφαρμοστεί αυτό θα πρέπει να υπάρχουν κάποια βασικά πράγματα, βασικά και όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή και ώρες έξτρα για χορωδία που να χρεώνονται στις ώρες των εκπαιδευτικών. Γιατί μιλάω για την πρωτοβάθμια, γιατί η δευτεροβάθμια έχει ώρες χορωδίας. Ενώ στους συναδέλφους δεν δίνουν. Είναι ένα μονόωρο μάθημα σε κάθε τάξη. 12 ώρες σε ένα 12θέσιο σχολείο.

Ερευνήτρια: Κατάλαβα με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες ή αδυναμίες που εντοπίσατε και ποια ήταν τα θετικά στοιχεία, δηλαδή κάποιες έτσι σημαντικές δυσκολίες και κάποια θετικά.

Συνεντευξιζόμενος/η: Δυσκολία θα υπάρξει, αν κρίνω από μένα, στο να κατανοήσουν οι συνάδελφοι όταν μπουν σε αυτή τη διαδικασία το πώς λειτουργεί το αναλυτικό πρόγραμμα. Δηλαδή αυτοί που θα επιμορφώσουν τους εκπαιδευτικούς, θα πρέπει να το γνωρίζουν πάρα πολύ καλά οι ίδιοι. Γιατί δεν θα κάτσει ποτέ κανείς να διαβάσει ένα ολόκληρο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Μην κοροϊδεύομαστε, εγώ λέω τις αλήθειες. Δηλαδή και εγώ κάθισα το καλοκαίρι αναλυτικά και τις διάβασα. Γιατί όμως... Γιατί μας ζήτησαν από το σχολείο. Εμείς ξέρετε, δεν γνωρίζω αν ξέρετε από τα πειραματικά, υπάρχουν τα εκπαιδευτικά συμβούλια με πρόεδρο. Εμείς, για παράδειγμα, συνεργαζόμαστε με το παιδαγωγικό της Αλεξανδρούπολης. Εγώ είμαι από Αλεξανδρούπολη, δεν ξέρω εσείς από που με καλείτε. Ο πρόεδρος, για παράδειγμα που είναι υπεύθυνος για τα προγράμματα των μαθηματικών ας πούμε, είναι ένας πολύ αυστηρός άνθρωπος. Ζήτησε σε όλους τους συναδέλφους του σχολείου μου προγραμματισμό σχολικής χρονιάς για κάθε μάθημα. Για κάθε τάξη. Έπρεπε λοιπόν εγώ να γράψω προσδοκώμενα υλικά και τι θα κάνω όλη τη χρονιά. Οπότε για να μπορέσω να μην κάνω διπλή δουλειά, έπρεπε να διαβάσω το καινούργιο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για να μην πατήσω στο παλιό και πρέπει να ξαναφτιάξω του χρόνου κάτι άλλο. Και έτσι κάθισα και το διάβασα, αφού όμως είχα επιμορφωθεί και όλη την προηγούμενη χρονιά και έχοντας και αυτό που σας λέω: την κουλτούρα

και τη φιλοσοφία και το background. Δηλαδή ένας μέσος μουσικός θα δυσκολευτεί πάρα πολύ να το κατανοήσει. Μάλλον όχι να το κατανοήσει, να το εφαρμόσει. Θετικά, είναι πιο ξεκάθαρα από το προηγούμενο. Είναι πιο ευκολοκατανόητο και είναι πιο σαφή τα όρια και η εξέλιξη ανάμεσα στις τάξεις. Και υπάρχει και μία σπειροειδής εξέλιξη. Ο ρυθμός δηλαδή ξεκινάει και φτάνει μέχρι τη δευτέρα μέχρι σε ένα σημείο. Μετά υπάρχει το ίδιο και προστίθεται και κάτι ακόμα και κάθε φορά υπάρχει μία κλιμάκωση η οποία είναι πολύ καλή.

Ερευνήτρια: Τώρα αν έχετε κάποιες προτάσεις για μία πιθανή βελτίωση του νέου προγράμματος σπουδών. Αν θα υπήρχε κάτι που θα μπορούσε να βελτιωθεί δηλαδή.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Όχι, εγώ το μόνο που πιστεύω ότι θα πρέπει να γνωρίσουν είναι ότι θα πρέπει εκτός από αυτούς που έχουν γράψει το νέο πρόγραμμα σπουδών, εμείς που επιμορφωθήκαμε θα πρέπει να επιμορφώσουμε τουλάχιστον μία ολόκληρη χρόνια τους συναδέλφους στις περιφέρειες μας. Δηλαδή αυτό θέλει πολύ καλή επιμόρφωση επί της ουσίας για να μπορέσει να εφαρμοστεί, θεωρώ. Δηλαδή δεν έχω να προσθέσω κάτι αλλά για να μπορέσει να υλοποιηθεί σωστά, θα πρέπει να γίνει σωστή επιμόρφωση των συναδέλφων, δηλαδή αυτό το βιβλίο της μουσικής που έχουμε τώρα που λειτουργούν τα είχα κάνει επιμόρφωση στους συναδέλφους το '17 σε δασκάλους της περιφέρειας της Αλεξανδρούπολης αλλά η επιμόρφωση ήταν, ξέρω 'γω, 8 ώρες. Δεν γίνεται. Δηλαδή αυτό θέλει χρόνο. Δεν έχω να πω ότι έχει κάτι αρνητικό ή που θα πρόσθετα κάτι εγώ. Ίσως πιο σαφείς ρουμπρίκες αξιολόγησης. Δηλαδή για κάθε θεματική ενότητα να υπάρχει έτοιμη γιατί αλλιώς δεν αξιολογούμε οι μουσικοί. Δεν το γνωρίζουμε καλά το κομμάτι της αξιολόγησης. Αυτό ίσως.

Ερευνήτρια: Και με αυτό έχει να κάνει και η τελευταία μας ερώτηση.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Αααα... πάντα είμαι ένα βήμα μπροστά! (Γέλιο)

Ερευνήτρια: Ναι! Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία; Και τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο; Οπότε στην ουσία είναι αυτό που είπατε.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εγώ το ζήτησα ήδη αυτό εχθές που κάναμε τη συνάντηση, ότι θέλω πιο σαφή επιμόρφωση για την αξιολόγηση. Αλλά όχι γενικά γιατί αξιολογούμε, αυτό το ξέρουμε. Παράδειγμα, θέλω να αξιολογήσω τη φωνητική ετοιμότητα των παιδιών. Πώς; Έτοιμο. Δηλαδή όχι να το φτιάξω εγώ. Από ανθρώπους που γνωρίζουν πάνω σε αυτό το αντικείμενο. Τεστ αξιολόγησης για τη ρυθμική ετοιμότητα. Τεστ αξιολόγησης για την ακουστική αντίληψη . Καταλάβατε τι εννοώ; Συγκεκριμένα πράγματα.

Ερευνήτρια: Ναι, να υπάρχουν συγκεκριμένα τεστ που θα μπορούν να γίνουν για να αξιολογηθούν οι μαθητές. Ναι, κατάλαβα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, τα οποία θα βασίζονται σε δραστηριότητες που προτείνει το πρόγραμμα φυσικά.

Ερευνήτρια: Ωραία, πολύ ωραία! Αυτό ήτανε κυρία..... Αυτή ήταν η συνέντευξη μας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Α πάρα πολύ ωραία, ελπίζω να σας βοήθησα.

Ερευνήτρια: Πάρα πολύ Ήσασταν πολύ κατατοπιστική. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εύχομαι να βοηθήσει. Το θέμα είναι, ξαναλέω, ότι πρέπει να γίνει καλή επιμόρφωση. Αυτό είναι πολύ σημαντικό. Να γίνει σωστή επιμόρφωση όλων. Δηλαδή εγώ έχω ένα παράπονο από τα πειραματικά. Εφαρμόζω 10 χρόνια όμιλο μουσικής. Και έχω πολύ καλά αποτελέσματα καταγεγραμμένα από μένα. Υποτίθεται ότι το εφαρμόζω για να γίνει διάχυση σε όλα τα σχολεία. Τα σχολεία κάνουν διαχείριση σε όλες τις πόλεις αυτά τα καινούργια, οι όμιλοι που λένε. Αλλά ποτέ δεν ήρθαν να πούνε σε μας που κάνουμε τους ομίλους «για ελάτε ρε παιδιά, παρουσιάστε τα, πείτε μας, επιμορφώστε μας». Δηλαδή δεν υπάρχει σύνδεση από την εφαρμογή την πιλοτική σε όλα

τα υπόλοιπα σχολεία. Δηλαδή τι θα κάνουν; Θα πουν 5 ώρες επιμόρφωση στους δασκάλους στα μαθηματικά ή στη γλώσσα και μετά θα τους πετάξουν στα βαθιά να εφαρμόσουν τα νέα προγράμματα. Κάτι που εμείς το κάνουμε δύο χρόνια τώρα. Άρα μετά τι θα γίνει; Οι περισσότεροι θα επιστρέψουν στην πεπατημένη. Δεν θα γίνει καμία ουσιαστική αλλαγή.

Ερευνήτρια: Ναι καταλαβαίνω τι λέτε και αυτό που σκέφτομαι τώρα είναι ότι υπάρχουν και πολλά σχολεία που δεν έχουν ούτε καν μουσικούς, δηλαδή ο δάσκαλος κάνει αυτή τη δουλειά.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, εγώ την επιμόρφωση στη μουσική την έκανα στους δασκάλους και ενώ στην αρχή αντιμετώπιζα «ωχ τι ήρθες να μας πεις», είχα διαλέξει κάποιες δραστηριότητες στις οποίες μπορούσαν να κάνουν άνετα και αυτοί. Γιατί η μουσική μπαίνει σε όλα τα μαθήματα. Και μπαίνει ουσιαστικά, όχι επιφανειακά. Τα παιδιά γράφουν, ας πούμε, ένα κείμενο και ακούν μουσική εκείνη την ώρα. Αυτό δεν είναι μουσική διαθεματικότητα. Παράδειγμα, έλειπε προχθές μία δασκάλα και κάναμε εν όψει της 28ης Οκτωβρίου το χασάπικο του 40 του Χατζιδάκι, δεν ξέρω αν το γνωρίζετε. Αυτό λοιπόν πέρα από τη μουσικολογική ανάλυση που μπορούσα να κάνω εγώ κάναμε κανονικά το ποίημα με λέξεις-κλειδιά, με χρονική αντικατάσταση και φτάσανε τα παιδιά γράφοντας αυτούς τους στίχους στο τέλος να το τραγουδήσουνε απ' έξω. Χωρίς να χρειαστεί εγώ να κάνω κόπο γιατί είχε γίνει ήδη η γλωσσολογική ανάλυση του ποιήματος. Αυτό μπορεί να το κάνει και ένας δάσκαλος και το αποτέλεσμα μπορεί να μην είναι φωνητικά όπως θα το έκανε ένας μουσικός, αλλά δεν έχει σημασία. Στόχος δεν είναι τα παιδιά να γίνουν τροβαδούροι. Αυτό θα το κάνει ο μουσικός. Αλλά υπάρχουν πολλά πράγματα ή στα μαθηματικά ή στη φυσική ή στη γεωγραφία δεν το συζητώ με τις διάφορες περιοχές. Και στα θρησκευτικά, παντού μπαίνουμε.

Ερευνήτρια: Ναι, πράγματι είναι ένα μάθημα που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί παντού.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Και δυστυχώς είναι ένα μάθημα που δεν είναι υποχρεωτικό στα παιδαγωγικά ενώ θα έπρεπε. Εμένα δεν με συμφέρει να το λέω αυτό σαν μουσικός γιατί έτσι χάνεται, αν το κάνουν οι δάσκαλοι. Αλλά υπάρχουν πάρα πολλά σχολεία στα οποία δεν δίνεται στα παιδάκια αυτή η δυνατότητα. Γι' αυτό θα έπρεπε να κάνουν οι δάσκαλοι και κάποιες βασικές δραστηριότητες για τη σύνδεση της μουσικής με τα υπόλοιπα μαθήματα.

Ερευνήτρια: Έχετε δίκιο.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Μιλάνε τα χρόνια εμπειρίας.

Ερευνήτρια: Έτσι! Σας ευχαριστώ πολύ κυρία .....!!

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να είστε καλά.

2^η Συνέντευξη

Ερευνήτρια: Γεια σας κύριε ..... Είστε έτοιμος για τη συνέντευξη;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γεια σας! Ναι βέβαια.

Ερευνήτρια: Ωραία πάμε να ξεκινήσουμε. Καταρχάς τι ειδικότητα έχετε; ΠΕ79.01;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, είμαι μουσικός. Όχι από μουσικολογία. Έχω τελειώσει ωδείο και έχω δώσει εξετάσεις στο υπουργείο Παιδείας πριν 24 χρόνια. Μάλλον να το διορθώσω πριν 27 χρόνια, αλλά έχω 24 χρόνια στην εκπαίδευση.

Ερευνήτρια: Ωραία. Στο σχολείο που εφαρμόζετε το νέο πρόγραμμα πόσα χρόνια είστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Στο σχολείο αυτό ήταν η οργανική μου πριν 6-7 χρόνια περίπου. Αλλά έγινε πειραματικό πέρυσι δηλαδή το έτος 202-22.

Ερευνήτρια: Ωραία. Οπότε το πρόγραμμα το εφαρμόζετε από πέρυσι.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Το πρόγραμμα ξεκίνησε για λίγους μήνες πέρυσι σε εντελώς πιλοτική δοκιμαστική μορφή. Φέτος θα ξεκινήσουμε κανονικά την υλοποίηση του και την οργανωμένη μορφή του σε όλες τις τάξεις.

Ερευνήτρια: Ωραία. Πώς οργανώνετε καθημερινά το μάθημα; Πάνω σε ποια υλικά στηρίζεστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Επειδή κάνω από πρώτη Δημοτικού μέχρι και έκτη το μάθημα οργανώνεται με βάση την ηλικία των παιδιών, με βάση το νοητικό τους επίπεδο, την όρεξη που έχουν κάθε φορά. Είναι παιδιά που ζητάνε πράγματα περισσότερο από άλλα. Θέλουν το μουσικό παιχνίδι, θέλουν τα μουσικά όργανα, ήχο- ιστορίες. Πολλές φορές χρησιμοποιούμε και διαδικτυο. Συνδυασμό, δηλαδή, πολλών πραγμάτων. Ανάλογα με το τι αρέσει στα παιδιά και προς τα που κλείνει το γούστο τους, να το πω έτσι απλά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Έχετε κάποια υλικά τα οποία χρησιμοποιείτε κατά τη διάρκεια του μαθήματος;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχουμε κάποια οργανάκια στο σχολείο. Υπάρχει ένα ηλεκτρικό πιάνο, ένα αμφιθέατρο στο οποίο πηγαίνουμε κάποιες φορές. Επισκεπτόμαστε την αίθουσα αυτή και λέμε κάποια τραγουδάκια ή τους δείχνω κάποια πράγματα σε σχέση με τη φωνή τους, με το ρυθμό στη μελωδία. Τους βάζω βίντεο-προτζέκτορα. Τους δείχνω και από κει πράγματα .

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Τώρα κάποιες γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών. Ποια είναι η γενική σας γνώμη για το νέο πρόγραμμα σπουδών; Μια γενική εκτίμηση δηλαδή.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πάντα το καινούργιο μας δημιουργεί έτσι ένα άγχος και μία ανασφάλεια αλλά αν το κοιτάξει κανείς εκτενέστερα νομίζω ότι δίνει θετικά πράγματα, θετικότερα από το προηγούμενο. Και δεν το λέω απλώς για να χαϊδέψω αυτιά αυτή τη στιγμή, ούτε για να εξωραίσω την κατάσταση. Νομίζω έχει γίνει μία καλή, μία βελτιωμένη έκδοση. Μπορεί να γίνει συνδυασμός μαθημάτων, διαθεματικότητα, να περάσουμε διάφορα μηνύματα στα παιδιά όχι μόνο με τη μουσική αλλά και με συνδυασμό και άλλων πραγμάτων .

Ερευνήτρια: Ωραία. Ποια είναι η διαφορά του νέου προγράμματος με το υφιστάμενο, με αυτό που διδάξατε μέχρι τώρα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Το παλαιό ήταν πιο τυποποιημένο, νομίζω. Δηλαδή είχαμε κάποιες έννοιες του μαθήματος της μουσικής, κάναμε κάποιες εργασίες. Δεν είχε μεγάλη ευελιξία, δεν ήταν τόσο δελεαστικό στο παιδί, δηλαδή να κάνει και πράγματα πέρα από τη μουσική, να δει τη μουσική σαν

κάτι πιο..., πώς να το πω τώρα, πέρα από τους στενούς ορίζοντες του μαθήματος, να προσεγγίσει και άλλα πράγματα: μαθηματικά, εικαστικά, φυσικής αγωγής.

Ερευνήτρια: Οπότε συνδέεται έτσι με τα άλλα μαθήματα λοιπόν.

Συνεντευξιζόμενος/η: Πιστεύω ότι συνδέεται με τα υπόλοιπα μαθήματα περισσότερο τώρα. Δηλαδή μας δίνουν μία αφορμή παραπάνω να το κάνουμε αυτό.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Αν σας ζητούσα να αναφέρετε κάποια στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος, ποια θα ήταν αυτά; Δηλαδή κάποια γενικά στοιχεία σε σχέση με το μάθημα. Πώς θα το χαρακτηρίζατε το μάθημα δηλαδή;

Συνεντευξιζόμενος/η: Πάνω από όλα η διαθεματικότητα που είπα πριν. Σίγουρα το μάθημα είναι τώρα πιο κοντά στην ψυχαγωγία. Όχι ότι δεν ήταν πρώτα αλλά τώρα είναι... δίνει περισσότερο αφορμή για παιχνίδι. Ανάλογα με τον ρυθμό μπορούμε να κάνουμε συνδυασμό και συνεργασία με τον γυμναστή σε ένα χορευτικό ή με την εικαστικό και να φτιάξουμε έναν πίνακα και πάνω στον πίνακα να βάλουμε μουσικές που να ταιριάζουν, να βάλουμε τα παιδιά να πειραματιστούν πάνω σε αυτά και να ακούσουν τη γνώμη τους, να πουν τις ιδέες τους και τι σκέφτονται, τι βλέπουν μέσα από αυτά τα πράγματα.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Λοιπόν τώρα θα σας δώσω δύο θέσεις, δύο απόψεις και θα μου πείτε ποια από τις δύο ταιριάζει καλύτερα στο νέο πρόγραμμα σπουδών. Η μία λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές». Άρα αυτή η άποψη δίνει έμφαση στον ακαδημαϊκό χαρακτήρα. Η άλλη λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικες πολίτες».

Συνεντευξιζόμενος/η: Εγώ θα έλεγα το β, δηλαδή δεν είναι μόνο το στερεότυπο μαθαίνω μουσική για να γίνω μουσικός, γίνομαι εκπαιδευτικός μουσικής ή κάποιος σολίστ. Νομίζω έχει να κάνει και με τη γενικότερη εγκυκλοπαιδική γνώση των παιδιών αφού χρησιμοποιείται σε όλα τα μαθήματα. Τώρα βέβαια δεν μπορώ να πω ότι και το άλλο το αποδυναμώνουμε. Δηλαδή σίγουρα κάποιος που θέλει να προχωρήσει και να γίνει [...], να κάνει εξειδικευμένες σπουδές πάνω στη μουσική. Αλλά νομίζω ότι περισσότερο είναι για τη γενικότερη κατάρτισή τους και γνώση τους ως ενήλικοι πολίτες.

Ερευνήτρια: Ωραία. Τώρα το επόμενο θέμα το θίξατε λίγο πιο πριν, δηλαδή σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Συνεντευξιζόμενος/η: Των ΤΠΕ, ναι. Σίγουρα ξεκινάμε με το γεγονός ότι τα παιδιά, αν και έχουν γνώση του διαδικτύου, αναγκάζονται, ενθαρρύνονται και παρακινούνται να ψάξουν μέσα από τους υπολογιστές πράγματα, να φτιάξουν κάποιες εργασίες, να ακούσουν μουσικά όργανα, να γνωρίσουν συνθέτες. Όλα αυτά είναι στον τεράστιο κόσμο του διαδικτύου. Τώρα πια δεν ξεφυλλίζονται βιβλία, όπως έκαναν οι παλιοί. Είναι εντελώς αδύνατο πρακτικά. Οπότε όλες αυτές οι γνώσεις, οι τεράστιες και ογκώδεις, υπάρχουν στο διαδίκτυο. Άρα πιστεύω ότι χωρίς διαδίκτυο ούτε το πρόγραμμα της μουσικής το καινούργιο θα προχωρήσει. Πρέπει να υπάρχει μεγάλη ενασχόληση και γνώση.

Ερευνήτρια: Λοιπόν, τώρα οι κατασκευαστές του προγράμματος σπουδών έφτιαξαν το νέο πρόγραμμα σπουδών με στόχο τρία πράγματα: πρώτον να είναι ανοιχτό ώστε να προσφέρει αυτενέργεια στον εκπαιδευτικό, δεύτερον να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών και τρίτον να είναι συμπεριληπτικό ώστε να δουλεύει και με μαθητές από διάφορα πολιτισμικά περιβάλλοντα, δηλαδή να υπάρχει διαπολιτισμικότητα. Σε ποιο βαθμό μπορεί να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι μέσα από το νέο πρόγραμμα;

Συνεντευξιζόμενος/η: Να ξεκινήσουμε πρώτα από την αυτενέργεια του εκπαιδευτικού. Πιστεύω ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να το προσαρμόσει στις συνθήκες μιας ομαλής τάξης, δηλαδή να μην έχει

ιδιαίτερες δυσκολίες με μαθητές, παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες ιδιαίτερες ή γενικά να μην έχουν θέματα υγείας τα παιδιά, γιατί πολλές φορές υπάρχουν παιδάκια που χρειάζεται να διακόψουν το μάθημα για να κοιτάξουν για παράδειγμα το ζάχαρο τους, ή διάφορες επιπλοκές που μπορεί να δημιουργηθούν, νομίζω ότι αν τα πράγματα είναι ομαλά και είναι σε φυσιολογικές συνθήκες ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει όσο πιο απλό το μάθημα του και να το προσαρμόσει δηλαδή και στα παιδάκια που κουράζονται και στα παιδάκια που δεν μπορούν να σκεφτούν πολλά πράγματα ταυτόχρονα γιατί ίσως το νοητικό τους επίπεδο και η γενικότερη συμπεριφορά τους δεν τα αφήνει να συγκεντρωθούν στην τάξη. Πιστεύω ότι τα καταφέρνει αρκετά καλά σε αυτό τον τομέα. Τώρα να πούμε για τους μαθητές με διάφορες ανάγκες. Πιστεύω ότι η μουσική βοηθάει. Δηλαδή μπορείς να κάνεις πολλούς ρόλους ταυτόχρονα, να βάλεις παιδάκια να παίξουν από ένα μουσικό όργανο με τη συνοδεία κάποιας μελωδίας και αυτό είναι αρκετό αυτόματα να τα ευχαριστήσει και να τα ενθουσιάσει, χωρίς ωστόσο να αισθάνονται ότι υστερούν απέναντι σε κάποια άλλα που μπορεί να γράψουν νότες ή να τραγουδήσουν το τραγούδι και να ξέρουν κάποιες παραπάνω γνώσεις, επειδή σπουδάζουν σε κάποιο ωδείο. Μπορεί να γίνει δηλαδή ένας καταμερισμός, όμορφα και με διακριτικότητα, να το πω έτσι.

Ερευνήτρια: Μάλιστα και όσον αφορά τα διαπολιτισμικά περιβάλλοντα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Επειδή τυχαίνει να έχω παιδιά στο σχολείο μας πολλές φορές κάνουμε κουβέντα και λέμε «για πες μας λοιπόν, Άλιτ, μου ήρθε ένα όνομα τώρα εν πάση περιπτώσει, από την πατρίδα σου ποια μελωδία σου αρέσει, ποιος είναι ο παραδοσιακός χορός, ποιο είναι το τραγουδάκι αυτό που θα πείτε σε μία γιορτή ή σε ένα πανηγύρι του τόπου σας;». Έτσι μπαίνουν και αυτά στο μάθημα με τα ακούσματα του κάθε πολιτισμού.

Ερευνήτρια: Είναι και το μάθημα βέβαια, είναι και η φύση του μαθήματος.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Είναι και η φύση του μαθήματος που βοηθάει, κακά τα ψέματα η μουσική ενώνει. Έχουμε μία διεθνή γλώσσα. Δεν χρειάζεται να ξέρουμε τη γλώσσα τους μπορούμε να ακούσουμε τη μουσική τους και να γνωρίσουμε πολλά για το χαρακτήρα τους και τις συνήθειές τους.

Ερευνήτρια: Βέβαια. Ωραία! Τώρα κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας και πως σκοπεύετε να τα αξιοποιήσετε.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Σίγουρα με τα νέα συστήματα, με το νέο πρόγραμμα η κάθε τάξη παίρνει περισσότερο τη θέση της. Δηλαδή οι μικρότερες τάξεις θα κάνουν μία γνωριμία με τη μουσική, θα πουν το α, γιατί είναι παιδάκια που δεν ξέρουν καθόλου μουσική θα χτίσουν πάνω σε αυτό. Η Πρώτη και η Δευτέρα είναι μία βαθμίδα. Η Τρίτη και Τετάρτη μετά μαθαίνει πράγματα πιο εξειδικευμένα. Περιμένουμε και εμείς πράγματα από αυτά τα παιδιά. Να μας δείξουν ότι κατάλαβαν και ότι έμαθαν κάποια στοιχεία μουσικής και αυτά συνεχίζονται στην Πέμπτη και στην Έκτη όπου μπορεί κάποιο παιδί να πει ότι έχει φτάσει σε ένα πολύ καλό επίπεδο έστω γενικών γνώσεων μουσικής. Κάπως έτσι το έχω στο μυαλό μου, δηλαδή τουλάχιστον από αυτή τη χρονιά που ξεκινάμε, γιατί είπαμε φέτος θα είναι η χρονιά που θα μπορούμε για τα καλά, να το πω έτσι, στο πρόγραμμα. Τρεις βαθμίδουλες. Πρώτη-Δευτέρα, Τρίτη-Τετάρτη και Πέμπτη – Έκτη. Η μία θα είναι κρίκος της επόμενης.

Ερευνήτρια: Ναι, ναι κατάλαβα. Ωραία. Λοιπόν τώρα οι επόμενες ερωτήσεις είναι πιο ειδικές σχετικά με το νέο πρόγραμμα σπουδών και η πρώτη λέει κατά πόσο καλά θεωρείτε ότι είναι διατυπωμένα τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο πρόγραμμα σπουδών. Τα αποτελέσματα δηλαδή που θέλετε να πετύχετε σε κάθε βαθμίδα πόσο καλά είναι διατυπωμένα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Αρκετά. Μπορώ να πω ότι είναι αρκετά καλά διατυπωμένα γιατί υπάρχει συγκεκριμένος στόχος, υπάρχει συγκεκριμένος σκοπός και νομίζω ότι αν βάλουμε το στόχο για παράδειγμα να μάθουμε... Ένα σενάριο που είχα φτιάξει εγώ, ας πούμε, πέρυσι είχαμε βάλει σαν παράδειγμα και σαν στόχο να μάθουν τα παιδιά να ξεχωρίζουν σε ένα τραγούδι το κουπλέ από το ρεφρέν. Να ξεχωρίζουν δηλαδή την επαναλαμβανόμενη στροφή. Μαθαίνουν το ρυθμό, μαθαίνουν

μέσα από την ποίηση ποιοι ποιητές μελοποιήθηκαν, μπαίνουμε στη διαδικασία να εξηγήσουμε τι είναι η μελοποιημένη ποίηση, να μάθουμε τους συνθέτες και τη συνεργασία με τους ποιητές. Και όλα αυτά βήμα-βήμα βοηθάνε να φτάσουμε στο τέλος και να πούμε ότι καταφέραμε τουλάχιστον στο μεγαλύτερο βαθμό να πετύχουμε αυτό που θέλουμε να μάθουμε, τις έννοιες αυτές, ξέρω 'γω. Πήρα ένα παράδειγμα για να είναι τα πράγματα πιο κατανοητά.

Ερευνήτρια: Πώς κρίνετε το περιεχόμενο που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών, την ύλη δηλαδή που καλείστε να διδάξετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εδώ είναι πιστεύω μικρές διαφορές σε σχέση με το παλαιό, απλά εδώ λίγο το εξειδικεύουμε. Δηλαδή δεν θα μάθουμε απλώς πώς τραγουδάμε ένα τραγούδι, αυτό το λέμε τραγούδι, αυτό το λέμε πεντάγραμμα, στίχο και τα λοιπά. Έννοιες, δηλαδή, ξεκομμένες. Πιστεύω ότι γίνεται καλύτερος συνδυασμός της ύλης και της γενικότερης παιδείας στη μουσική. Συνδυάζονται οι έννοιες έτσι ώστε να υπάρχει μία πληρέστερη ενημέρωση και γνώσεις από τους μαθητές.

Ερευνήτρια: Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη δηλαδή όσον αφορά την εξέλιξη από τη μία τάξη στην άλλη;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Αυτό που λέγαμε ότι είναι οι τρεις βαθμίδες και μπορεί ένα παιδάκι της Δευτέρας π.χ. να πάει στην Τρίτη και να στηριχτεί σε αυτά που είχε μάθει, να μάθει και άλλα πράγματα, να τεκμηριώσει εκείνα που είχε σαν μικρότερος σε ηλικία, να καταλάβει και κάποια τα οποία να είχαν μείνει και σε μία μορφή απορίας ή να μην το έχει και καθόλου καταλάβει, να ήταν σαν μία ξένη λέξη. Να έλεγε κάποιος, ξέρω 'γω, μελοποιημένο τραγούδι ή μελοποιημένο ποίημα και να το άκουγε σαν μία ξένη λέξη, να μην καταλάβαινε. Τώρα μεγαλώνοντας εννοείται μπορεί να εξελιχθεί και να βελτιώσει και να μάθει και άλλα πράγματα και να χτίσει πάνω σε αυτά.

Ερευνήτρια: Κατά πόσο το περιεχόμενο νέου προγράμματος σπουδών απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες, δηλαδή κατά πόσο σχετίζεται με περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση; Κατά πόσο εντάσσει αυτές τις έννοιες μέσα στο μάθημα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πιστεύω ότι από τη στιγμή που διδάσκουμε ένα τραγούδι που μιλάει για την ειρήνη, ένα παράδειγμα τώρα, που μιλάει για το περιβάλλον και για την προφύλαξη του δάσους, που μιλάει για τα παιδιά από διαφορετικές χώρες. Δεν βάζω τίτλους τραγουδιών γιατί είναι πάρα πολλά, παίρνω μόνο τα θέματα τα οποία μπορεί να θίξει κάποιος μέσα από ένα τραγούδι. Και μόνο το ότι θα ακούσει το τραγούδι και τον στίχο που λέει για τα παιδάκια που είναι από μία χώρα, που είναι από τη μακρινή χώρα, που είναι από τη δικιά μας χώρα και θα μπει στη διαδικασία να πει ότι όλο αυτό είναι μία παρέα, αμέσως-αμέσως έχει κερδίσει τη συμπάθεια και των συμμαθητών του και γενικότερα γνώσεων που εμπλέκεται και σχετίζεται.

Ερευνήτρια: Πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία, δηλαδή σε 45 λεπτά που έχετε την διδακτική ώρα κατά πόσο αρκούν;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εδώ πιστεύω ότι λιγάκι μας πιέζει ο χρόνος δηλαδή το μάθημα της μουσικής επειδή είναι μονόδρομο σε κάθε τμήμα, σε κάθε τάξη, δεν αφήνει τον εκπαιδευτικό να δώσει όλα όσα θέλει να δώσει και με τον βαθμό που θέλει να τα παρουσιάσει. Κάνει βέβαια μία διαχείριση χρόνου ένας ο οποίος είναι έμπειρος, ένας ο οποίος έχει ξανακάνει αυτή τη δουλειά και έχει πλάνο για το μάθημα του. Απλώς πιστεύω ότι πιέζεται και αφού πιέζεται δεν μπορεί να δώσει 100% στο μαθητή του αυτά που θέλει να του παρουσιάσει.

Ερευνήτρια: Είναι κάτι που θα αλλάζατε σχετικά με τη διάταξη των εννοιών ή να προσθέσετε κάτι ή να αφαιρέσετε από τις ενότητες;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Δεν νομίζω ότι θα άλλαζα. Απλά θα πρόσθετα ίσως κάποιες ιδέες σχετικά με τη μελοποίηση και την εκμάθηση τραγουδιών, κάποιες παρτιτούρες που θα μπορούσαν να είναι μόνιμα

στο βιβλίο των παιδιών. Δηλαδή περισσότερο σε μορφή γραφικής ύλης, να το πω έτσι, ή σε μορφή εργαλείων θα μπορούσαμε να προσθέσουμε στο τετράδιο των εργασιών τους, για παράδειγμα, εκτός από τις ήχο-ιστορίες που έχουν μέσα τα βιβλία, θα μπορούσαμε να βάλουμε και κάποιες παρτιτούρες τραγουδιών, πεντάγραμμο για να εξασκηθούν. Τα είχαμε πει εξάλλου και με τη συντονίστρια μας αυτά όταν κάναμε τηλεδιάσκεψεις. Της είχαμε πει αυτές τις ιδέες.

Ερευνήτρια: Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου προγράμματος σπουδών διακηρύσσουν μία μαθητοκεντρική λογική η οποία λέει: τα προγράμματα σπουδών προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, της συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης και μετασχηματιστικής λογικής. Θεωρείτε ότι το πρόγραμμα σπουδών διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πιστεύω ναι. Και η συνεργασία, σίγουρα η βιωματική προσέγγιση είναι οι λέξεις-κλειδιά πάντα σε ένα τέτοιο μάθημα. Δεν μπορώ, δηλαδή, να φανταστώ το μάθημα της μουσικής χωρίς συνεργασία ή χωρίς να νιώσει το παιδί τον παλμό της μελωδίας, τον ρυθμό. Να χτυπήσει τα χέρια του, να χορέψει, να κινηθεί. Πάντα το μάθημα έτσι γινόταν. Τώρα είναι και ένας λόγος παραπάνω να το δούμε και πιο βιωματικά.

Ερευνήτρια: Τώρα οι επόμενες ερωτήσεις έχουν να κάνουν με την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών και με κάποιες προτάσεις που ίσως θα θέλατε να κάνετε. Αρχικά πώς δέχτηκαν οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο πρόγραμμα σπουδών.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Δηλαδή μόνο για τους μουσικούς να μιλήσω.

Ερευνήτρια: Ναι βέβαια.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γιατί είμαι μόνος μου στο σχολείο, απλά ότι έχω ακούσει και εγώ από κάποιες τηλεδιασκέψεις που έχουμε κάνει. Περίπου στο ίδιο πνεύμα νομίζω κινούνται και αυτοί. Θέλουν να έχουν έτσι παραπάνω χρόνο στο μάθημα τους, να έχουν περισσότερο εξοπλισμό για το μάθημά τους, μία αίθουσα ξεχωριστή στο σχολείο που θα κάνει μόνο μουσική. Και εδώ να πω σε παρένθεση ότι το σχολείο που διδάσκω δεν έχει αίθουσα μουσικής. Αυτό πιστεύω φρενάρει τη διαδικασία, ανακόπτει το ρυθμό και την όρεξη που μπορεί να έχω εγώ σαν εκπαιδευτικός αλλά και τα παιδιά όταν περιμένουν στην τάξη τους και πρέπει να φύγει ο δάσκαλος ή ο άλλος καθηγητής ειδικότητας για να κάνει μάθημα. Είναι κάποια πρακτικά πράγματα τα οποία δημιουργούν κάποια προβλημάτια. Εν πάση περιπτώσει με αυτά που έχουμε θα συνεχίσουμε.

Ερευνήτρια: Έτσι. Και ευελπιστούμε για το καλύτερο.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ευελπιστούμε για το καλύτερο, όπως το είπατε.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Λαμβάνοντας υπ' όψιν την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τα υλικά που έχετε και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων, θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν δυσκολίες στην εφαρμογή του προγράμματος;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πιστεύω ότι η ετοιμότητα δεν είναι πάντα αυτή που πρέπει να είναι. Εν πάση περιπτώσει, έχει να κάνει και με το χαρακτήρα του διδάσκοντα, έχει να κάνει με την όρεξη που μπορεί να διαθέτει. Οι συνθήκες είναι σίγουρα δύσκολες. Δεν είναι αυτές που θα έπρεπε να είναι. Τα ελληνικά σχολεία δεν έχουν ακόμα ετοιμαστεί. Θέλουν το χρόνο τους και αυτά αλλά νομίζω ότι θα εφαρμοστεί σωστά. Δηλαδή θέλει ένα ξεκίνημα έστω δειλό να καταλάβουν και τα παιδιά και οι γονείς και εμείς οι εκπαιδευτικοί πώς πρέπει να δουλέψουμε, να το δούμε στην πράξη, θα κάνουμε και τα λάθη μας. Και μέσα από τα λάθη μας, πιστεύω, θα βελτιωθούμε και θα βρούμε νέους δρόμους να στηρίξουμε αυτά που πρέπει να στηρίξουμε.

Ερευνήτρια: Αν έχετε κάποιες προτάσεις να κάνετε για τη βελτίωση του νέου προγράμματος σπουδών. Δηλαδή θα είχατε κάποια πρόταση στο να αλλάξει κάτι ή να βελτιωθεί;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πιο πολύ νομίζω θα ήταν καλό να έχουμε γνωριμία με συνθέτες, δηλαδή να γνωρίσουμε το έργο των συνθετών και Ελλήνων και ξένων με κάποιες παρτιτούρες, ή κάποια cd, ή κάποια βίντεο από το διαδίκτυο. Να είναι έτοιμα δηλαδή. Να μην καθυστερεί ο εκπαιδευτικός μέσα στο 45λεπτο να τα βρει όλα αυτά. Γιατί πρέπει να αφιερώσει στο σπίτι του χρόνο, ώστε να τα έχει έτοιμα. Αλλά πολλές φορές και αυτό είναι δύσκολο γιατί στο σχολείο μπορεί να μην υποστηρίζεται το διαδίκτυο, να μην έχει τόσο καλή ταχύτητα, τόσο καλό σήμα οπότε μένουν όλα λίγο πίσω. Οπότε ίσως αυτά να υπήρχαν μέσα στα βιβλία που σκέφτονται να εκδώσουν και να βοηθήσουμε λίγο το πρακτικό του πράγματος.

Ερευνήτρια: Ωραία. Και η τελευταία ερώτηση είναι αν η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του προγράμματος σπουδών και αν θα θέλατε κάτι παραπάνω.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Μιλάμε για την επιμόρφωση που κάναμε δηλαδή;

Ερευνήτρια: Ναι, ναι.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πιστεύω ότι ήταν αρκετά καλή η προσπάθεια από τους επιμορφωτές μας και κάναμε και κάποια καλή δουλειά σχετικά με τα σεναρία, δηλαδή μπήκαμε και εμείς στη διαδικασία να φτιάξουμε σεναρία και να σκεφτούμε τι θα μπορούσαμε να περάσουμε από αυτά στα παιδιά, τι θα μπορούσαμε να τους διδάξουμε και μας παρότρυναν με τον τρόπο τους. Έκαναν και αυτοί τα δικά τους σεναρία ως ενδεικτικά. Μας παρότρυναν να μπορέσουμε να βάλουμε σε μία καλύτερη βάση το πώς θα διδάξουμε τις έννοιες της μουσικής και γενικότερα ό,τι αφορά το μάθημα .

Ερευνήτρια: Ωραία. Μία χαρά. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Να είστε καλά. Γεια σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: . Να είστε καλά. Ελπίζω να σας βοήθησα με την έρευνα σας. Καλή συνέχεια και καλή επιτυχία.

Ερευνήτρια: Να είστε καλά. Γεια σας.

3^η Συνέντευξη

Ερευνήτρια: Καλησπέρα. Σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας. Θέλετε να ξεκινήσουμε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να είστε καλά. Ναι, πάμε.

Ερευνήτρια: Αρχικά θέλω να μου πείτε για τις σπουδές σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχω μεταπτυχιακό επιπέδου master.

Ερευνήτρια: Ειδικότητα πε79;

Συνεντευξιαζόμενος/η: ΠΕ79.01 μουσικής επιστήμης.

Ερευνήτρια: Ωραία. Χρόνια προϋπηρεσίας;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Αυτή είναι η τρίτη μου χρόνια η φετινή. Δηλαδή σαν χρόνια υπηρεσίας είναι δύο ολοκληρωμένα. Αυτή που διανύω είναι η τρίτη.

Ερευνήτρια: Χρόνια υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος;

Συνεντευξιζόμενος/η: Είναι η δεύτερη χρονιά φέτος.

Ερευνήτρια: Και χρόνος εφαρμογής του προγράμματος είναι η δεύτερη να φανταστώ;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, τέλος πάντων, πες δεύτερη.

Ερευνήτρια: Ωραία. Πώς οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα και σε ποια στοιχεία και υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Συνεντευξιζόμενος/η: Κοίταξε, αυτό εξαρτάται από τις ανάγκες του σχολείου αφενός, δηλαδή προγράμματα Erasmus, etwinning, τους κύκλους των Χριστουγέννων, του Πάσχα, παγκόσμιες ημέρες και φυσικά και με τον παλμό του τμήματος. Δηλαδή κάποια τμήματα που έχουν δουλευτεί πιο πολύ, μπορείς να κάνεις μουσική εκτέλεση. Κάποια τους αρέσει πάρα πολύ το τραγούδι, οπότε πάμε κάπως έτσι ανάλογα με το ενδιαφέρον των παιδιών και σε συνάρτηση με τις ανάγκες του σχολείου.

Ερευνήτρια: Ωραία. Υπάρχουν κάποια υλικά που χρησιμοποιείς;

Συνεντευξιζόμενος/η: Όταν λες υλικά σε τι αναφέρεσαι;

Ερευνήτρια: Μουσικά όργανα ή δεν ξέρω τι άλλο.

Συνεντευξιζόμενος/η: Φυσικά, ναι. Μουσικά όργανα, προτζέκτορα, διαδραστικό, ηλεκτρονικό υπολογιστή και υλικά των εικαστικών για διάφορα project. Αυτά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Πάμε στις γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών. Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; Μία γενική εκτίμηση δηλαδή.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ήταν πολύ θετική από τη μικρή μου, έτσι, εμπειρία. Ένωσα την ανάγκη ότι χρειαζόταν μία αλλαγή. Δεν συμβάδιζε με τη νέα γενιά παιδιών το παλιό πρόγραμμα σπουδών. Λόγω της τεχνολογίας, έχουν προχωρήσει και οι ανάγκες και η σκέψη των παιδιών. Όλη αυτή η βιωματική προσέγγιση με την ενεργό εμπλοκή των μαθητών και την σπειροειδή ανάπτυξη της ύλης και της δυσκολίας και το γεγονός ότι έδινε έμφαση στη μοναδικότητα του παιδιού και σε άλλα στοιχεία όπως ήταν η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, της ομαδικότητας και της αυτοεικόνας του νομίζω ότι το καθιστά, τουλάχιστον σε μένα έτσι, αρκετά θετική τη γνώμη μου.

Ερευνήτρια: Σε ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα από το υφιστάμενο, από αυτό που είχατε μέχρι τώρα δηλαδή;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ξαναλέω ότι δεν έχω δουλέψει το παλιό. Γιατί σίγουρα θα υπάρχουν πολύ περισσότερα στοιχεία. Τώρα έτσι φευγαλέα αυτά που μπορώ εγώ να διακρίνω είναι ο χωρισμός των τάξεων, που ήταν στο παλιό σε Γ, Δ, Ε. ΣΤ μαζί και Α,Β ξεχωριστά. Ενώ τώρα το χωρίζει σε Α-Β, Γ-Δ και Ε-ΣΤ. Είναι πιο ταιριαστό αυτό, τουλάχιστον στα δικά μου μάτια και από τη μικρή μου εμπειρία. Εξυπηρετεί δηλαδή καλύτερα το νέο πρόγραμμα και για τη διάρθρωση της διδακτέας ύλης των μουσικών εννοιών και για αυτή τη σπειροειδή ανάπτυξη. Έχει ένταξη απλών εννοημάτων. Σίγουρα αυτό που είδα είναι η προώθηση των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα, βασίζεται αρκετά σε αυτές. Οι δραστηριότητες είναι σίγουρα πιο συγκεκριμένες στο νέο πρόγραμμα σπουδών, πιο κατευθυντικές και πιο βοηθητικές για τον εκπαιδευτικό σε σχέση με το παλιό. Έχει και αναφορές σε συγκεκριμένα μουσικά έργα, έχει αναλυτικότερες περιγραφές που, εντάξει, καθιστούν τη διαδικασία οργάνωσης του μαθήματος λίγο πιο εύκολη για τον εκπαιδευτικό. Μουσική δημιουργία με χρήση ΤΠΕ, χρήση νέων τεχνολογιών, σίγουρα αρκετά μεγάλη αλλαγή. Δίνεται έμφαση στη μουσική παράδοση και με την ενσωμάτωση της βυζαντινής μουσικής ως μεσαιωνική εκκλησιαστική μουσική της ανατολικής ορθόδοξης εκκλησίας. Έχει και προτάσεις για εκπαιδευτικές συναυλίες και προγράμματα εκτός του σχολείου και της σχολικής ζωής. Και αυτό νομίζω ότι είναι μία διαφοροποίηση. Η σπειροειδής ανάπτυξη των θεματικών πεδίων και δραστηριότητες που αναπτύσσονται από το απλό στο σύνθετο και

από την πράξη στη θεωρία. Και σίγουρα και οι αξιολογικές πρακτικές και όσον αφορά τον εκπαιδευτικό στην αυτοαξιολόγηση, και τον εκπαιδευόμενο.

Ερευνήτρια: Αν σας ζητούσα να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος, κάποια χαρακτηριστικά του μαθήματος δηλαδή;

Συνεντευξιζόμενος/η: Σε πολλά είναι κοινά αυτά που λέω, δηλαδή οι διαφοροποιήσεις του νέου προγράμματος είναι και τα στοιχεία της φυσιογνωμίας. Δηλαδή η εφαρμογή νέων μεθοδολογικών εννοιών, η χρήση νέων τεχνολογιών, η διαφοροποιημένη διδασκαλία που προτείνεται, η έμφαση στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, η ενθάρρυνση των παιδιών σε θέματα αειφορίας, παράδοσης, πολιτότητας και η εξοικείωση των μαθητών με τεχνολογικά εργαλεία, ώστε να μπορούν να συνεργαστούν και με εξ αποστάσεως διδασκαλία. Η προώθηση των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα, δημιουργικότητα, η κριτική σκέψη, αυτενέργεια κλπ. Αυτά.

Ερευνήτρια: Λοιπόν, τώρα θα διαβάσω δύο θέσεις για να μου πεις ποια από τις δύο περιγράφει καλύτερα το νέο πρόγραμμα σπουδών. Η μία λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές», οπότε έχει να κάνει με τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του προγράμματος. Η άλλη λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές, ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι πολίτες», οπότε έχει να κάνει με την καθημερινή ζωή και πόσο το αξιοποιούν σε αυτή.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, το σκέφτηκα αυτό είναι η αλήθεια. Δεν ξέρω αν το εξέλαβα σωστά. Σίγουρα αφορά τη θέση β σε πολύ μεγάλο βαθμό για όλα αυτά που προανέφερα με την προώθηση των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα, δηλαδή η δημιουργικότητα, η πρωτοβουλία, η κριτική σκέψη. Όλα αυτά σίγουρα μπορούν να φανούν χρήσιμα στην καθημερινή ζωή ως αυριανοί ενήλικοι πολίτες. Η συνεργασία, η ομαδοσυνεργατικότητα, η χρήση των νέων τεχνολογιών. Αφενός αυτό. Αφετέρου σκέφτηκα ότι σίγουρα σαν πρόγραμμα σπουδών για κάποιον που θέλει να ακολουθήσει πιο εξειδικευμένες μουσικές σπουδές μπορεί να λειτουργήσει καλύτερα. Εφόσον γενικά η μουσική διδάσκεται σε ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο στο σχολείο και δεν είναι αρκετό. Δηλαδή δεν του το διδάσκεις και στο λύκειο, θέλω να πω. Οπότε σαν μία βάση αρκετά καλή μπορεί να προσφερθεί και με αυτή την έννοια. Οπότε ξαναλέω ότι σίγουρα αφορά τη θέση β αλλά έτσι όπως το σκέφτομαι για μία μερίδα ατόμων θα μπορούσε να λειτουργήσει έτσι και πιο θετικά και εξειδικευμένα.

Ερευνήτρια: Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ, τις νέες τεχνολογίες δηλαδή;

Συνεντευξιζόμενος/η: Σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό. Έτσι όπως το είδα δηλαδή έχει προτεινόμενες δραστηριότητες μουσικής δημιουργίας ήδη από τις μικρές τάξεις δηλαδή Α-Β Δημοτικού και επίσης αναπτύσσονται κλιμακωτά σε κάθε τάξη Ο βαθμός δυσκολίας δηλαδή. Έχει πάρα πολλές επιλογές για MusicLab, Φωτόδεντρο, αποθετήρια ψηφιακού υλικού, εκπαιδευτικό λογισμικό e-me, eclass και ως μέσο αξιολόγησης και του ίδιου του εκπαιδευτικού και των μαθητών και προτάσεις για εξοικείωση με εργαλεία ώστε να δημιουργούν μουσική και στα εξ αποστάσεως μαθήματα. Δηλαδή καλύπτει ένα πολύ ευρύ φάσμα.

Ερευνήτρια: Λοιπόν οι κατασκευαστές των προγραμμάτων σπουδών ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει με το νέο πρόγραμμα σπουδών να πετύχουν τρεις στόχους: πρώτον να είναι αρκετά ανοιχτό ώστε να επιτρέπει την αυτενέργεια του εκπαιδευτικού, δεύτερον να είναι προσαρμόσιμο στις ανάγκες των μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και τρίτον να είναι συμπεριληπτικό για μαθητές που είναι από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους τρεις αυτούς στόχους; Δηλαδή ο πρώτος στόχος είναι ο εκπαιδευτικός να έχει την ελευθερία να κάνει δικά του πράγματα μέσα στην τάξη. Δίνει το πρόγραμμα αυτή την ελευθερία στον εκπαιδευτικό;

Συνεντευξιζόμενος/η: Η χρήση των ΤΠΕ δίνει την ευκολία στον εκπαιδευτικό να χρησιμοποιεί τα μαθήματά του και δια ζώσης αλλά και στην εξ αποστάσεως διδασκαλία. Τώρα για το συμπεριληπτικό δίνεται έμφαση στις μουσικές του κόσμου από αυτά που είδα με ένα προτεινόμενο ευρύ ρεπερτόριο και στις δραστηριότητες από διαφορετικά πολιτισμικά πεδία με διάφορες προτάσεις και σε τραγούδια με τη χρήση διαφορετικής γλώσσας, για παράδειγμα αγγλικά, ιρλανδικά, γερμανικά. Γνωρίζουν λοιπόν ένα ρεπερτόριο ακροάσεων από μουσικές διαφορετικών λαών, τα συνοδεύουν φωνητικά και οργανικά. Και τα ΤΠΕ εξυπηρετούν πάρα πολύ τη διδασκαλία μαθητών με διαφορετικές ικανότητες. Ας πούμε σε μία εφαρμογή που προτείνεται στο ChromeMusicLab είναι στην ουσία οι νότες σαν γραφικές παραστάσεις και χρωματισμένες. Οπότε μπορούν να βοηθήσουν άτομα που αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες όπως είναι η κώφωση ή άλλες δυσκολίες ή με ειδικές ανάγκες ώστε να μπορούν να ενσωματώνονται μέσα στην ομάδα και να συμμετέχουν και να συνεργάζονται.

Ερευνήτρια: Είναι και η φύση του μαθήματος τέτοια.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι όντως η μουσική ενώνει. Είναι κλισέ αυτό αλλά ισχύει. (χαμόγελο)

Ερευνήτρια: Κατά πόσο πιστεύετε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας και πώς σκοπεύετε να το αξιοποιήσετε για αυτό το σκοπό;

Συνεντευξιζόμενος/η: Σίγουρα πιστεύω θα με βοηθήσει ως προς οδηγό ιδεών. Δεν νομίζω ότι θα το χρησιμοποιώ αυτούσιο παίρνοντας μία-μία τις ενότητες. Πιο πολύ ως οδηγό ώστε να προσαρμόζω εγώ καλύτερα τις ιδέες μου, να βλέπω, να παίρνω διάφορες προτάσεις, ιδέες. Νομίζω πιο πολύ προς αυτή την κατεύθυνση.

Ερευνήτρια: Λοιπόν τώρα οι επόμενες ερωτήσεις είναι πιο ειδικές σχετικά με το νέο πρόγραμμα σπουδών και πρώτη λέει: πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Εμένα μου φάνηκαν αρκετά καλά διατυπωμένα και σαφή και αυτό που έχω να πω είναι το γεγονός ότι αντιστοιχούν στις γνώσεις, στις δεξιότητες, στις στάσεις, δηλαδή όσα χρειάζεται να γνωρίζει και να εφαρμόζει ένας μαθητής στο τέλος της μαθησιακής διαδικασίας. Είναι πολύ σημαντικό. Δίνεται σημασία στις δραστηριότητες οι οποίες επί της ουσίας επιλέγονται με βάση την αντιστοίχιση τους κάθε φορά με το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Τώρα για τον βαθμό κάλυψης σίγουρα είναι μεγάλος των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα γιατί μέσα από τις δραστηριότητες, τους στόχους και τους άξονες του προγράμματος σπουδών αναπτύσσεται η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα, η ομαδοσυνεργατικότητα, ο ψηφιακός εγγραμματισμός, η ευελιξία, η ηγεσία αλλά και κοινωνικοσυναισθηματικές δραστηριότητες.

Ερευνήτρια: Λοιπόν πώς κρίνετε το περιεχόμενο, την ύλη δηλαδή, που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; Αν είναι κατάλληλο δηλαδή για την ηλικία των μαθητών.

Συνεντευξιζόμενος/η: Σίγουρα κατάλληλο ως προς την ηλικία και αυτό έλεγα, ότι είναι πιο λεπτομερείς οι περιγραφές των δραστηριοτήτων άρα και πιο κατανοητές. Δίνονται και πιο σαφείς οδηγίες, οπότε μπορεί αυτό να λειτουργήσει καλύτερα. Σίγουρα δηλαδή είναι κατάλληλες και με βάση την ηλικία αλλά και το γεγονός ότι η ύλη ανάλογα και με την ηλικία εξελίσσεται και αυτή και δυσκολεύει κλιμακωτά. Είναι και αυτό σημαντικό. Και επίσης ότι στις μεταβατικές τάξεις τα μαθησιακά αποτελέσματα διατυπώνονται με σαφήνεια και με ιεραρχημένο τρόπο. Στις μεταβιβάσεις δηλαδή Α-Β, Γ-Δ, Ε-ΣΤ.

Ερευνήτρια: Ποια η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη και πώς θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεντευξιζόμενος/η: Θεωρώ ότι θα λειτουργήσει θετικά. Προς μία κατεύθυνση πιο ολιστική, εφόσον έτσι αντιμετωπίζεται πλέον η εκπαίδευση και το παιδί. Η ευκαιρία της σύνδεσης της μουσικής με άλλες τέχνες και άλλα αντικείμενα θα οδηγήσει σε μία περισσότερο ολοκληρωμένη καλλιέργεια και μόρφωση και στην παροχή περισσότερων ερεθισμάτων για το ίδιο το παιδί. Η εξέλιξη και η βαθμιαία αλλαγή που υπάρχει από τάξη σε τάξη είναι αφενός βοηθητική και για τα ίδια τα παιδιά, για την εξελικτική τους πορεία, αλλά και για την οργάνωση του μαθήματος, για τον ίδιο τον εκπαιδευτικό και της αξιολόγησής του, έτσι. Τώρα αυτό βέβαια μπορεί να δημιουργήσει μία δυσκολία, τουλάχιστον στην αρχή, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν σταθεροί μουσικοί σε κάθε σχολείο για κάθε έτος. Αν μιλάμε για την ιδεατή κατάσταση, σίγουρα, αλλά στην αρχή πρακτικά αυτό θα είναι δύσκολο γιατί μπορεί, ας πούμε, σε μία έκτη να μην έχουν κάνει για τρία χρόνια μουσική. Δηλαδή σαν σκέψη είναι πολύ καλή, πρακτικά δεν ξέρω πώς μπορεί να λειτουργήσει. Καλά θα λειτουργήσει αλλά στην αρχή θα έχει δυσκολίες.

Ερευνήτρια: Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών απάντα στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες, δηλαδή έχει να κάνει με περιβαλλοντικά θέματα, με πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση και τα κατά πόσο καταπιάνεται δηλαδή με αυτά τα θέματα;

Συνεντευξιζόμενος/η: Καταπιάνεται με πάρα πολλά θεματικά πεδία. Συνδέουν γνώσεις, δεξιότητες των μαθητών με τη μουσική, δηλαδή διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και έχει ως στόχο τη δημιουργία πολιτών οι οποίοι θα έχουν υγιή σχέση με το περιβάλλον τους, φυσικό, τεχνητό και κοινωνικοπολιτισμικό. Και για να σου πω κάποια παραδείγματα, προτείνονται δημοτικά τραγούδια που έχουν θέμα το περιβάλλον. Σίγουρα επιλέγουν την αγάπη για τη φύση και, συνδυασμένα με δραστηριότητες εννοείται και όχι απλά σαν τραγούδι, μπορούν να λειτουργήσουν προς αυτή την κατεύθυνση και να εγείρουν προβληματισμούς και να δημιουργήσουν συμπεριφορές και στη σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και επιστήμες. Μπορούν να έρθουν, ας πούμε, οι μαθητές σε επαφή με διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά και γεωγραφικά υπόβαθρα και μνηθούν και σε άλλους πολιτισμούς.

Ερευνήτρια: Τώρα πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Κατά πόσο δηλαδή φτάνει ο χρόνος, αυτά τα 45 λεπτά;

Συνεντευξιζόμενος/η: Αυτό είναι μη ρεαλιστικό στο μεγαλύτερο βαθμό. Σε μία ιδανική ημέρα, μία ιδανική ώρα, μία δεύτερη ώρα για παράδειγμα, μπορεί να λειτουργήσει πολύ καλά. Στο μεγαλύτερο βαθμό θεωρώ ότι δεν θα λειτουργήσει γιατί η τάξη είναι ένας ζωντανός οργανισμός. Δεν μπορείς να προβλέψεις τι συμβαίνει κάθε φορά, από συναισθηματικά προβλήματα των παιδιών, από την ετοιμότητά τους, από την προετοιμασία τους. Είναι πάρα πολλά, δηλαδή. Αυτά που εγώ προσπάθησα να εφαρμόσω μου τράβηξαν περισσότερο καιρό. Θεωρώ ότι δεν θα φτάνει ο χρόνος. Τουλάχιστον τις περισσότερες φορές. Μην είμαι και απόλυτη. Είναι πάρα πολλά. Ο αριθμός των παιδιών. Είναι πολλά. Ακόμα και η ώρα που θα έχεις. Είναι διαφορετική η πρώτη ώρα από την έκτη. Έχει πραγματικά μεγάλη διαφορά. Οπότε είναι σχετικά.

Ερευνήτρια: Θα αλλάζατε κάτι όσον αφορά τα νέα προγράμματα σπουδών και αν ναι τι θα ήταν αυτό; Στη διάταξη, θα αφαιρούσατε κάτι, θα προσθέτατε κάτι;

Συνεντευξιζόμενος/η: Όχι με κάλυψαν πλήρως. Δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι.

Ερευνήτρια: Τώρα θα διαβάσω γενικά την φιλοσοφία που έχουν τα νέα προγράμματα σπουδών για να μου πείτε κατά πόσο θεωρείτε ότι πράγματι διαπνέεται από αυτή την προοδευτική λογική προσέγγιση. Σύμφωνα με τους κατασκευαστές, τα προγράμματα σπουδών προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιοματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης και μετασχηματιστικής λογικής.

Αυτή γενικά είναι η φιλοσοφία πάνω στην οποία δημιουργήθηκαν τα νέα προγράμματα. Όντως διαπνέεται το αναλυτικό πρόγραμμα από αυτή την προσέγγιση;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι σίγουρα. Έτσι όπως το βλέπω εγώ στο δικό μου αντικείμενο δίνεται βάρος και στη μουσική εκτέλεση . Μουσική εκτέλεση σε ομάδες. Δραστηριότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεση. Είτε με φωνές, όργανα, μουσική τεχνολογία που στην ουσία παρέχεται στους μαθητές ένα μέσο επικοινωνίας με τους άλλους και καλλιεργούν με αυτό τον τρόπο την κριτική τους σκέψη. Με τις δραστηριότητες αυτοσχεδιασμού και σύνθεσης έτσι; Και της μουσικής εκτέλεσης. Καλούνται επί της ουσίας να κλέψουν στοιχεία μουσικά μεταξύ των ιδεών και να συνεργαστούν για την οργάνωσή τους με στόχο το καλύτερο αισθητικό αποτέλεσμα. Δηλαδή μπορείς να θεωρήσεις ότι αφορά την συνεργατική λύση προβλήματος αυτό. Και ο αυτοσχεδιασμός σίγουρα στη μουσική απαιτεί αυτενέργεια και δεξιότητα εξεύρεσης λύσης.

Ερευνήτρια: Η επόμενη είναι κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω άποψη που σας διάβασα είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματος σας.

Συνεντευξιζόμενος/η: Σίγουρα, σίγουρα.

Ερευνήτρια: Οι επόμενες ερωτήσεις είναι για την εφαρμοσιμότητα του προγράμματος σπουδών. Η πρώτη είναι πως δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Νομίζω με αρκετά έτσι θετική διάθεση, χαρά, διάθεση να μοιραστούν τις ιδέες τους και να δεχθούν τις ιδέες των άλλων. Ίσως και με έναν μικρό δισταγμό, μπορώ να πω, και λόγω της ισχύουσας πραγματικότητας στα ελληνικά σχολεία. Δηλαδή κατά πόσο μπορούν να εφαρμοστούν αυτά, και λόγω και του φόρτου εργασίας που έχει πέσει τα τελευταία χρόνια αρκετά πάνω στο εκπαιδευτικό προσωπικό και στην εκπαίδευση. Αλλά με θετική διάθεση σίγουρα.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λαμβάνοντας την εκπαιδευτική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων, θεωρείτε πως θα μπορούσε να ανακλύουν δυσκολίες στην εφαρμογή του προγράμματος σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Είναι δεδομένο αυτό. Δεν είναι καν ερώτηση. Το παίρνουμε σαν κατάφαση. Εννοείται. Από πού να το πιάσω δηλαδή. Όλη αυτή η ψηφιακή εξοικείωση δεν είναι δεδομένη για όλους. Ακόμα και αν υπάρχει αυτή η ψηφιακή εξοικείωση οι υλικές συνθήκες, η υλικοτεχνική υποδομή δεν είναι ίδια σε όλα τα σχολεία. Μιλάμε ακόμα για σχολεία που μπορεί να μην έχουν Internet, μπορεί να μην έχουν υπολογιστή, μπορεί να μην έχουν προτζέκτορα, μπορεί ας πούμε, μέχρι και για το φωτοτυπικό μία συνάδελφος έθεσε το ζήτημα. Οπότε σίγουρα καθιστά άνιση την χρήση του. Εφόσον μπορεί να εφαρμοστεί σε ιδανικές συνθήκες, ναι θα ήταν ιδανικό αλλά υπάρχουν δυσκολίες δεδομένες.

Ερευνήτρια: Τώρα με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου προγράμματος, ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες ή η αδυναμία του που εντοπίσατε και ποια τα θετικά, από την άλλη, χαρακτηριστικά;

Συνεντευξιζόμενος/η: Στα θετικά θα βάλω, επειδή χρησιμοποίησα εγώ, τα ψηφιακά εργαλεία. Σίγουρα είναι κάτι που ενθουσιάζει πάρα πολύ τα παιδιά, τους κεντρίζει το ενδιαφέρον και μπορεί να κάνει το μάθημα να λειτουργήσει και καλύτερα για τον εκπαιδευτικό . Δηλαδή η χρήση νέων τεχνολογιών σίγουρα είναι πολύ βοηθητική. Οι σημαντικές δυσκολίες είναι αυτές που αφορούν τη διαχείριση του χρόνου. Δηλαδή αυτά που είπα πριν και με την υλικοτεχνική υποδομή . Αυτό δηλαδή. Αν ρυθμιστούν αυτά τα δύο. Στα θετικά είναι η ομαδοσυνεργατικότητα και η χρήση των νέων τεχνολογιών.

Ερευνήτρια: Ποιες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου προγράμματος σπουδών; Αν πιστεύετε ότι πρέπει να βελτιωθεί κάτι.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Νομίζω ότι θα πρέπει να το εφαρμόσω αρκετά για να έχω να πω κάτι. Άλλο να διαβάσεις τις προτάσεις και άλλο να τις εφαρμόζεις. Νομίζω ότι αν εφαρμόζω αρκετές από τις προτάσεις που έχει, θα μπορώ να πω ότι είμαι σε θέση να πω ότι αυτό θέλει βελτίωση. Έτσι δεν είναι; Δηλαδή διαβάζοντάς το απλά δεν έχει λογική. Για να μπορώ να κρίνω τι λειτούργησε καλά και τι δεν λειτούργησε. Οπότε με αυτά τα δεδομένα του μικρού χρονικού διαστήματος της πιλοτικής εφαρμογής μπορώ να πω ότι τίποτα.

Ερευνήτρια: Και η τελευταία ερώτηση είναι κατά πόσο η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική για να γίνουν σαφή τα νέα προγράμματα σπουδών και αν θα θέλατε να γίνει κάτι περισσότερο;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Η αλήθεια είναι ότι ήταν πάρα πολύ βοηθητική. Η επιμορφώτρια ήταν πολύ σημαντικός ο ρόλος της στο να μας καθοδηγεί ατομικά. Αλλά και γενικότερα σαν δράση, η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνει κατανοητός ο ρόλος μας, να μοιραστούν ιδέες, εμπειρίες κλπ και για την ανατροφοδότηση. Κάτι περισσότερο σίγουρα δεν θα ήθελα γιατί υπήρχε πρόβλημα με το χρόνο ολονών. Ίσως να υπάρχει ασύγχρονη ανατροφοδότηση είναι ο,τι καλύτερο, νομίζω, για όλους, χωρίς να υπάρχουν αυστηρά πλαίσια παράδοσης και κατάθεσης, που δημιουργούν περισσότερο στρες.

Ερευνήτρια: Αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας. Πολύ καλά. Σας ευχαριστώ πολύ.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να είστε καλά. Ελπίζω να βοήθησα.

Ερευνήτρια: Πάρα πολύ.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Χαίρομαι. Γεια σας.

Ερευνήτρια: Γεια σας.

4^η Συνέντευξη

Ερευνήτρια: Λοιπόν εσείς είστε ειδικότητα πε79.01, έτσι;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ακριβώς.

Ερευνήτρια: Τι σπουδές έχετε κάνει;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχω μάστερ, έχω διδακτορικό, πτυχίο πιάνου, πτυχίο ανώτερων θεωρητικών, έχω εξειδίκευση στην ειδική αγωγή, έχω παρακολουθήσει σεμινάριο 410 ωρών από το ΕΚΠΑ. Δεν ξέρω τι άλλο να σας πω. Έχω proficiency, δημοσιεύσεις, αυτά.

Ερευνήτρια: Ωραία πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: 21

Ερευνήτρια: Ωραία. Στο σχολείο όπου εφαρμόζετε το πιλοτικό πρόγραμμα πόσα χρόνια είστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Είναι η τρίτη χρονιά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος την ξεκινήσατε από πέρυσι;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Από πέρυσι, ναι.

Ερευνήτρια: Πώς οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα και σε τι υλικά στηρίζεστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Καταρχήν το οργανώνω μέσω του e-class. Ακολουθώ τις ενότητες του αναλυτικού προγράμματος. Δεν μιλάτε για το πιλοτικό, μιλάτε γενικά τώρα έτσι;

Ερευνήτρια: Ναι, ναι γενικά.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Και παράλληλα, επειδή είμαστε πειραματικό, θέτω και κάποιους νέους στόχους που έχουν να κάνουν κυρίως με την εργαστηριακή μορφή του μαθήματος, δηλαδή τα παιδιά να εξοικειωθούν με την ρυθμομελωδική ανάγνωση, με την εκτέλεση σε μουσικά όργανα. Από όλες τις τάξεις αλλά πιο συστηματικά από την Τρίτη. Με πιάνο και μεταλλόφωνα.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Λοιπόν τώρα οι επόμενες ερωτήσεις είναι γενικές για το νέο πρόγραμμα σπουδών. Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα; Μία γενική εκτίμηση δηλαδή.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Θεωρώ ότι είναι οργανωμένο σύμφωνα με τις ικανότητες των παιδιών ανά ηλικία. Είναι σωστά δομημένο που έχει τρία επίπεδα σε μας. Το θεωρώ όμως και λίγο, δεν μπορώ να βρω την κατάλληλη λέξη, εξωπραγματικό, αν μου επιτρέπεται αυτή η λέξη, με την έννοια ότι τίθενται πολλοί στόχοι για το λίγο χρόνο που έχουμε στο μάθημά μας. Δηλαδή όλα αυτά τα οποία τίθενται δεν γίνεται και να γίνουν όλα και τα παιδιά να τα εμπεδώσουν όλα αυτά. Θεωρώ ότι θα έπρεπε να ήταν τουλάχιστον δίωρο το μάθημα για να πούμε ότι μπορούμε σε γενικές γραμμές να το τηρήσουμε στο απόλυτο.

Ερευνήτρια: Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα από το υφιστάμενο, από αυτό που ακολουθούσατε μέχρι τώρα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, καταρχήν τονίζεται η εργαστηριακή του μορφή το οποίο το θεωρώ και εγώ πολύ βασικό. Η ανάγκη εξοπλισμού, η χρήση υπολογιστών είναι πολύ αναβαθμισμένη, διάφορα εργαλεία δηλαδή. Επίσης θεωρώ πολύ σημαντικό ότι μιλάει για αξιολόγηση στο μάθημα της μουσικής και ειδικά τώρα που κάνουμε και την πιλοτική εφαρμογή με τις ρουμπρίκες και τις κλίμακες ελέγχου, γίνεται πλέον πιο ξεκάθαρο ότι ναι, τα παιδιά αξιολογούνται. Δεν είναι μάθημα απλώς που είναι μία ώρα ψυχαγωγίας και όχι μόνο. Γίνεται ουσιαστικότερο. Απλώς σας είπα ότι το θεωρώ ότι είναι ένα

πάρα πολύ ωραίο οικοδόμημα χτισμένο αλλά δεν έχει το ανάλογο δάπεδο. Έχουμε έναν χώρο 10 τετραγωνικά και είναι χτισμένο για 20.

Ερευνήτρια: Εάν σας ζητούσα να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος ποια θα ήταν αυτά;

Συνεντευξιζόμενος/η: Στοιχεία εννοείται από την πλευρά του εκπαιδευτικού ή από την πλευρά του μαθητή; Είναι ομαδοσυνεργατική. Η αξιοποίηση των τεχνολογικών εργαλείων, η χρήση μουσικών οργάνων και η σύνδεσή του με την κοινωνική ζωή δηλαδή και με άλλα μαθήματα. Δηλαδή το μάθημα αποκτά λόγο ύπαρξης ουσιαστικό μέσα στο σχολείο. Δεν ξέρω αν σας βοηθούν αυτά που λέω.

Ερευνήτρια: Ναι βέβαια. Πάρα πολύ. Λοιπόν τώρα θα σας δώσω δύο θέσεις, δύο απόψεις και θα μου πείτε ποια από τις δύο πιστεύετε ότι ταιριάζει στο αναλυτικό πρόγραμμα. Η πρώτη θέση λέει ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές. Οπότε δίνει έμφαση στον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του προγράμματος. Η επόμενη θέση λέει ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή του ζωή ως αυριανοί ενήλικοι πολίτες. Ποιο από τα δύο πιστεύετε ότι ταιριάζει περισσότερο στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα;

Συνεντευξιζόμενος/η: Έχω πάρει και τα δύο εν μέρει. Μπορώ να απαντήσω και αυτό.

Ερευνήτρια: Ναι βέβαια.

Συνεντευξιζόμενος/η: Εν μέρει και τα δύο.

Ερευνήτρια: Ωραία, οπότε και ο ακαδημαϊκός χαρακτήρας αλλά και για την καθημερινή ζωή.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, ναι. Βέβαια και τα δύο.

Ερευνήτρια: Ωραία. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των νέων τεχνολογιών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Πολύ.

Ερευνήτρια: Δίνει δηλαδή δραστηριότητες πάνω σε αυτό;

Συνεντευξιζόμενος/η: Πολύ, πολύ. Και δίνει εύστοχες, δεν δίνει δηλαδή απλά για να δώσει. Ό,τι έχει προταθεί είναι ουσιαστικό, χωρίς να αλλοιώνει τη φύση του μαθήματος. Αυτό τώρα δεν ξέρω κατά πόσο καλά το είπα. Είναι η μουσική πράξη και το performance, που λέμε εμείς.

Ερευνήτρια: Κατάλαβα. Ναι, ναι.

Συνεντευξιζόμενος/η: Γίνεται, δηλαδή, η τεχνολογία εργαλείο και όχι στόχος, που το θεωρώ πολύτιμο αυτό.

Ερευνήτρια: Ωραία, λοιπόν. Οι κατασκευαστές του προγράμματος σπουδών έφτιαξαν το νέο πρόγραμμα με βάση τρεις στόχους: πρώτον να δίνει αυτενέργεια στον εκπαιδευτικό ώστε να το προσαρμόσει μέσα στην τάξη του, δεύτερον να είναι προσαρμόσιμο για μαθητές με διαφορετικές ικανότητες και τρίτον να είναι συμπεριληπτικό για διάφορα πολιτισμικά περιβάλλοντα, για τη διαπολιτισμικότητα λοιπόν. Και λέει κατά πόσο θεωρείτε ότι μπορούν να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι μέσα από το πρόγραμμα;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι. Το ότι αυτός είναι ο στόχος ισχύει και τα τρία που είπατε.

Ερευνήτρια: Άρα λοιπόν μπορούν να επιτευχθούν αυτά.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Όχι, δεν μπορούν.

Ερευνήτρια: Α, όχι.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Δηλαδή είναι σχεδιασμένα έτσι αλλά δεν επαρκεί ο χρόνος.

Ερευνήτρια: Ναι, κατάλαβα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Δεν υπάρχει... Δηλαδή εμείς τα παιδιά τα βλέπουμε 24 διδακτικές ώρες τον χρόνο. Που σημαίνει μία εβδομάδα. Όσο τα βλέπει ο δάσκαλος τους για μία εβδομάδα. Δεν προλαβαίνουμε ούτε να τα γνωρίσουμε στην ουσία για να μπορέσουμε να τα πετύχουμε όλα αυτά. Και ο,τι γίνεται, γίνεται αποκλειστικά με το φιλότιμο και την αυτοθυσία σε εισαγωγικά του κάθε εκπαιδευτικού της μουσικής να κάνει παραπάνω ώρες, να πάρει δύο τμήματα μαζί, να κάνει έξτρα για τις γιορτές, για το ένα, για το άλλο. Το οποίο δεν είναι καλό γιατί διαταράσσει την ομαλή λειτουργία του σχολείου. Άρα δεν βοηθάει τη συμπερίληψη, άρα δεν βοηθάει το μαθητή που πρέπει να έχει τη ρουτίνα του για να μπορέσει να αποδώσει. Και είναι και ένα μάθημα το οποίο είναι η εικόνα του σχολείου. Μαζί με το θέατρο. Αλλά ειδικά η μουσική.

Ερευνήτρια: Πράγματι, μάλιστα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Αυτά δεν ξέρω πώς θα μεταφερθούν στα χαρτιά αλλά εγώ τα λέω.

Ερευνήτρια: Ναι μία χαρά τα λέτε. Ωραία, λοιπόν τώρα κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πολύ. Είναι ένας πολύ καλός μπούσουλας. Πολύ, πολύ. Αλλά σίγουρα δεν θα προλάβουμε όλα όσα λέει.

Ερευνήτρια: Οι επόμενες ερωτήσεις είναι πιο ειδικές για τα για τα νέα προγράμματα. Αρχικά λέει κατά πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα; Πόσο καλά δηλαδή διατυπώνονται αυτά που πρέπει εσείς να πετύχετε μέσα στην τάξη;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Πολύ σωστά. Είναι άριστα συνταγμένο, δεν έχω να πω κάτι.

Ερευνήτρια: Όσον αφορά το περιεχόμενο, δηλαδή την ύλη που υπάρχει στο νέο πρόγραμμα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Είναι πολλή.

Ερευνήτρια: Είναι μεγάλος ο όγκος εεε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι πολύ.

Ερευνήτρια: Είναι κατάλληλη για την ηλικία των μαθητών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι. Αλλά να σας δώσω να καταλάβετε, θεωρώ ότι οι στόχοι που μπορούν να επιτευχθούν είναι μέχρι και την τρίτη δημοτικού. Από όσα λένε στους στόχους, ό,τι αφορά, ας πούμε, το κομμάτι των διδακτικών εννοιών να κατανοήσουν τα παιδιά σε βάθος, όχι να γίνει κάτι επιδερμικά και μετά να το ξεχάσουν. Ίσως ήθελε σε κάποιους τομείς μικρότερους στόχους σύμφωνα με τις ώρες που έχουμε. Αν είχαμε δύο ώρες θα γίνονταν όλα.

Ερευνήτρια: Ναι, κατάλαβα. Ωραία. Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών σε ευρύτερα θεματικά πεδία που εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Δηλαδή κατά πόσο υπάρχει αυτή η εξέλιξη από τάξη σε τάξη;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Υπάρχει μία εξελικτική δομή, αν με ρωτάτε υπάρχει. Είναι δομημένη ανάλογα με το ηλικιακό επίπεδο. Ειδικά για τις μικρές τάξεις είναι εφικτή σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Ερευνήτρια: Και συνδέονται αυτά μεταξύ τους από τάξη σε τάξη;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι, ναι, συνδέονται.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες; Δηλαδή κατά πόσο πραγματεύεται πράγματα για το περιβάλλον, για την πολυπολιτισμικότητα για την παγκοσμιοποίηση και τέτοια θέματα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχει αναφορές κυρίως για τις μεγάλες τάξεις, Πέμπτη, Έκτη.

Ερευνήτρια: Α... Κυρίως για τις μεγάλες.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι. Παντού έχει κατευθύνσεις. Ας πούμε, στην πρώτη κυρίως έχει με τη γλώσσα. Αλλά θεωρώ ότι είναι σωστά και πάλι, γιατί το παιδί αρχίζει... και μέχρι τα 8 είναι λίγο στον εγωκεντρισμό του, οπότε σωστά είναι δοσμένα τα πολυπολιτισμικά και όλα αυτά που είναι πιο μετά. Η πολιτισμική εκπαίδευση και οι μουσικές του κόσμου και με το περιβάλλον. Όχι, είναι σωστά για μένα. Δηλαδή και πριν το πρόγραμμα είχα μία τέτοια φιλοσοφία.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν τώρα η επόμενη ερώτηση νομίζω είναι για εσάς ακριβώς. Πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών σε σχέση με το χρόνο που διαθέτετε για τη διδασκαλία;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Too good to be true. Πραγματικά too good to be true. Δεν ξέρω πώς θα το γράψετε, είναι μηδαμινός ο χρόνος σε σχέση με τους στόχους. Κάποια πράγματα όμως, εντάξει, εννοείται ότι μπορούν να γίνουν, δεν είμαστε αρνητικοί αλλά όχι στο εύρος. Δηλαδή κάποια πράγματα θα τα θυσιάσουμε.

Ερευνήτρια: Ε βέβαια λογικό. Η επόμενη ερώτηση είναι τι θα αλλάζατε ως προς τη διάταξη ή προσθήκη ή αφαίρεση κάποιων ενοτήτων; Αν υπάρχει κάτι που θα το αλλάζετε, να αφαιρέσετε κάτι, να προσθέτετε.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, βασικά δεν θα πρόσθετα. Θα το έκανα πιο συγκεκριμένο, δηλαδή ό,τι λέει για Α-Β, τι για Α, τι για Β. Ό,τι λέει για Γ-Δ, τι για Γ, τί για Δ. Ειδικά σε ό,τι αφορά την κατανόηση της ρυθμομελωδικής ανάγνωσης. Να γίνει λίγο πιο συγκεκριμένο θα το ήθελα σε ό,τι αφορά τη μεταφορά του ήχου στο χαρτί. Γιατί και η μουσική μία γλώσσα είναι. Αυτό δεν είναι πολύ σαφές στο πρόγραμμα ίσως. Δηλαδή πρέπει στην Πρώτη τάξη να ξέρω δύο νότες, στη Δευτέρα αυτές, στην Τρίτη αυτές τις αξίες, στην Τετάρτη... Είναι λίγο... Είναι πολλοί οι στόχοι. Δηλαδή όταν μου λέει στην Πρώτη-Δευτέρα να έχω κάνει όλες τις αξίες και στην Τρίτη-Τετάρτη να έχουν μάθει όλες τις νότες και στην Πέμπτη-Έκτη... Πώς; Δεν ξέρω... Φαντάζομαι μέσα από τα βιβλία θα γίνει αυτό. Να γίνει πιο συγκεκριμένο σε ό,τι αφορά την ρυθμομελωδική ανάγνωση.

Ερευνήτρια: Λοιπόν, τώρα θα σας διαβάσω γενικά τη φιλοσοφία που έχουν οι κατασκευαστές του νέου προγράμματος σπουδών για να μου πείτε κατά πόσο το πρόγραμμα σπουδών διαπνέεται από αυτή τη φιλοσοφία. Λοιπόν λέει: «τα προγράμματα σπουδών προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης και μετασχηματιστικής λογικής».

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, τα χει. Δεν προλαβαίνω όμως. Κοιτάξτε να δείτε, η μουσική είναι από μόνη της συνεργατική, αφού τραγουδάνε όλα μαζί, παίζουν όλα μαζί, αλλά όταν έχω να διδάξω και στοιχεία μορφολογίας, στοιχεία ιστορίας, αν έχω να διδάξω και άλλα, δεν μπορώ να τα κάνω όλα συνεργατικά. Θα πρέπει να γίνει και λίγο παραδοσιακός για να προλάβω.

Ερευνήτρια: Ναι, κατάλαβα. Ωραία. Λοιπόν τώρα...

Συνεντευξιαζόμενος/η: Δεν σας απογοητεύω...

Ερευνήτρια: Όχι, όχι μία χαρά μου τα λέτε. Μα αυτό πρέπει να καταγράψουμε, την αλήθεια και πώς πιστεύει ο καθένας ότι θα λειτουργήσει όλο αυτό. Λοιπόν τώρα πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Όσοι μείνανε εντάξει. Πώς το δεχτήκανε... νομίζω ανακουφιστικά.

Ερευνήτρια: Ήθελαν δηλαδή την αλλαγή

Συνεντευξιζόμενος/η: Την θέλαμε, ναι. Από την άλλη και με ένα μικρό παράπονο. Κάποια πράγματα περιμέναμε να έχουν κατοχυρωθεί για το πλάνο. Δηλαδή δεν νοείται, για παράδειγμα, να υπάρχει για την πληροφορική εργαστήριο, για την ένταξη τμήμα ένταξης και να μην υπάρχει εργαστήριο για τη μουσική ή τουλάχιστον μία πρόταση να γίνεται η αίθουσα εκδηλώσεων εργαστήριο για τη μουσική, που είναι ο φυσικός μας χώρος. Και να το μοιραζόμαστε με το θέατρο. Δηλαδή ξεκινάμε από το βασικό. Μια-δυο φορές τη βδομάδα, εφόσον είναι μία ώρα το μάθημα, να αξιοποιούμε έναν χώρο συγκεκριμένο. Δωσ' μας τη νομική κάλυψη να το διεκδικούμε. Λείπει η νομική κάλυψη για την εργαστηριακή φύση του μαθήματος μας. Δεν ξέρω πώς αυτό μπορεί να μεταφερθεί. Να σας πω κάτι, ένα παράδειγμα; Εγώ, για παράδειγμα, είμαι στο πειραματικό της Πάτρας. Έχω μία πολύ καλή επικοινωνία με τους συναδέλφους και το διευθυντή του σχολείου και μου παραχωρήθηκε η αίθουσα εκδηλώσεων και την έχω κάνει εργαστήριο και έχω και προτζέκτορα, έχω και υπολογιστή έχω και εποπτικά μέσα. Αλλά αυτό δεν είναι ο κανόνας.

Ερευνήτρια: Ναι, βέβαια. Σίγουρα πολλά σχολεία δεν έχουν καθόλου υποδομή σχετικά με αυτό.

Συνεντευξιζόμενος/η: Και πάλι, σας λέω, αν υπήρχε όμως νομική κάλυψη, ότι προτεραιότητα στην αίθουσα εκδηλώσεων έχει ο θεατρολόγος και ο μουσικός, επειδή είναι ο φυσικός τους χώρος. Θα μπορούσε σε συνεργασία μεταξύ μας να δούμε τις ώρες να κάνει ο καθένας το μάθημα του και να υποστηρίζει την εργαστηριακή του φύση.

Ερευνήτρια: Ναι, βέβαια, έχετε δίκιο. Ωραία. Λοιπόν λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα υπάρχουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου προγράμματος;

Συνεντευξιζόμενος/η: Επειδή έχω δουλέψει από το Ζευγολατιό μέχρι τα Βριλήσσια και τα Μελίσσια, ναι θα υπάρξουν. Σαφώς δεν θα μπορέσουν να επιτευχθούν όλοι οι στόχοι. Ναι, ας πούμε όταν ήμουν σε ένα σχολείο που ήταν το 80% τσιγγάνοι, εκεί δεν υπήρχε καν η δυνατότητα ανάγνωσης. Ένα τραγούδι έδινες και συλλαβίζανε. Ή τραγουδούσαμε μέχρι εκεί που ήξεραν απ' έξω.

Ερευνήτρια: Ναι, κατάλαβα.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ένα στοιχείο είναι αυτό. Το άλλο είναι ότι υπάρχει ένας γενικότερος αναλφαβητισμός σε κάποιες περιοχές, και ψηφιακός αλλά και ουσιαστικός. Κάποια χάρματα δεν θα μπορέσει να τα γεφυρώσει. Αλλά δεν φταίει το πρόγραμμα, έτσι.

Ερευνήτρια: Ωραία λοιπόν με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου προγράμματος σπουδών, ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες και ποια ήταν τα θετικά στοιχεία.

Συνεντευξιζόμενος/η: Λοιπόν οι σημαντικότερες δυσκολίες;

Ερευνήτρια: Ναι.

Συνεντευξιζόμενος/η: Λοιπόν οι σημαντικότερες δυσκολίες ήταν... καταρχήν είναι λίγο πρακτικές. Εεεεε... Η πρακτική δυσκολία ήταν μία. Ότι έπρεπε να διαβάσουμε όλον τον όγκο της δουλειάς της θεωρίας και να φτιάξουμε το δικό μας σενάριο, που αυτό εμένα μου πήρε δύο εβδομάδες για να το γράψω όπως το ήθελαν. Η πρακτική δυσκολία είναι ότι πρέπει να κάτσεις να ασχοληθείς. Θέλει διάβασμα. Θέλει διάβασμα. Δεν είναι κακό αυτό, δεν το λέω αρνητικά. Εεεεεε... Το άλλο το οποίο με δυσκόλεψε στην εφαρμογή ήταν ότι έπρεπε να το ταιριάξω και με τις υποχρεώσεις που είχε το

σχολείο, δηλαδή όταν εγώ καλούμαι τώρα, για παράδειγμα, να κάνω την 28η Οκτωβρίου και την 28η Οκτωβρίου την κάνει η Τετάρτη και την πιλοτική εφαρμογή την κάνω με την Τετάρτη, δεν μένει χρόνος για την πιλοτική εφαρμογή. Είναι πάλι αυτό που σας λέω είναι ο λίγος χρόνος του μαθήματος που δεν σου δίνει περιθώρια να το εφαρμόσεις στο απόλυτο. Γι' αυτό ας πούμε τώρα με τη νέα χρονιά που κάνουμε τη δεύτερη εφαρμογή, όταν μας ρώτησε η επιμορφώτρια... δεν σας κουράζω με αυτά..

Ερευνήτρια: Όχι, όχι.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ή θα πάρετε Α-Β, ή Γ-Δ ή Ε-ΣΤ. Διαλέξτε τι θα κάνετε. Ξέρετε τι διάλεξα; Διάλεξα συνειδητά Γ-Δ και να σας πω γιατί; Γιατί η Δ' τελείωσε τώρα με την 28η. Έχει μεθαύριο τη γιορτή. Η Γ' είναι η τάξη που δεν κάνει γιορτή μέσα στο χρόνο, Χριστούγεννα, 25η Μαρτίου, Πολυτεχνείο και αυτά. Οπότε αν έπαιρνα Πρώτη-Δευτέρα, θα έπρεπε να κάνω χριστουγεννιάτικη. Δεν θα μπορούσα να κάνω πιλοτική εφαρμογή. Αν έπαιρνα Πέμπτη-Έκτη πάλι δεν θα μπορούσα γιατί η Πέμπτη έχει το Πολυτεχνείο και η Έκτη την 25η Μαρτίου. Άρα θα το κουτσοέκανα. Δεν ξέρω αν το αποτυπώνω σωστά.

Ερευνήτρια: Ναι, κατάλαβα. Βέβαια.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Δηλαδή οι υποχρεώσεις που έχει το σχολείο και δεν είναι μόνο οι γιορτές, οι καθιερωμένες είναι και άλλα και προγράμματα που τρέχουν, τα πολυπολιτισμικά, αγωγές υγείας.. με την ψυχή στο στόμα.

Ερευνήτρια: Ναι, βέβαια γιατί υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που δεν τους προβλέπουμε πολλές φορές.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ακριβώς. Και όταν είπε η επιμορφώτρια τι θα πάρετε. Σήκωσα πρώτη χεράκι. Λέω θέλω να πάρω Τρίτη-Τετάρτη. Δεν είπα τους λόγους.

Ερευνήτρια: Μία χαρά το σκεφτήκατε πάντως. (Γέλιο)

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι μεταξύ μας ειλικρίνεια. (Γέλιο)

Ερευνήτρια: Ναι βέβαια. Ωραία λοιπόν έχετε να κάνετε κάποιες προτάσεις για να βελτιωθεί το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ε ναι, τη μία την καταλάβατε (γέλιο)

Ερευνήτρια: Να έχετε παραπάνω χρόνο να φανταστώ...

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ακριβώς. Αύξηση των ωρών του μαθήματος. Νομική κάλυψη σε ό,τι αφορά αίθουσα ή αξιοποίηση της αίθουσας εκδηλώσεων για την εργαστηριακή μορφή του μαθήματος και άλλη μία πρόταση που έχω να κάνω πάλι χωρίς να αλλάξουν πολλά... Συγγνώμη χτυπάει το τηλέφωνο να απαντήσω και θα σας πάρω σε ένα λεπτό.

Ερευνήτρια: Ναι, ναι εντάξει.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Η πρότασή μου είναι πολύ συγκεκριμένη και αυτό επειδή μου δόθηκε η δυνατότητα να το κάνω πέρυσι αυτό τυχαία. Η πρώτη και η δεύτερα τάξη έχουν εργαστήριο δεξιοτήτων τρεις φορές την εβδομάδα. Θα μπορούσε η μία ώρα να δοθεί στον μουσικό για να κάνει και αυτή τη σύνδεση με τα υπόλοιπα. Επίσης, το ίδιο ισχύει και στην Τρίτη-Τετάρτη. Είναι δύο οι ώρες. Θα μπορούσε η μία ώρα να δοθεί πάλι στον μουσικό. Όλα τα εργαστήρια μέσα έχουν και ένα τραγουδάκι με χτυπήματα και κάνουν και μία ηχοιστορία, έχουν δημιουργικές δράσεις που αυτά έχουνε μέσα μουσική. Δηλαδή είναι μέσα στις ώρες των εργαστηρίων η αξιοποίηση της τέχνης ως τρόπος έκφρασης. Πόσο πιο ωραίο ο μουσικός να έχει θέμα του εργαστηρίου και να επιτυγχάνει τους στόχους του; Γιατί είναι ευέλικτο το πρόγραμμα ως προς αυτό. Εγώ θέλω να διδάξω, ας πούμε, τη νότα μι, να σας δώσω ένα παράδειγμα. Δεν θα τη διδάξω με το κορόιδο Μουσολίνι που ξεκινάει από μι. Θα

τη διδάξω με ένα τραγούδι για το περιβάλλον που το δουλεύω στο εργαστήριο. Και επίσης να γίνουν για τις μεγάλες τάξεις Πέμπτη-Έκτη υποχρεωτικά όμιλος μουσικής που είναι μετά τη 1:15 και να μετράται όμως στις διδακτικές ώρες του εκπαιδευτικού. Στα πειραματικά μετράνε οι ώρες του ομίλου ως διδακτικές, στα γενικά σχολεία δεν μετράει και αυτό είναι άδικο. Να το πείτε ότι το είπα αυτό.

Ερευνήτρια: Ναι, βέβαια. Θα το καταγράψω, εννοείται.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να το καταγράψετε. Εμένα αυτές δηλαδή είναι οι προτάσεις μου. Χωρίς να διεκδικήσουμε το μάθημα να αποκτήσει όνομα "μουσική". Δύο ώρες μουσική στην Πρώτη δημοτικού και τη Δευτέρα: να είναι η μία ώρα μουσική - μουσική και η άλλη ώρα να είναι εργαστήριο δεξιοτήτων και μουσική. Έτσι θα αναγκαστούν και οι εκπαιδευτικοί να συνεργαστούν και εμείς θα γνωρίσουμε τα παιδιά καλύτερα και την ευελιξία που έχει το πρόγραμμα να την κάνουμε πράξη. Άρα θυμόμαστε, έτσι; Α-Β-Γ-Δ μία ώρα εργαστήριο δεξιοτήτων και Πέμπτη, Έκτη υποχρεωτικά όμιλο.

Ερευνήτρια: Ναι, ωραία. Λοιπόν και η τελευταία ερώτηση.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Κιόλας;

Ερευνήτρια: Ναι. Αν η επιμόρφωση που λάβατε ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του προγράμματος σπουδών. Ή και αν θα θέλατε να γίνει κάτι περισσότερο.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Όχι, όχι. Ήταν εξαιρετική η κυρία ... Εξαιρετική. 10 με τόνο.

Ερευνήτρια: Ωραία. Τέλεια. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας. Ευχαριστώ πάρα πολύ για τη βοήθεια.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εγώ ευχαριστώ. Δεν ξέρω ποιος είναι ο ρόλος αυτής της έρευνας, αλλά ελπίζω να προσθέσουμε ένα λιθαράκι.

Ερευνήτρια: Σίγουρα. Ήταν πολύ σημαντικά αυτά που είπατε. Να είστε καλά.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ευχαριστώ πολύ γεια σας.

Ερευνήτρια: Γεια σας.

Συνέντευξη 5^η

Ερευνήτρια: Γεια σας. Είστε έτοιμη να ξεκινήσουμε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γεια σας. Ναι, πάμε.

Ερευνήτρια: Ωραία, πάμε. Τι σπουδές έχετε κάνει, πείτε μου πρώτα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχω κάνει πανεπιστημιακές μουσικολογίας και όλα τα πτυχία τα ωδειακά. Και έχω και ένα πτυχίο ΤΕΙ ηλεκτρονικών. Κάτι άσχετο δηλαδή.

Ερευνήτρια: Εντάξει, ωραία. Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: 23

Ερευνήτρια: Ωραία. Στο σχολείο αυτό που εφαρμόζετε το πιλοτικό πρόγραμμα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Είμαι 15 χρόνια.

Ερευνήτρια: 15, ωραία. Και το νέο πρόγραμμα το ξεκινήσατε από πέρυσι;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Από πέρυσι. Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Ωραία, ωραία. Λοιπόν πώς οργανώνετε το καθημερινό μάθημα; Σε ποια υλικά δηλαδή στηρίζεστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γενικά το μάθημα;

Ερευνήτρια: Ναι γενικά το μάθημα.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Στηρίζομαι παρά πολύ στα παλιά βιβλία. Κυρίως δηλαδή στη δομή τους. Στηρίζομαι στα προσωπικά φυλλάδια που ετοιμάζω εγώ, είτε για βασικές γνώσεις μουσικής και χαρακτηριστικά ήχου και τέτοια ή και πάρα πολύ στα τραγούδια. Γιατί τα βιβλία, εκτός τριών τάξεων, τα υπόλοιπα βιβλία δεν έχουν τραγούδια. Οπότε δηλαδή φυλλάδια δικά μου, υλικό δικό μου ετοιμάζω πάρα πολύ συχνά που προσαρμόζονται στις ανάγκες της σχολικής χρονιάς, στους συναδέλφους δασκάλους κλπ. Δηλαδή δεν είναι, ας πούμε, ένα φυλλάδιο της 28ης και όλης της χρονιάς ίδιο. Μπορεί κάτι να αλλάξει. Και όπως σας είπα και στις διάφορες ανάγκες της διδακτικής πορείας δηλαδή. Για στοιχεία καθαρά μουσικά. Μουσικολογικά.

Ερευνήτρια: Ναι, βέβαια. Ωραία, λοιπόν. Πάμε στις γενικές ερωτήσεις τώρα για το νέο πρόγραμμα σπουδών. Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; Γενικά μία γνώμη, μία εκτίμηση.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ήταν κάτι το οποίο ζητούσαμε εδώ και καιρό, δηλαδή αναζητούσαμε πάντα κάτι καινούργιο και κάτι που θα ταράξει αυτά που κάναμε μέχρι τώρα.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν ως προς ποια στοιχεία πιστεύετε ότι διαφοροποιείται από το παλιό πρόγραμμα σπουδών, από αυτό που εφαρμόζετε μέχρι τώρα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Διαφοροποιείται κυρίως σε θέματα της πληροφορικής και της ένταξης της τεχνολογίας μέσα στο μάθημα της μουσικής.

Ερευνήτρια: Ωραία. Εάν σας ζητούσα να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος, όπως καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα, ποια θα ήταν αυτά; Κάποια γενικά χαρακτηριστικά δηλαδή του μαθήματος.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Σύγχρονη εποχή, βασικές αρχές αναλλοίωτες βέβαια. Δηλαδή είναι και ορισμένα πράγματα που δεν άλλαξαν και ούτε πρόκειται να αλλάξουν. Αλλά έτσι έναν αέρα εκσυγχρονισμού μέσω της τεχνολογίας.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν τώρα θα σας διαβάσω εγώ δύο θέσεις και θα μου πείτε ποια πιστεύετε ότι ταιριάζει καλύτερα στο νέο πρόγραμμα σπουδών: η πρώτη λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές» Έχει να κάνει με τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του μαθήματος. Η άλλη θέση λέει: «το νέο πρόγραμμα σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή του ζωή ως αυριανοί πολίτες».

Συνεντευξιαζόμενος/η: Το β βέβαια.

Ερευνήτρια: το β ωραία. Άρα πιο πολύ για τη χρήση στην καθημερινή ζωή.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ε ναι, βέβαια. Μα αυτό είναι το ωραίο, ότι μέσα από τη μουσική οι μαθητές βρίσκουν πολλά στοιχεία συνδέουν την καθημερινότητα με πάρα πολλές πτυχές της μουσικής και αυτό είναι το ωραίο που μας κάνει, παρόλο που είμαστε σε μονόωρο μάθημα, να διατηρούμε έτσι μία δύναμη στο σχολείο, γιατί αλλιώς θα μας είχαν ξαποστείλει (γέλιο).

Ερευνήτρια: Ωραία. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ των νέων τεχνολογιών δηλαδή;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, θεωρητικά το νέο πρόγραμμα πάρα πολύ. Τώρα το πρόβλημα είναι το πρακτικό. Δηλαδή όταν εδώ έχουμε να λύσουμε ακόμα θέμα υπολογιστή στην τάξη, ας πούμε... Αλλά θεωρητικά ναι, πάρα πολύ έχει ενσωματώσει.

Ερευνήτρια: Λοιπόν. Τώρα οι κατασκευαστές του προγράμματος σπουδών ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει στο νέο πρόγραμμα να εφαρμόσουν στόχους, αρχικά να είναι ανοιχτό ώστε να επιτρέπει την αυτενέργεια του εκπαιδευτικού, να είναι προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών να και να είναι και συμπεριληπτικό σε μονάδες μετά από διαφορετικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι το έχει επιχειρήσει αυτό όντως;

Συνεντευξιζόμενος/η: Όλα τα καλύπτει το νέο πρόγραμμα. Δηλαδή έτσι όπως το θέσατε και τα τρία τα καλύπτει, γιατί έχει πάρα πολλές... σε όλους τους τομείς, σε όλους τα επιμέρους κεφάλαια έχει πολλές..... Δίνει πολλές εναλλακτικές, οπότε όλες αυτές οι εναλλακτικές το κάνουν προσαρμόσιμο και ευμετάβλητο ανάλογα με τις ανάγκες.

Ερευνήτρια: Μέσω των δραστηριοτήτων δηλαδή;

Συνεντευξιζόμενος/η: Μέσω των δραστηριοτήτων της τοπικής κουλτούρας κάθε περιοχής της Ελλάδος και τα λοιπά.

Ερευνήτρια: Μάλιστα, ωραία. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας και πώς σκοπεύετε να το αξιοποιήσετε για το σκοπό αυτό;

Συνεντευξιζόμενος/η: Νέες ιδέες, ακόμα και νέα ορολογία. Η καθημερινή διδασκαλία ζητάει κάτι το νεωτερικό και από μόνο του δηλαδή και μόνο που λέμε νέο πρόγραμμα σπουδών, μας φέρνει μία χαρά να το ξεκινήσουμε.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν πάμε τώρα στις ειδικότερες ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα. Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα; Δηλαδή αυτό που θέλετε να πετύχετε σε κάθε τάξη ο στόχος που έχετε. Πόσο καλό είναι διατυπωμένος στο νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Είναι πάρα πολύ καλά διατυπωμένος. Το ομολογώ ότι βασίζεται και στο παλαιότερο. Δεν έχει δηλαδή κάτι το... Η διατύπωση νομίζω ότι βασίζεται και στο προηγούμενο, οπότε μας ήτανε και οικείο. Δηλαδή δεν είναι όλα καινούρια και... Αλλά να πω την αλήθεια είναι θέμα μελέτης, δηλαδή αν το μελετήσεις καλά, εξοικειώνεσαι με την...

Ερευνήτρια: Είναι και η εμπειρία πιστεύω που βοηθάει σε όλο αυτό.

Συνεντευξιζόμενος/η: Είναι και η εμπειρία, ναι. Αλλά προϋποθέτει ότι στην αρχή, χωρίς την εμπειρία, το έχεις μελετήσει καλά το παλιό και το καινούργιο συνεχίζει, ακολουθεί.

Ερευνήτρια: Ναι, ωραία. Πώς κρίνετε το περιεχόμενο που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; Την ύλη δηλαδή. Κατά πόσο είναι κατάλληλη για την ηλικία των παιδιών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Α ναι είναι πάρα πολύ κατάλληλη. Πραγματικά στοχευμένο και πετυχημένο εεε... δεν ξέρω αν πρέπει να το πω αργότερα ή τώρα όμως υπάρχει ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα, ότι είναι δύσκολο να εφαρμοστεί ακριβώς στο μονόωρο μάθημα. Δηλαδή είναι τόσοι οι απρόβλεπτοι παράγοντες οι εβδομαδιαίοι για το αν θα γίνει μάθημα και πώς θα γίνει και τα λοιπά που το τόσο ωραίο και τόσο σωστά δομημένο δεν σου δίνει τη δυνατότητα να το εφαρμόσεις όπως το θέλεις. Δηλαδή να ήτανε δίωρο το μάθημα μάλιστα, να το ευχαριστιόμουν.

Ερευνήτρια: Βέβαια, βέβαια. Ωραία.

Συνεντευξιζόμενος/η: Αυτό πραγματικά είναι και ένα αίτημα, δηλαδή να το κάνουμε με πανό το δίωρο. Τουλάχιστον για Πρώτη, Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη.

Ερευνήτρια: Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Δηλαδή αυτό που διδάσκετε να εξελίσσεται καθώς ανεβαίνουν οι τάξεις. Ποια είναι η γνώμη σας; Θα λειτουργήσει αυτό;

Συνεντευξιζόμενος/η: Διαβάζοντάς το μπορεί να μη φαίνεται τόσο ξεκάθαρα αλλά κοιτάζοντας τις ενότητες Πρώτη-Δευτέρα, Τρίτη-Τετάρτη, Πέμπτη-Έκτη, αν το οργάνωσεις καλά, δηλαδή το πρόγραμμα σου δίνει τη δυνατότητα να αυξήσεις τις γνώσεις για το ίδιο θέμα αλλάζοντας επίπεδο. Είναι και θέμα εκπαιδευτικού. Δεν μπορεί να τα έχει και όλα ένα πρόγραμμα και είναι θέμα να είσαι στο σχολείο αρκετά χρόνια, ώστε να έχεις οργανώσει ότι αυτό το ιστορικό τραγούδι θα το πω στην Πέμπτη, το επόμενο θα το πω στην Έκτη παραδείγματος χάρι.

Ερευνήτρια: Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες, δηλαδή σχετίζεται με το περιβάλλον την πολυπολιτισμικότητα, την παγκοσμιοποίηση, όλα αυτά τα κοινωνικά φαινόμενα;

Συνεντευξιζόμενος/η: Τώρα να πω την αλήθεια θεωρητικά τα πιάνει όλα, δηλαδή αναφέρονται όλα μέσα. Θα περίμενα βέβαια να έχει και λίγο, όπως το είχα αναφέρει και στις εκπαιδευτριες, να έχει ανθολόγιο τραγουδιών ή να έχει πιο πολλά παραδείγματα για εμάς. Να μην μας λέει, δηλαδή, αναφορικά και να τα ψάχνουμε, αλλά να μας τα δίνει. Πάντως όλα τα περιλαμβάνει, και τα περιβαλλοντικά και τα πολυπολιτισμικά, όλα, όλα. Όλα αυτά είναι μέσα

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν η επόμενη ερώτηση έχει να κάνει με αυτό που είπατε πριν λίγο δηλαδή πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου προγράμματος σπουδών σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος;

Συνεντευξιζόμενος/η: Πάρα πολύ λίγο. Δηλαδή νομίζω ότι περισσότερο αγώνα δρόμου μπορεί να κάνει ένας μουσικός παρά ο δάσκαλος που θα κάνει γλώσσα και μαθηματικά. Πάρα πολύ λίγο, ελάχιστο δηλαδή. Τι να ξεκινήσεις, πώς να το ξεκινήσεις και πώς και πού να το φτάσεις μέσα σε μία ώρα.

Ερευνήτρια: Έχετε δίκιο. Ωραία. Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη ή την αφαίρεση κάποιων εννοιών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Προσθήκη όχι, δεν νομίζω, με τίποτα. Αφαίρεση με πόνο καρδιάς αλλά όχι γιατί δεν είναι ωραία και απαραίτητα. Μόνο για αυτό, για το θέμα του χρόνου. Ναι... δεν μπορώ να πω ποιο να αφαιρέσω.

Ερευνήτρια: Ναι, απλά για να μειωνόταν η ύλη.

Συνεντευξιζόμενος/η: Να μειωνόταν η ύλη ναι. Εκτός και αν την αφήνουμε έτσι ενδεικτικά. Γιατί νομίζω και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές το ξέρουν ότι όλα αυτά δεν γίνονται αλλά να είμαστε ενήμεροι για όλα.

Ερευνήτρια: Και να επιλέγει ο εκπαιδευτικός αυτό που θέλει να κάνει.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ακριβώς ναι, ναι. Αυτή είναι και η ευελιξία που είπαμε και παραπάνω.

Ερευνήτρια: Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου προγράμματος σπουδών διακηρύσσουν μία προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική. Ισχυρίζονται ότι τα προγράμματα σπουδών προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης και μετασχηματιστικής λογικής. Κατά πόσο θεωρείτε ότι όλη αυτή η

παιδαγωγική προσέγγιση εφαρμόζεται με το νέο πρόγραμμα σπουδών, να προάγει δηλαδή τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, την αυτενέργεια και όλα αυτά.

Συνεντευξιζόμενος/η: Εφαρμόζεται. Είναι γενικά όλο το πνεύμα. Είναι δηλαδή όλη η γραφή του νέου προγράμματος έτσι που όλο αυτό φαίνεται. Δηλαδή δεν μπορώ να σας πω συγκεκριμένα παραδείγματα αλλά φαίνεται. Άλλωστε δεν κάνουμε μουσική ωδείου, ξέρω ‘γω νότες και αξίες, αλλά αυτή η εισαγωγή και η αγάπη και αυτή η μετάδοση της αγάπης προς τη μουσική. Οπότε όλες οι δραστηριότητες έχουν αυτόν τον χαρακτήρα του αγγίγματος της μουσικής στα παιδιά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν τώρα οι επόμενες ερωτήσεις έχουν να κάνουν με την εφαρμοσιμότητα του προγράμματος σπουδών. Λοιπόν, πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Με διπλό χαρακτήρα. Γιατί περιμέναμε το καινούργιο και έτσι μία βοήθεια και κυρίως μια αλληλοσυμπάρσταση του ενός προς τον άλλο γιατί υπάρχει αυτή η αποξένωση. Ένας μουσικός σε κάθε σχολείο είσαι λίγο μόνος και κάπως ο παράξενος καλλιτέχνης. Από την άλλη όμως ήταν λίγο, όχι λίγο, ήταν αρκετή η πίεση. Η προηγούμενη σχολική χρονιά εν μέσω κορονοϊού και τα λοιπά και τόσες πολλές αντικειμενικές δυσκολίες, που όλοι μας είχαμε μία δυσφορία για όλα αυτά τα πράγματα, για όλη αυτή τη διαδικασία.

Ερευνήτρια: Λοιπόν τώρα λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες αλλά και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων, θεωρείτε πως θα υπάρχουν δυσκολίες στην εφαρμογή του προγράμματος;

Συνεντευξιζόμενος/η: Όχι, δεν νομίζω ότι αυτό το νέο πρόγραμμα θα έχει κάποιες δυσκολίες. Οι όποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι μουσικής έχουν να κάνουν με υπάρχουσες νοοτροπίες και υπάρχουσες συνθήκες. Οπότε δεν νομίζω ότι θα αντιμετωπιστεί κάτι καινούργιο από το καινούργιο πρόγραμμα. Αυτά που θα αντιμετωπίζουν είναι αυτά που ήδη λέμε, δηλαδή καθόλου υλικά, λίγη ώρα και τα λοιπά. Η νοοτροπία των ελληνικών σχολείων, νομίζω, ότι όλα αυτά τα χρόνια έχει γίνει τόση δουλειά, που έχουμε κερδίσει το στοίχημα και δεν είμαστε μόνο οι άνθρωποι - ορχήστρα των γιορτών αλλά έχουμε δείξει την αναγκαιότητα της μουσικής. Δεν νομίζω λοιπόν ότι θα φέρει ανατροπή και κάτι κακό. Ίσα-ίσα καλό θα φέρει.

Ερευνήτρια: Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου προγράμματος, ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες που εντοπίσατε και ποια τα θετικά στοιχεία;

Συνεντευξιζόμενος/η: Η μία από τις δυσκολίες ήταν η πάρα πολύ μεγάλη ύλη, η εβδομαδιαία, δηλαδή από βδομάδα σε βδομάδα. Αυτές οι σελίδες που έπρεπε να διαβάσουμε και να ετοιμαστούμε, τα κουίζ, ξέρω ‘γω κλπ. Ήταν μία μεγάλη πίεση. Τα σημαντικά, όπως είπαμε, είναι η διεύρυνση, η ανάπτυξη της μουσικής σκέψης και η αλλαγή, το καινούργιο. Επίσης, συγγνώμη να πω και το άλλο, ότι αν δεν το είχαμε, θα ήμασταν και λίγο οι φτωχοί συγγενείς. Δηλαδή αφού το πέρασαν όλοι στα σχολεία, έπρεπε να το περάσουμε και εμείς. Και μάλιστα ήμασταν και λίγο πιο... Δηλαδή οι δάσκαλοι είχαν να τα συζητάνε κιόλας στα διαλείμματα κλπ, εγώ δεν είχα να τα συζητήσω με κανέναν. Έπρεπε να επικοινωνήσω με συναδέλφους άλλων πόλεων, άλλων σχολείων.

Ερευνήτρια: Ναι, που ήσασταν μαζί στην επιμόρφωση.

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι, ναι.

Ερευνήτρια: Τώρα αν έχετε να κάνετε κάποιες προτάσεις για τη βελτίωση του νέου προγράμματος σπουδών.

Συνεντευξιζόμενος/η: Όχι, πάνω σε θέματα μαθησιακά και παιδαγωγικά όχι. Θα ήθελα παραπάνω υλικό, περισσότερο υλικό πράξης, εκτέλεσης, δηλαδή τραγούδια, ρυθμικά οργανικά. Αυτό το υλικό που για να το βρούμε είτε το αγοράζουμε και μας κοστίζει ή το ψάχνουμε ώρες ατελείωτες στο

διαδίκτυο και κοστίζει χρονικά. Δηλαδή θα ήθελα ένα δεύτερο ανθολόγιο, κάτι, ένα υλικό μουσικό. Υλικό, όχι άλλα θεωρητικά, ούτε άλλα βίντεο. Μουσικό υλικό πράξης. Γιατί αυτό θέλω να τονίσουμε, ότι είμαστε μουσικοί της ενεργής δράσης, δηλαδή δεν θέλουμε πια άλλα βίντεο. Βιντεάκια και τα λοιπά, και τα λοιπά βλέπουν και με τους δασκάλους τους .

Ερευνήτρια: Ναι, βέβαια.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Παρτιτούρες θέλουμε, παρτιτούρες. Εμένα αυτό πραγματικά μου λείπει και αυτό είναι ένα πρόβλημα. Ούτε θέλω να ψάχνω, που μπορεί να είναι και λάθος και να χάνω ώρες στο διαδίκτυο και δεν θέλω να τα αγοράζω.

Ερευνήτρια: Ωραία. και η τελευταία ερώτηση είναι κατά πόσο ήταν αποτελεσματική η επιμόρφωση στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του προγράμματος σπουδών; Και αν θα θέλατε κάτι παραπάνω.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεεεε... όλα ήταν σαφή.

Ερευνήτρια: Ήταν αποτελεσματική δηλαδή.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, ναι. Ίσως θα μπορούσα να πω να μην ήταν τόσο θεωρητικά δηλαδή να είχαμε λίγο... τώρα δεν ξέρω πώς, λίγο πιο πράξη, δηλαδή μουσική πράξη και όχι τόσο θεωρητικά .

Ερευνήτρια: Κατάλαβα, ωραία. Αυτό ήταν. Αυτή ήταν η συνέντευξή μας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ωραία.

Ερευνήτρια: Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Κ εγώ σας ευχαριστώ. Εύχομαι καλή επιτυχία στο έργο σας.

Ερευνήτρια: Να είστε καλά. Γεια σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γεια σας.

Συνέντευξη 6η

Ερευνήτρια: Καλησπέρα. Τι κάνετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γεια σας. Καλά. Εσείς;

Ερευνήτρια: Μια χαρά. Είστε έτοιμη να ξεκινήσουμε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Βεβαίως.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Λοιπόν αρχικά τι ειδικότητα έχετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: ΠΕ.79.01 Μουσικής Επιστήμης.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Σπουδές; Τι σπουδές έχετε κάνει;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχω Πτυχίο Μουσικολογίας/Μουσικοπαιδαγωγικής από το Α.Π.Θ. και έχω κάνει και Μεταπτυχιακό δίπλωμα στην Ειδική Αγωγή του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ε γύρω στα 15 με 16.

Ερευνήτρια: Στο σχολείο που κάνετε την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος πόσα χρόνια είστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Μμμ... 2.

Ερευνήτρια: Ωραία. Και το πιλοτικό πρόγραμμα πόσο καιρό το εφαρμόζετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γύρω στους 6 με 7 μήνες. Φέτος έχω τοποθετηθεί με απόσπαση σε μη πειραματικό σχολείο, οπότε δε συνεχίζω την εφαρμογή.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Τώρα πώς οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα; Δηλαδή αν στηρίζεστε σε κάποια υλικά στηρίζεσαι για αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Λοιπόν, κοιτάζετε, το καθημερινό μάθημα δε βασίζεται αποκλειστικά στα νέα προγράμματα σπουδών. Παρακολουθήσαμε την επιμόρφωση και πραγματοποιήσαμε ως εργασίες κάποια σχέδια μαθημάτων και διδακτικά σενάρια, τα οποία και εφαρμόσαμε στις τάξεις μας. Στην τελική φάση τώρα της πιλοτικής εφαρμογής, το 1/3 του συνόλου των ωρών βασίστηκε στα σενάρια που δημιουργήσαμε ή στα δοσμένα διδακτικά σενάρια από την πιλοτική εφαρμογή. Επομένως, το καθημερινό μάθημα οργανωνόταν σύμφωνα με τον προγραμματισμό του κάθε διδάσκοντα, εφαρμόζοντας στοιχεία από τα διδακτικά μας σενάρια ή τα προτεινόμενα όποτε ήταν αυτό εφικτό βέβαια. Στην τελική φάση βασίστηκε κυρίως σε υλικό που δημιουργήσα στο διδακτικό μου σενάριο, το οποίο και εφάρμοσα και σε τάξη και στον όμιλο στον οποίο δίδασκα.

Ερευνήτρια: Ωραία. Πάμε τώρα σε κάποιες γενικές ερωτήσεις σχετικά με το νέο πρόγραμμα σπουδών. Αρχικά ποια είναι η γενική σας γνώμη για το νέο πρόγραμμα σπουδών; Μια γενική άποψη. Πώς σας έχει φανεί;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι λοιπόν κοιτάζετε, λόγω του ότι είχα διδάξει με βάση το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών για τη μουσική στα δημοτικά σχολεία για 3 χρόνια ως ωρομίσθια, αναπληρώτρια τέλος πάντων εκπαιδευτικός πριν 12 χρόνια, δεν έχω πρόσφατο μέτρο σύγκρισης μεταξύ των νέων και παλαιότερων προγραμμάτων σπουδών. Παρ' όλα αυτά, θεωρώ ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών είναι εξαιρετικό ως προς το διδακτικό αντικείμενο, πλήρες και από άποψη θεωρητικού υπόβαθρου και από άποψη πρακτικής εφαρμογής, το εκπαιδευτικό υλικό που προτείνει πολύ χρήσιμο, εξειδικευμένο για την κάθε ηλικιακή ομάδα, με πληθώρα προτάσεων. Μας έδωσε τη δυνατότητα να δοκιμάσουμε και να αξιολογήσουμε τις προτάσεις, προσθέτοντας τις δικές μας διδακτικές ιδέες και εμπλουτίζοντας βέβαια έτσι το υλικό των βιβλίων μουσικής του δημοτικού σχολείου. Επίσης, το πρόγραμμα σπουδών συνδέεται και με το υλικό των διαδραστικών σχολικών βιβλίων.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο; Βέβαια είπε ότι δεν έχετε πολύ μέτρο σύγκρισης αλλά τι πιστεύετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι όντως δεν έχω πρόσφατο μέτρο σύγκρισης, όπως και προείπα. Έχω διαπιστώσει βέβαια ότι προτείνει περισσότερες πρακτικές εφαρμογές, μπορεί να συνδέει το διδακτικό αντικείμενο με τις ψηφιακές δεξιότητες, ως πούμε κάνοντας χρήση διαδικτυακών πηγών και πολυμέσων ή επίσης ενισχύει ακόμη περισσότερο την ομαδοσυνεργατική μάθηση, μπορεί να συνδέει διαθεματικά το διδακτικό αντικείμενο με άλλα διδακτικά αντικείμενα και με τη σχολική ζωή εν γένει. Ουσιαστικά δε διαφοροποιείται από το υφιστάμενο πρόγραμμα σπουδών, απλώς το εμπλουτίζει ως προς τους τομείς που σας είπα και πριν.

Ερευνήτρια: Τέλεια, ωραία. Τώρα εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια πιστεύετε ότι να ήταν αυτά τα στοιχεία;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεεε... Λοιπόν, οι τρεις τομείς της μουσικής διδασκαλίας εξακολουθούν να είναι οι ίδιοι: μουσική ακρόαση, μουσική πράξη, μουσική δημιουργικότητα και αυτοσχεδιασμός. Όλη η δομή του νέου προγράμματος σπουδών βασίζεται σε αυτούς του τρεις τομείς, που αποτελούσαν τη βάση και του υφιστάμενου προγράμματος σπουδών. Προστίθεται η περαιτέρω ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων μέσω της χρήσης ψηφιακών μέσων για την ακρόαση, εκτέλεση ή και τη δημιουργία μουσικής, έχουμε ενίσχυση της διαθεματικότητας. Επίσης μπορεί να γίνει συσχέτιση του μαθήματος με τις δεξιότητες του 21ου αιώνα, παράδειγμα η αναλυτική σκέψη, επίλυση ενός προβλήματος, δεξιότητες αξιολόγησης, αυτοαξιολόγησης και πολλά άλλα και επίσης η πληθώρα προτάσεων ως προς διδακτικές δραστηριότητες ή και η περαιτέρω προώθηση της συσχέτισης του μαθήματος με τη σχολική ζωή.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λοιπόν, τώρα θα σας διαβάσω δύο θέσεις και θα μου πείτε ποια από τις δύο περιγράφει καλύτερα το νέο πρόγραμμα σπουδών. Η πρώτη θέση λέει: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές». Η δεύτερη θέση λέει ότι: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες». Άρα η πρώτη θέση έχει να κάνει με τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του μαθήματος και η άλλη έχει να κάνει γενικά με την καθημερινή ζωή. Ποια από τις δύο πιστεύετε ότι αντιπροσωπεύει καλύτερα το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Μάλιστα. Εεε... Επιλέγω τη δεύτερη θέση, διότι το πρόγραμμα αξιοποιεί ιδιαίτερα την ενεργητική συμμετοχή στη μάθηση, την ομαδική εργασία, τις επικοινωνιακές δεξιότητες, τη συσχέτιση του μαθήματος με τα υπόλοιπα μαθήματα και τη σχολική ζωή, προσαρμόζοντας το διδακτικό υλικό στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες και στις δεξιότητες ακόμα και στην ηλικία των μαθητών και όχι τόσο εστιάζοντας στο ακαδημαϊκό περιεχόμενο, χωρίς βέβαια και να το αποκλείει.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Ωραία. Λοιπόν σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει ενσωματώσει τη χρήση των νέων Τεχνολογιών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ενσωματώνει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη χρήση ΤΠΕ. Για παράδειγμα προτείνει οπτικοακουστικό υλικό από το διαδίκτυο, μουσικές ψηφιακές εφαρμογές, υλικό από το φωτόδεντρο, Αίσιωπος, πλατφόρμες και πολλά πολλά άλλα.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Οι κατασκευαστές του Προγράμματος Σπουδών ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο Πρόγραμμα να είναι αρκετά ανοικτό ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, να είναι προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και επίσης να είναι συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Το πρόγραμμα σπουδών είναι όντως εξαιρετικά ανοικτό, αφήνοντας χώρο να προσαρμόσουμε ακόμα και να αλλάξουμε το υλικό ανάλογα με τις ανάγκες του μαθήματος, τις ανάγκες των μαθητών, τις περιστάσεις, τις συνεργασίες του εκπαιδευτικού με άλλους εκπαιδευτικούς ή ακόμα και με κάποιες εκδηλώσεις και με τις Γιορτές που γίνονται στο σχολείο. Ως προς τις ιδιαίτερες τώρα εκπαιδευτικές ανάγκες, εξαιτίας της ευελιξίας και πληθώρας των δραστηριοτήτων, υπάρχει όντως η δυνατότητα προσαρμογής στα διαφορετικά μαθησιακά στυλ. Ως προς την συμπεριληψη παιδιών από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, προτείνονται δραστηριότητες που μπορούν να προσαρμοστούν, διότι δε χρειάζονται απαραίτητα τη χρήση λόγου, εμπλέκουν τις δεξιότητες συνεργασίας, πρωτοβουλίας, δημιουργικότητας, αυτοσχεδιασμού, οι οποίες μπορούν να ενισχύσουν την ένταξη και αλληλοαποδοχή μεταξύ των παιδιών.

Ερευνήτρια: Η επόμενη ερώτηση είναι κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας και πώς σκοπεύετε να το αξιοποιήσετε για το σκοπό αυτό;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ωραία. Φέτος βρίσκομαι σε γενικό σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οπότε δε δύναμαι να συνεχίσω την πιλοτική εφαρμογή. Από ό,τι είδα, το Πρόγραμμα Σπουδών για τη μουσική του γυμνασίου, χωρίς όμως να έχω παρακολουθήσει την αντίστοιχη επιμόρφωση, δεν παρέχει εξίσου πλούσιο υλικό όπως αυτό του δημοτικού. Βέβαια δε γνωρίζω αν το υλικό εμπλουτίστηκε κατά τη διαδικασία της επιμόρφωσης και της αλληλεπίδρασης που προέκυψε κατά τα διαδικτυακά μαθήματα. Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών μπορεί να μου φανεί αρκετά χρήσιμο στην οργάνωση της διδασκαλίας, ως προς την προσαρμογή πολλών από τις δραστηριότητες που προτείνει, στο ηλικιακό επίπεδο των μαθητών του γυμνασίου. Βλέποντας ότι στο γυμνάσιο στο μάθημα της μουσικής, οι μαθητές έχουν κάποια κενά και όχι ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα έλεγα, πολλές από τις δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών για το δημοτικό μπορούν να φανούν χρήσιμες, για παράδειγμα για να καλυφθούν τα κενά ως προς το διδακτικό αντικείμενο ή για να κεντρίσουν το ενδιαφέρον και τις προτιμήσεις των μαθητών. Ο τομέας στον οποίο το Πρόγραμμα Σπουδών δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σχεδόν καθόλου είναι η χρήση της Τεχνολογίας, από τη στιγμή που δεν υπάρχει τεχνικός εξοπλισμός στην κάθε τάξη και είναι πρακτικά δύσκολο να μεταφέρεται κάθε φορά λάπτοπ, προτζέκτορας και ηχεία. Επιπλέον το σχολείο δε διαθέτει αίθουσα μουσικής, αλλά και φυσικά

ούτε και ικανό αριθμό μουσικών οργάνων, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο μάθημα, επομένως και ο πρακτικός χαρακτήρας του μαθήματος είναι δύσκολο να αξιοποιηθεί. Ακόμα, αρκετά μεγάλος αριθμός των μαθητών δεν είναι εξοικειωμένα με την εκτίμηση των τεχνών στην εκπαίδευση, επομένως χρειάζεται αρκετός χρόνος και δοκιμασίες εξοικείωσης, ώστε να μπορέσει ένα τέτοιο υλικό να βρει αποδοχή και κατανόηση. Θεωρώ ότι στο συγκεκριμένο γυμνάσιο της γειτονιάς και ίσως σε άλλα γενικά σχολεία της γειτονιάς, που φυσικά δεν είναι πειραματικά ή ιδιωτικά, η έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών και καλλιτεχνικής παιδείας των μαθητών και τα έντονα προβλήματα συμπεριφορών όπως και η ανομοιογένεια των μαθητών από πολλές απόψεις, δε βοηθούν την αξιοποίηση του υλικού του νέου Προγράμματος Σπουδών. Πιστεύω ότι από τα προγράμματα σπουδών απουσιάζει το κομμάτι της αντιμετώπισης θεμάτων αποκλίνουσας συμπεριφοράς, το οποίο είναι δυστυχώς αναπόσπαστο και αναγκαίο κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας στις μέρες μας. Οι δραστηριότητες ωστόσο που προτείνονται είναι ιδιαίτερα χρήσιμες και εν μέρει τις χρησιμοποιώ. Επίσης, σκοπεύω να αξιοποιήσω τη διαθεματικότητα και τη συσχέτιση του αντικείμενου με τη σχολική και εξωσχολική ζωή των μαθητών. Τα υπάρχοντα διδακτικά πακέτα, ειδικά αυτό της γ' γυμνασίου δεν είναι εύκολα εφαρμόσιμα, εκτός από αυτό της α' γυμνασίου και σε μικρότερο βαθμό βέβαια και της δευτέρας γυμνασίου.

Ερευνήτρια: Οι επόμενες ερωτήσεις είναι πιο ειδικές σχετικά με τα νέα Προγράμματα Σπουδών. Αρχικά πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών και πόσο βοηθητικά είναι στο να οργανώσετε τη διδασκαλία σας;

Συνεντευξιζόμενος/η: Η όλη οργάνωση του Προγράμματος Σπουδών, ως προς τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι άριστη και εξαιρετικά βοηθητική θα έλεγα, με υψηλό βαθμό σαφήνειας και σύνδεσης των στόχων με τις προτεινόμενες δραστηριότητες. Ως τώρα προς τη διάκριση μεταξύ γνώσεων δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών, πιστεύω ότι δεν αρκεί η τυφλή εφαρμογή ενός προγράμματος σπουδών, αλλά χρειάζεται ο εκπαιδευτικός να έχει ο ίδιος μελετήσει το πώς συσχετίζονται οι μουσικές γνώσεις ή δεξιότητες με την καλλιέργεια στάσεων και αξιών στα παιδιά. Θεωρώ ότι η μία ώρα εβδομαδιαία του μαθήματος της μουσικής δεν επαρκεί για να γίνουν τέτοιοι συσχετισμοί σε παιδιά και εφήβους. Επιπλέον, οι συνθήκες της καθημερινής και σχολικής ζωής, οι εντάσεις, οι διαπληκτισμοί, η ανομοιογένεια, όπως είπαμε, σε διάφορους τομείς μεταξύ των μαθητών, άλλα κοινωνικά και οικογενειακά θέματα δεν ευνοούν ούτως ή άλλως την καλλιέργεια αξιών. Ως προς τις δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα, θεωρώ ότι οι δραστηριότητες του Προγράμματος Σπουδών ανταποκρίνονται αρκετά ως προς την ανάπτυξή τους, αλλά ο περιορισμένος χρόνος του μαθήματος, σε συνδυασμό με το ότι δεν υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, δυσχεραίνουν γενικά την ανάπτυξη τέτοιων δεξιοτήτων, θα έλεγα.

Ερευνήτρια: Ναι πράγματι ο χρόνος δεν βοηθάει. Πως κρίνετε το περιεχόμενο που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; Την ύλη δηλαδή που καλείστε να διδάξετε.

Συνεντευξιζόμενος/η: Λοιπόν το θεωρώ άπταιστο σε θεωρητικό, επιστημονικό και πρακτικό επίπεδο, από άποψη ύλης το Πρόγραμμα Σπουδών και καταλληλότητας, θα έλεγα, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών και από παιδαγωγικής απόψεως.

Ερευνήτρια: Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη;

Συνεντευξιζόμενος/η: Μάλιστα. Ο καταμερισμός γενικά σε θεματικά πεδία και η εξέλιξή τους ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες των μαθητών είναι ιδιαίτερα αξιοποιήσιμα και ωφέλιμα. Για τον εκπαιδευτικό, για να προσαρμόζει τη διδασκαλία του ίδιου υλικού ή φαινομένου σε μεγαλύτερες ή μικρότερες τάξεις και για τους μαθητές φυσικά, για να βλέπουν τη γνώση τους και τις δεξιότητές τους να εξελίσσονται, αλλά και να μπορούν να θυμούνται προηγούμενες γνώσεις. Βοηθάει και στην οργάνωση της διδασκαλίας, αλλά και στο να μη συσσωρεύεται γνώση με τη μορφή πληροφορίας στους μαθητές, αλλά να μεταφέρεται με τη μορφή βιώματος, αφού το ίδιο θέμα θα διδάσκεται με περισσότερη λεπτομέρεια ή εμβάθυνση και θα τακτοποιείται κατά κάποιο τρόπο η γνώση ή δεξιότητα στο μυαλό του παιδιού.

Ερευνήτρια: Ωραία. Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες δηλαδή έχει να κάνει με περιβαλλοντικά θέματα, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση. Κατά πόσο καταπιάνεται το πρόγραμμα σπουδών με αυτά τα θέματα;

Συνεντευξιζόμενος/η: Θεωρώ ότι απαντά στις περιβαλλοντικές προκλήσεις, αφού με τη δημιουργικότητα και τη διαθεματικότητα, μπορεί να ερευνά θέματα περιβάλλοντος. Η πολυπολιτισμικότητα προσεγγίζεται με τις διάφορες μουσικές δραστηριότητες και μουσικά παραδείγματα από διάφορες παραδόσεις και χώρες. Αυτό που απουσιάζει όμως είναι το πώς μπορεί το μάθημα να ανταποκριθεί στα σύγχρονα προβλήματα της εκπαίδευσης: έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών, ενδιαφέροντος από τα παιδιά για καλλιέργεια και γνωριμία με την καλλιτεχνική παιδεία, έλλειψη ουσιαστικής και όχι επιφανειακής ψυχολογικής υποστήριξης στα σχολεία, έλλειψη τμημάτων ένταξης ή εκπαιδευτικών παράλληλης στήριξης όπου είναι απαραίτητο, σχολικό πρόγραμμα μαθημάτων που συχνά δεν ταιριάζει στις ανάγκες των μαθητών, έντονα κοινωνικά προβλήματα κάποιων μαθητών, προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών και στο γενικότερο ψυχολογικό κλίμα του σχολείου, έντονα προβλήματα αποκλινουσών συμπεριφορών, αυθάδειά, ανάρμοστη χρήση του λόγου και πάρα πολλά άλλα τέτοια

Ερευνήτρια: Μάλιστα, κατάλαβα. Πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Πρόγραμμα Σπουδών σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεντευξιζόμενος/η: Δε θα άλλαζα την ύλη, αλλά τον χρόνο του μαθήματος σε δύο ώρες την εβδομάδα, και τον καταμερισμό των τμημάτων σε δύο ομάδες για παράδειγμα με τα καλλιτεχνικά, την πληροφορική, τα εργαστήρια δεξιοτήτων ή τη γυμναστική. Ο βιομαθητικός και εργαστηριακός από τη φύση του χαρακτήρας του μαθήματος της μουσικής απαιτεί σίγουρα μικρότερο αριθμό παιδιών για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να παρακολουθεί τον κάθε μαθητή και να έχει και περισσότερο χρόνο, για να προλαβαίνει να εφαρμόζεται το τρίπτυχο της μουσικής διδασκαλίας δηλαδή ακρόαση, πράξη και δημιουργικότητα και φυσικά να αφομοιώνουν και οι μαθητές τη γνώση, έχοντας περισσότερο χρόνο και χώρο για να εξοικειωθούν με την καλλιτεχνική δημιουργία. Η ύλη όχι δεν πιστεύω ότι χρειάζεται τροποποίηση, απλώς ο χρόνος επιτρέπει μόνο την επιλεκτική αξιοποίησή της.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη ή την αφαίρεση κάποιων ενοτήτων;

Συνεντευξιζόμενος/η: Εεεε... Κοιτάζτε, προς το παρόν δε θα άλλαζα κάτι. Μετά από λίγους μόλις μήνες εφαρμογής, δεν θα μπορούσα να προτείνω αλλαγές. Θα χρειαζόταν τουλάχιστον ένα ολόκληρο σχολικό έτος για να δοκιμαστεί εκτενώς και να γίνουν τέτοιες πιθανές προτάσεις.

Ερευνήτρια: Ναι πράγματι. Είναι λογικό αφού δεν είστε και στο Πειραματικό φέτος. Τώρα ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική. Ισχυρίζονται δηλαδή ότι: «Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιομαθητικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση;

Συνεντευξιζόμενος/η: Θα συμφωνήσω απόλυτα.

Ερευνήτρια: Λοιπόν πάμε τώρα σε κάποιες ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με την εφαρμοσιμότητα του Προγράμματος Σπουδών. Αρχικά πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Με μεγάλη χαρά. Το εκτίμησαν σε μεγάλο βαθμό, και ειδικά την διαδικασία των σεμιναρίων για την επιμόρφωση.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Οι δυσκολίες πρακτικής εφαρμογής είναι αυτές που είπαμε πιο πριν στην ερώτηση για τις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις. Δηλαδή ότι το Πρόγραμμα Σπουδών δεν

μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εκπαίδευσης που έχουν να κάνουν με τις ελλείψεις στα σχολεία, τη συμπεριφορά των μαθητών και όλα αυτά.

Ερευνήτρια: Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Προγράμματος ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες που εντοπίσατε και ποια ήταν βέβαια τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Οι δυσκολίες έχουν να κάνουν, όπως είπαμε, με την έλλειψη υλικοτεχνικών υποδομών, την έλλειψη εξοικείωσης των μαθητών που δεν εκτιμούν την τέχνη, επειδή είχαμε λίγες ώρες διδασκαλίας και γενικά όλα αυτά τα προβλήματα της εκπαίδευσης που γνωρίζουμε ότι υπάρχουν στις μέρες μας. Τα θετικά τώρα στοιχεία αφορούν σαφώς την οργάνωση, στην ύλη, στις δραστηριότητες, στο άρτιο παιδαγωγικό και επιστημονικό πλαίσιο και φυσικά σε όλη τη δομή του Προγράμματος Σπουδών.

Ερευνήτρια: Ωραία. Έχετε να κάνετε κάποιες προτάσεις για την πιθανή βελτίωση του νέου Προγράμματος Σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Οι προτάσεις σχετίζονται με τις ελλείψεις του Προγράμματος Σπουδών. Επομένως αφορούν στην παροχή προτάσεων συσχέτισης του μαθήματος με την αντιμετώπιση των γενικότερων προβλημάτων στην εκπαίδευση που συναντά ένας εκπαιδευτικός στις μέρες μας, όπως είναι η βία στα σχολεία, οι αποκλίνουσες συμπεριφορές, τα κοινωνικά προβλήματα που έρχονται στο σχολείο, το ψυχολογικό κλίμα, οι διαπροσωπικές σχέσεις, οι υλικοτεχνικές υποδομές. Αυτά μπορώ να σκεφτώ αυτή τη στιγμή.

Ερευνήτρια: Και η τελευταία ερώτησή μας είναι αν η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του Προγράμματος Σπουδών και αν θα θέλατε να γίνει περισσότερο;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Η επιμόρφωση ήταν εξαιρετικά αποτελεσματική. Οι συντονιστές ήταν άνογοι, η διαδικασία πολύ ευχάριστη, οργανωμένη, πολύ υποστηρικτική, με εξαιρετικά επικοινωνιακή κριτική των εργασιών μας. Θα ήθελα να μπορούσα να συνεχίσω την πιλοτική εφαρμογή αμέσως, με την ίδια ή και διαφορετική ομάδα και συντονίστρια, παρά την τοποθέτησή μου σε άλλο σχολείο. Ο περιορισμένος χρόνος που ήταν 6-7 μήνες της επιμόρφωσης και εφαρμογής και η έλλειψη συνέχειας, κόβουν τη διαδικασία της επιμόρφωσής μου και πρακτικής εφαρμογής στη μέση.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τη βοήθειά σας και για τον χρόνο σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να 'στε καλά. Να 'στε καλά. Καλή επιτυχία.

Ερευνήτρια: Σας ευχαριστώ πολύ. Γεια σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γεια σας.

7^η Συνέντευξη

Ερευνήτρια: Καλημέρα. Τι κάνετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Καλημέρα σας. Καλά.

Ερευνήτρια: Είστε έτοιμη να ξεκινήσουμε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι βεβαίως. Σας ακούω.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Τι σπουδές έχετε κάνει;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχω κάνει σπουδές Μουσικολογίας και έχω κάνει και αντίστοιχες μεταπτυχιακές σπουδές.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεε..... περίπου 20.

Ερευνήτρια: Ωραία. Στο σχολείο που εφαρμόζετε το νέο Π.Σ. πόσο χρόνια είστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Είμαι εννιά χρόνια.

Ερευνήτρια: Ωραία. Και το Πρόγραμμα της πιλοτικής εφαρμογής πόσο καιρό το δουλεύετε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ξεκινήσαμε πέρυσι και συνεχίζουμε και φέτος. Δεν είναι πολύς ο χρόνος, η αλήθεια είναι.

Ερευνήτρια: Πώς οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα, δηλαδή σε ποια υλικά στηρίζεστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεε... Κοιτάζετε, χρησιμοποιούμε πολλά και διαφορετικά πράγματα κάθε φορά. Και επίσης παίζουν πάρα πολλά ρόλο στο πώς θα οργανωθεί και πώς θα εξελιχθεί το μάθημα. Όπως για παράδειγμα η τάξη ή το τμήμα. Βασίζομαι σε μουσικά όργανα, στο πεντάγραμμο, χαρτί, χρώματα και άλλα υλικά διάφορα. Επίσης χρησιμοποιώ και το διαδίκτυο για διάφορες δραστηριότητες ή για να δουν τα παιδιά κάποιο βιντεάκι.

Ερευνήτρια: Λοιπόν τώρα οι επόμενες ερωτήσεις είναι πιο γενικές σχετικά με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ωραία. Σας ακούω.

Ερευνήτρια: Αρχικά ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών; Μια γενική εκτίμηση δηλαδή.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεε... Κοιτάζετε να δείτε, είναι πολύ θετική η γνώμη μου για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Και μόνο το γεγονός ότι είναι κάτι καινούργιο φέρνει έτσι μία νέα πνοή. Σίγουρα στην αρχή δημιουργεί ένα άγχος. Χρειάζεται αρκετή μελέτη, αρκετό χρόνο για να ασχληθείς αλλά τελικά στο τέλος βγαίνουν πολύ όμορφα πράγματα από αυτό.

Ερευνήτρια: Τέλεια. Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο Πρόγραμμα Σπουδών από το υφιστάμενο, από αυτό δηλαδή που εφαρμόζατε μέχρι τώρα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Υπάρχουν κάποιες διαφορές σε σχέση με το πρόγραμμα σπουδών που δουλεύαμε μέχρι τώρα. Είναι πιο ευέλικτο στον εκπαιδευτικό, δηλαδή δίνει την δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να προσαρμόσει το μάθημα του στις ανάγκες της κάθε τάξης. Και επίσης το καινούργιο είναι ότι οι τάξεις χωρίζονται ανά δύο, δηλαδή Πρώτη- Δευτέρα, Τρίτη-Τετάρτη και Πέμπτη-έκτη. Αυτό είναι πολύ πρακτικό ουσιαστικά για εμάς γιατί γίνεται ομαλή κλιμάκωση των γνώσεων κάθε φορά.

Ερευνήτρια: Εάν σας ζητούσα να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος, ποια θα ήταν αυτά;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Σημαντικά στοιχεία... Ένα σημαντικό στοιχείο είναι η ένταξη των νέων τεχνολογιών μέσα στο μάθημα, κάτι που βοηθάει και σε μία πιθανή εξ αποστάσεως διδασκαλία πάρα πολύ. Ένα ακόμα στοιχείο είναι η διαθεματικότητα, δηλαδή το μάθημα της μουσικής μπορεί να συνδυαστεί και με άλλα μαθήματα, όπως για παράδειγμα η γεωγραφία, η ιστορία, τα θρησκευτικά. Και επίσης θα έλεγα ότι ο πειραματισμός είναι ένα ακόμα στοιχείο του μαθήματος, δηλαδή το βιωματικό στοιχείο. Τα παιδιά πειραματίζονται μέσω της πρακτικής άσκησης, μπορούν από τις μικρές ακόμα τάξεις να δοκιμάσουν την παραγωγή ήχου και να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά του. Και βέβαια αυτό είναι κάτι που επιβάλλεται όταν μιλάμε για μουσική.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Λοιπό τώρα θα σας διαβάσω εγώ δύο θέσεις και θα μου πείτε εσείς ποια από τις δύο περιγράφει καλύτερα το νέο Πρόγραμμα Σπουδών.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ωραία. Σας ακούω.

Ερευνήτρια: Η πρώτη θέση λέει ότι «το νέο Πρόγραμμα Σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές». Άρα έχει να κάνει με τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του μαθήματος. Η δεύτερη λέει ότι «το νέο Πρόγραμμα Σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες». Ποια από τις δύο αυτές απόψεις πιστεύετε ότι είναι πιο κοντά στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Σίγουρα πιστεύω ότι η θέση β αντιπροσωπεύει καλύτερα το νέο Πρόγραμμα Σπουδών, δηλαδή η δεύτερη θέση που μου είπατε. Το μάθημα της μουσικής έχει στόχο να εφοδιάσει τους μαθητές με αξίες και δεξιότητες που θα είναι χρήσιμες στην μετέπειτα ζωή τους ως ενήλικοι πολίτες. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι οι γνώσεις που παίρνουν από το μάθημα της μουσικής δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μία ακαδημαϊκή πορεία. Προφανώς και μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Εννοείται πως μπορούν. Αλλά πιστεύω ότι κύριος στόχος μας είναι η μετέπειτα καθημερινή ζωή των παιδιών.

Ερευνήτρια: Ωραία, λοιπόν σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των νέων τεχνολογιών, των ΤΠΕ;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Σίγουρα έχουν ενσωματωθεί οι νέες τεχνολογίες στο νέο πρόγραμμα σπουδών. Σε μεγάλο βαθμό θα έλεγα. Παράδειγμα προτείνονται διάφορες ηλεκτρονικές διευθύνσεις στις οποίες μπορεί ο εκπαιδευτικός να βρει κάποια ψηφιακά διδακτικά σενάρια ή κάποιες δραστηριότητες. Ειδικά οι δραστηριότητες αυτές αρέσουν πολύ στα παιδιά. Ένα παράδειγμα που μου έρχεται τώρα στο μυαλό είναι η ιστοσελίδα «Αίσωπος» του ΙΕΠ, η οποία έχει μία δραστηριότητα ακουστικής αναγνώρισης μουσικών οργάνων και μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε στα μαθήματά μας. Αντίστοιχα πολύ συχνά χρησιμοποιούμε εργαλείο είναι και το «Φωτόδεντρο», το οποίο έχει πάρα πολλές ψηφιακές δραστηριότητες που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός.

Ερευνήτρια: Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι αρκετά ανοικτό ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Μάλιστα. Πράγματι, είναι ανοικτό, όπως είπατε, στους τρεις αυτούς τομείς. Αρχικά να μιλήσω για την αυτενέργεια του εκπαιδευτικού που αναφέρατε, όντως το νέο πρόγραμμα σπουδών είναι ανοικτό και επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να προσαρμόζει το μάθημα στις συνθήκες της τάξης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί δεν είναι όλες οι τάξεις ίδιες, δεν είναι όλα τα τμήματα ίδια. Ακόμα και μία τάξη δεν είναι ίδια σε κάθε μάθημα. Οπότε ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει αυτή την ευελιξία προκειμένου να προσαρμόζει κάθε φορά το μάθημά του στις εκάστοτε ανάγκες και συνθήκες των μαθητών. Τώρα όσον αφορά τους μαθητές με ιδιαίτερες ανάγκες και διαφορετικές ικανότητες, πάλι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει δραστηριότητες για όλα τα παιδιά. Η μουσική από μόνη της είναι ευέλικτη και μπορεί να προσεγγιστεί από όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τις ικανότητές τους, ανεξάρτητα από το μαθησιακό τους επίπεδο και το γνωστικό τους επίπεδο. Τέλος, όσον αφορά τη συμπεριληπτικότητα για μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, πάλι είναι κάτι που μπορεί να επιτευχθεί εφόσον οι μαθητές έρχονται σε επαφή με μουσικές του κόσμου και με ήθη, έθιμα, παραδόσεις, χορούς οι οποίοι είναι από διάφορες περιοχές. Δεν ξέρω αν σας κάλυψα.

Ερευνήτρια: Λοιπόν κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας;

Συνεντευξιζόμενος/η: Εεεε.. Κοιτάζετε, το νέο πρόγραμμα σπουδών θα με βοηθήσει πολύ στο να οργανώσω τη διδασκαλία μου σίγουρα. Αυτό που βοηθάει πάρα πολύ στην οργάνωση είναι οι τρεις βαθμίδες στις οποίες έχουν χωριστεί οι τάξεις όπως είπα και πιο πριν. Οπότε οργανώνω το μάθημα με βάση αυτές τις τρεις βαθμίδες. Στην πρώτη βαθμίδα που είναι η Πρώτη και η Δευτέρα δημοτικού τα παιδιά έρχονται σε επαφή με βασικές έννοιες. Στην επόμενη βαθμίδα που είναι η Τρίτη και η Τετάρτη οι βασικές αυτές έννοιες εμπλουτίζονται με παραπάνω στοιχεία, με παραπάνω γνώσεις και προφανώς στην τελευταία βαθμίδα που είναι η Πέμπτη και η Έκτη δημοτικού τα παιδιά μαθαίνουν περισσότερες λεπτομέρειες. Έτσι χτίζεται το οικοδόμημα της μάθησης.

Ερευνήτρια: Τέλεια. Λοιπόν οι επόμενες ερωτήσεις είναι πιο ειδικές σχετικά με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αρχικά πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματός σας;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ωραία. Θα έλεγα ότι είναι αρκετά καλά διατυπωμένα τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Ο εκπαιδευτικός έχοντας στο νου του το τι πρέπει να πετύχει, μπορεί να οργανώσει αντίστοιχα και τη διδασκαλία του μαθήματος του, οπότε σίγουρα είναι πολύ βοηθητικά. Το Πρόγραμμα Σπουδών σου δίνει τις θεματικές ενότητες τις οποίες θα πρέπει να διδάξεις και στη συνέχεια σου δίνει και το τι πρέπει οι μαθητές να έχουν κατακτήσει μετά τη διδασκαλία. Οπότε με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα μπορείς και να ελέγξεις, δηλαδή να αξιολογήσεις κατά πόσο οι μαθητές έχουν κατακτήσει τη νέα γνώση.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Πώς κρίνετε το περιεχόμενο, την ύλη δηλαδή, που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών είναι πολύ καλό. Μου αρέσει το γεγονός ότι έχει εντάξει πολλά είδη μουσικής. Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το δημοτικό τραγούδι, τη βυζαντινή μουσική, με τη μουσική στην Αρχαία Ελλάδα, με την έντεχνη μουσική και γενικά παίρνουν ερεθίσματα που στην καθημερινότητά τους σίγουρα θα έλειπαν. Δηλαδή είναι μουσικές που δεν τις ακούνε κάθε μέρα. Αποκτούν μία γενική μουσική παιδεία και αυτό πραγματικά μου αρέσει πολύ.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Προγράμματος Σπουδών σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη;

Συνεντευξιζόμενος/η: Καλά, υπάρχει μία εξέλιξη από τάξη σε τάξη. Αυτό είναι σίγουρο. Είναι κάτι που θα βοηθήσει πάρα πολύ για να αποκτήσουν τα παιδιά ολοκληρωμένες γνώσεις πάνω στη μουσική. Ωστόσο πρέπει να πούμε ότι για να λειτουργήσει αυτό χρειάζεται στα σχολεία να υπάρχουν σταθεροί μουσικοί. Ένας μουσικός που αναλαμβάνει μία τάξη από την πρώτη δημοτικού μέχρι την έκτη δημοτικού έχει ένα πλάνο στο μυαλό του. Ξέρει τι έχει κάνει την προηγούμενη χρονιά, γνωρίζει που έχει δώσει μεγαλύτερη έμφαση και έτσι οργανώνει το μάθημα της επόμενης χρονιάς με βάση τις προηγούμενες γνώσεις που έχει διδαχθεί. Στην περίπτωση όμως που ένας εκπαιδευτικός αλλάζει σχολείο χρόνο με το χρόνο, δεν μπορεί να ξέρει τι έχουν διδαχθεί τα παιδιά και τι δεν έχουν διδαχθεί. Αυτό δημιουργεί σίγουρα ένα πρόβλημα γιατί δεν ξέρει από πού να ξεκινήσει και πάνω σε τι βάση να στηριχθεί για να προχωρήσει. Άρα σίγουρα η καινοτομία της εξέλιξης από τάξη σε τάξη είναι πολύ καλή, με την προϋπόθεση βέβαια να υπάρχουν σταθεροί εκπαιδευτικοί σε κάθε σχολική μονάδα.

Ερευνήτρια: Ναι, ναι, πράγματι. Έχετε δίκιο σε αυτό. Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες, δηλαδή να έχει να κάνει με περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση και όλα αυτά τα φαινόμενα που υπάρχουν στις μέρες μας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ενδιαφέρουσα ερώτηση αυτή. Εεεε... Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών σε μεγάλο βαθμό θα έλεγα απάντα στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις. Δηλαδή καταπιάνεται με θέματα που αφορούν την καθημερινή πραγματικότητα και τον κόσμο γύρω μας. Για παράδειγμα, με τις μουσικές του κόσμου τα παιδιά κατορθώνουν να έρθουν σε επαφή με άλλους λαούς και άλλους πολιτισμούς και να αποκτήσουν έτσι μία πιο θετική στάση απέναντί τους. Επίσης με διάφορα μελοποιημένα ποιήματα μπορούν να έρθουν σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον. Με άλλες ήχο-ιστορίες μπορούν να προσεγγίσουν διάφορα κοινωνικά θέματα. Έτσι, υπάρχει μία ολιστική, θα έλεγα, προσέγγιση και τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τις διάφορες συνθήκες που επικρατούν γύρω τους.

Ερευνήτρια: Ναι, πράγματι, Ωραία. Τώρα πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών σε σχέση με τον χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Κοιτάζτε, είναι πολύ λίγος ο χρόνος που έχουμε για να διδάξουμε όλα αυτά τα πράγματα που μας προτείνει το νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αυτό είναι σίγουρο. Δεν μπορώ να πω ότι έχω κάτι συγκεκριμένο στο μυαλό μου για να αφαιρεθεί αλλά σίγουρα είναι πολύ δύσκολο έως αδύνατον, δεν μπορούν να γίνουν όλα. Κάθε τάξη, για να καταλάβετε, έχει μία ώρα μουσική την εβδομάδα. Πολλές φορές αυτή η μία ώρα μπορεί να χαθεί. Επίσης, πάνω σ' αυτό καλούμαστε να βοηθήσουμε στις διάφορες γιορτές και εκδηλώσεις που διοργανώνει το σχολείο, να ετοιμάσουμε τη σχολική χορωδία και να κάνουμε ένα σωρό επιπλέον πράγματα, γεγονός που μειώνει τις ήδη λιγοστές ώρες που έχουμε. Οπότε σίγουρα ο χρόνος που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος είναι πάρα πολύ λίγος. Σίγουρα, όλα αυτά τα πράγματα δεν μπορούν να διδαχθούν σε αυτόν τον χρόνο.

Ερευνήτρια: Ναι, πράγματι. Ωραία. Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη ή την αφαίρεση κάποιων εννοιών από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεεε όσον αφορά τις ενότητες δεν θα άλλαζα κάτι. Ούτε θα ήθελα να αφαιρέσω κάτι γιατί είναι όλα πάρα πολύ ενδιαφέροντα και πολύ ωραία, αλλά ούτε έχω και στο μυαλό μου κάτι συγκεκριμένο που θα ήθελα να προσθέσω. Νομίζω ότι είναι αρκετά νωρίς ακόμα για να έχουμε μία ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη άποψη πάνω σ' αυτό. Όπως είπα και πριν, χρειάζεται χρόνος για να το δουλέψουμε και να το δούμε και στην πράξη.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Προγράμματος Σπουδών διακηρύσσουν μια προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική ισχυριζόμενοι ότι: «Τα Προγράμματα Σπουδών προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης και μετασχηματιστικής λογικής». Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεεε... Ναι βέβαια συμφωνώ με αυτά που λέτε. Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση. Στο μάθημα οι μαθητές καλούνται να πειραματιστούν, να δοκιμάσουν καινούργια πράγματα, να έρθουν σε επαφή με νέες γνώσεις βιωματικά και αυτό σίγουρα επιδρά και στο χαρακτήρα τους. Επίσης, υπάρχουν πολλές δραστηριότητες στις οποίες τα παιδιά καλούνται να συνεργαστούν μεταξύ τους, να δημιουργήσουν ομάδες, να επικοινωνήσουν και να δημιουργήσουν νέα πράγματα μέσα από τη συνεργασία αυτή. Με αυτό τον τρόπο όλοι οι μαθητές γίνονται μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανεξάρτητα από τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες.

Ερευνήτρια: Ωραία. Τώρα οι επόμενες ερωτήσεις έχουν να κάνουν με την εφαρμοσιμότητα του Προγράμματος Σπουδών.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ωραία.

Ερευνήτρια: Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Εεεε, κοιτάζτε να δείτε γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας μου δέχτηκαν πολύ καλά το νέο Πρόγραμμα Σπουδών, με θετική έτσι αύρα. Χρειαζόμασταν σαν κλάδος κάτι καινούργιο. Νομίζω ότι γενικά το εκπαιδευτικό σύστημα χρειαζόταν και χρειάζεται ακόμα μία αλλαγή, οπότε είναι σίγουρα κάτι ωραίο. Σίγουρα, όπως είπα και στην αρχή, δημιουργεί κάποιο άγχος γιατί είναι κάτι καινούριο, αλλά δίνοντας χρόνο στο νέο αυτό δημιούργημα σίγουρα θα έχουμε πολύ θετικά αποτελέσματα από αυτό.

Ερευνήτρια: Λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών και ποιες θα ήταν αυτές;

Συνεντευξιζόμενος/η: Δυσκολίες.... Κοιτάζτε να δείτε, σίγουρα το εκπαιδευτικό σύστημα έχει πολλές ελλείψεις, είτε αυτές έχουν να κάνουν με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κυρίως πάνω σε θέματα τεχνολογικού εγγραμματοτισμού, είτε έχουν να κάνουν με ελλείψεις υλικοτεχνικών υποδομών, είτε έχουν να κάνουν και με την γενικότερη κουλτούρα που υπάρχει στα ελληνικά σχολεία. Για να καταλάβετε, υπάρχουν σχολεία που δεν έχουν υπολογιστή μέσα σε κάθε τάξη ή δεν έχουν καλή σύνδεση στο διαδίκτυο. Τα περισσότερα σχολεία της χώρας δεν έχουν καν αίθουσα μουσικής ή μουσικά όργανα. Πολλά υλικά και μουσικά όργανα φέρνουν οι εκπαιδευτικοί από το σπίτι τους προκειμένου να κάνουν το μάθημα τους. Όλα αυτά είναι σημαντικά προβλήματα που θα δυσκολέψουν αρκετά, πιστεύω, την υλοποίηση του νέου Προγράμματος Σπουδών.

Ερευνήτρια: Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών, ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες που εντοπίσατε και ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεντευξιζόμενος/η: Πέρα από αυτό που σας είπα για τον χρόνο, δεν έχω εντοπίσει κάποιες αδυναμίες στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Θετικά στοιχεία βέβαια υπάρχουν πολλά. Είναι όσα είπαμε παραπάνω, δηλαδή η εξέλιξη που υπάρχει από τάξη σε τάξη, αυτή η σπειροειδής εξέλιξη, ο βιωματικός χαρακτήρας του μαθήματος, η επαφή των μαθητών με θέματα κοινωνικά και περιβαλλοντικά, όλα αυτά είναι έτσι κάποια θετικά στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών. Κάτι αρνητικό δεν μπορώ να σκεφτώ αυτή τη στιγμή. Σίγουρα όπως είπα χρειάζεται χρόνος. Είναι λίγος ο χρόνος ο οποίος έχουμε δουλέψει το πρόγραμμα, οπότε σίγουρα δεν μπορώ να έχω και πιο τεκμηριωμένη άποψη σχετικά με αυτό

Ερευνήτρια: Ωραία. ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Προγράμματος Σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Για τη βελτίωση του νέου Προγράμματος Σπουδών η πρόταση που έχω να κάνω αφορά το χρόνο του μαθήματος, δηλαδή θα ήθελα 2 ώρες την εβδομάδα να υπάρχει η μουσική στα σχολεία και όχι μία. Και όσον αφορά τα βιβλία που πρόκειται να τυπωθούν για το μάθημα της μουσικής θα ήθελα να υπάρχουν περισσότερα τραγούδια, περισσότερες παρτιτούρες για να διευκολύνεται το έργο των μουσικών, το έργο μας. Νομίζω αυτά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Και η τελευταία ερώτηση είναι αν ήταν αποτελεσματική η επιμόρφωση στον να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του νέου Προγράμματος Σπουδών και αν θα θέλατε να γίνει κάτι περισσότερο;

Συνεντευξιζόμενος/η: Ναι η επιμόρφωση ήταν πολύ αποτελεσματική. Ήταν μια χαρά. Δημιουργήσαμε πολύ ωραία σενάρια και πολύ ωραία πράγματα κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης. Επικοινωνήσαμε οι συνάδελφοι μεταξύ μας και έγινε ανταλλαγή ιδεών. Δεν θα ήθελα να γίνει κάτι περισσότερο γιατί είναι πολύ περιορισμένος και ο χρόνος που έχουμε όλοι μας.

Ερευνήτρια: Ναι, πράγματι. Ωραία. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τη βοήθειά σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να είστε καλά.

Ερευνήτρια: Να είστε καλά και καλή συνέχεια στο έργο σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να είστε καλά. Καλή επιτυχία.

Ερευνήτρια: Γεια σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Γεια σας.

8^η Συνέντευξη

Ερευνήτρια:Γεια σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η:Γεια σας.

Ερευνήτρια:Μπορούμε να ξεκινήσουμε τη συνέντευξη;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Ναι, φυσικά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Αρχικά θα ήθελα να μου πείτε τι ειδικότητα είστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Είμαι ΠΕ79.01, Μουσικής Επιστήμης.

Ερευνήτρια:Πολύ ωραία. Τι σπουδές έχετε κάνει;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έχω κάνει ωδειακές σπουδές και έχω κάνει και μεταπτυχιακό στη Μουσικολογία.

Ερευνήτρια:Πόσα χρόνια υπηρεσίας έχετε συνολικά;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Έχω 18 χρόνια υπηρεσίας.

Ερευνήτρια:Και στο σχολείο που κάνετε την πιλοτική εφαρμογή του νέου προγράμματος πόσα χρόνια είστε;

Συνεντευξιαζόμενος/η:8 χρόνια.

Ερευνήτρια:Πόσο χρόνο εφαρμόζετε το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Ξεκινήσαμε δειλά-δειλά από πέρυσι αλλά στην ουσία φέτος γίνεται η πιλοτική εφαρμογή. Πέρυσι ήταν κυρίως η επιμόρφωση και εφαρμόσαμε κάποια πράγματα που κάναμε εκεί.

Ερευνήτρια: Ωραία. Πώς οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα; Στηρίζετε σε κάποια υλικά;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Ναι, φυσικά και χρειάζομαι υλικά για το μάθημα της μουσικής καθώς είναι ένα διαδραστικό μάθημα. Σίγουρα χρησιμοποιώ κάποια μουσικά όργανα όπως ένα αρμόνιο και στη συνέχεια χρησιμοποιούμε διάφορα υλικά που υπάρχουν καθημερινά γύρω μας προκειμένου να φτιάξουμε δικά μας μουσικά όργανα και να παράγουμε ήχους. Αρέσει πολύ αυτό στα παιδιά. Οπότε ένα μέρος του μαθήματος μπορεί να έχει να κάνει με τη δημιουργία ενός μουσικού οργάνου χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά καθώς και γραφική ύλη και το δεύτερο μέρος του μαθήματος έχει να κάνει με την παραγωγή ήχων με τραγούδια, παιχνίδια, ίσως κάποιο βιντεάκι από το διαδίκτυο.

Ερευνήτρια:Πολύ ωραία. Πάμε τώρα σε κάποιες γενικές ερωτήσεις σχετικά με το νέο πρόγραμμα σπουδών. Αρχικά ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Θεωρώ ότι είναι πολύ καλά δομημένο και οργανωμένο. Καθώς οι κοινωνίες αλλάζουν και μεταβάλλονται, θα πρέπει το Πρόγραμμα Σπουδών να ακολουθεί τις εξελίξεις αυτές. Οπότε αυτή η αλλαγή ήταν πολύ σημαντική και απαραίτητη για το εκπαιδευτικό σύστημα. Θεωρώ ότι το νέο πρόγραμμα σπουδών θα φέρει έτσι μία νέα πνοή και έναν αέρα ανανέωσης.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο Πρόγραμμα Σπουδών από το υφιστάμενο, από αυτό δηλαδή που χρησιμοποιούσατε μέχρι τώρα;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εεεεε το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει μία πιο ξεκάθαρη δομή μπορώ να πω. Οι τάξεις και τα θεματικά πεδία χωρίζονται με πιο ευδιάκριτο και κατανοητό τρόπο. Έτσι ο εκπαιδευτικός μπορεί να οργανώσει καλύτερα το μάθημα του και τους στόχους του. Μία ακόμα αλλαγή που εντοπίζω είναι η ένταξη της τεχνολογίας μέσα στο μάθημα. Προτείνονται ψηφιακές δραστηριότητες και προγράμματα που δημιουργούν ένα ενδιαφέρον στα παιδιά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος όπως αυτή καθορίζεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών, ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Σίγουρα, όπως είπα και παραπάνω, ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του νέου Προγράμματος Σπουδών είναι η ένταξη της τεχνολογίας. Και αυτό είναι απόλυτα λογικό καθώς τα παιδιά πέρασαν δύο χρόνια με τηλεκπαίδευση, οπότε αυτό έγινε αναπόσπαστο μέρος, θα έλεγα, της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ένα ακόμα στοιχείο είναι η συνεργασία μεταξύ των παιδιών και η επικοινωνία τους μέσα στην ομάδα. Τα παιδιά τραγουδάνε όλα μαζί, παράγουν ήχους και το αποτέλεσμα καθορίζεται από τη συμμετοχή όλων. Εεε αυτά.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Στη συνέχεια θα σας παρουσιάσω δύο θέσεις και θα ήθελα να μου πείτε ποια από τις δύο περιγράφει καλύτερα, κατά τη γνώμη σας, το νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Αρχικά η πρώτη θέση αναφέρει ότι: «το νέο Πρόγραμμα Σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές». Άρα λοιπόν εστιάζει στον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του νέου Προγράμματος Σπουδών. Η δεύτερη θέση αναφέρει ότι: «το νέο Πρόγραμμα Σπουδών προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανό ενήλικοι Πολίτες». Ποια από τις δύο απόψεις θεωρείτε ότι ταιριάζει καλύτερα στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Έτσι όπως το σκέφτομαι τώρα, θεωρώ ότι η δεύτερη άποψη είναι πιο κοντά στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Δηλαδή οι μαθητές μέσα από το μάθημα αναπτύσσουν δεξιότητες όπως η συνεργασία, η επικοινωνία, ο πειραματισμός, οι οποίες θα τους βοηθήσουν στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανό πολίτες. Σίγουρα υπάρχουν και οι θεωρητικές γνώσεις που είναι πιο εξειδικευμένες και είναι χρήσιμες για όποιον θέλει να ακολουθήσει μία ακαδημαϊκή πορεία στη μουσική αλλά κατά κύριο λόγο πιστεύω ότι απευθύνεται στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Ερευνήτρια: Ωραία. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Θεωρώ ότι οι ΤΠΕ έχουν ενσωματωθεί σε μεγάλο βαθμό στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Προτείνεται ψηφιακό υλικό όπως για παράδειγμα βίντεο, εννοιολογικοί χάρτες, διάφορες διαδραστικές ασκήσεις με τις οποίες τα παιδιά μπορούν να κάνουν εξάσκηση όσα μαθαίνουν στη θεωρία και άλλα παιχνίδια και προγράμματα επεξεργασίας ήχου. Όλα αυτά τους φαίνονται πολύ ενδιαφέροντα και δείχνουν μεγάλη θέληση στο να τα δοκιμάσουν.

Ερευνήτρια: Μάλιστα. Οι κατασκευαστές του Προγράμματος Σπουδών ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Πρόγραμμα Σπουδών να είναι αρκετά ανοικτό ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόσει στις συνθήκες της τάξης του, να είναι προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό ώστε

να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους;

Συνεντευξιζόμενος/η: Πράγματι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών είναι αρκετά ανοιχτό και δίνει ευελιξία στον εκπαιδευτικό αφού μπορεί να προσαρμόζεται σε διάφορα μαθησιακά περιβάλλοντα και φυσικά να λαμβάνει υπόψη κάθε φορά τις ανάγκες των μαθητών του. Κάθε τμήμα είναι διαφορετικό και η διδασκαλία θα πρέπει να εφαρμόζεται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε τάξης, του κάθε τμήματος. Επίσης το μάθημα της μουσικής είναι από τη φύση του τέτοιο που μπορούν να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές ανεξαιρέτως. Τώρα όσον αφορά τους μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, η μουσική είναι ένας τρόπος να έρχονται σε επαφή οι μαθητές με διαφορετικούς πολιτισμούς και να βλέπουν ομοιότητες και διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους.

Ερευνήτρια: Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα Σπουδών θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας και πώς σκοπεύετε να το αξιοποιήσετε για το σκοπό αυτό;

Συνεντευξιζόμενος/η: Θεωρώ ότι με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών θα καταφέρω να οργανώσω καλύτερα τη διδασκαλία μου. Σε αυτό βοηθάει πολύ και οι ομάδες των τάξεων που έχουν διαμορφωθεί. Δηλαδή Πρώτη με Δευτέρα Δημοτικού, Τρίτη με Τετάρτη και Πέμπτη με Έκτη. Σε κάθε ομάδα τάξεων οι δραστηριότητες που αφορούν την ακρόαση, τη σύνθεση, τον αυτοσχεδιασμό ακόμα και το παίξιμο των οργάνων κλιμακώνονται σταδιακά.

Ερευνήτρια: Ωραία. Οι επόμενες ερωτήσεις μας είναι ειδικότερες και αφορούν επιμέρους στοιχεία του νέου Προγράμματος Σπουδών. Λοιπόν, πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος σας;

Συνεντευξιζόμενος/η: Λοιπόν, θεωρώ ότι είναι πολύ καλά διατυπωμένα και με σαφήνεια. Αυτό διευκολύνει το έργο του εκπαιδευτικού γιατί ξέρει τι θα πρέπει να πετύχει σε κάθε μάθημα, σε κάθε θεματική ενότητα. Ολοκληρώνοντας κάθε θεματική ενότητα ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιολογήσει εάν έχουν επιτευχθεί τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Άρα σίγουρα είναι πολύ βοηθητικά στο να οργανώνει τη διδασκαλία του.

Ερευνήτρια: Ωραία. Τώρα πώς κρίνετε το περιεχόμενο, την ύλη δηλαδή, που έχει συμπεριληφθεί στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιζόμενος/η: Θεωρώ ότι η ύλη είναι πολύ καλή και καλύπτει ένα μεγάλο φάσμα της μουσικής παιδείας. Οι μαθητές μαθαίνουν τις έννοιες και τα βασικά στοιχεία της μουσικής, στη συνέχεια μαθαίνουν τα διάφορα είδη της μουσικής. Φυσικά πολύ σημαντική είναι η σύνδεση της μουσικής με άλλα θεματικά πεδία και τέλος οι μαθητές καταφέρνουν να συνδέσουν τη μουσική με τη ζωή μέσα αλλά και έξω από το σχολείο. Οπότε αποκτούν μία ολοκληρωμένη άποψη και μία ολοκληρωμένη γνώση πάνω σε αυτό το κομμάτι.

Ερευνήτρια: Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Προγράμματος Σπουδών σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη και πώς πιστεύετε πώς θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;

Συνεντευξιζόμενος/η: Λοιπόν το νέο Πρόγραμμα Σπουδών οργανώνεται σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία είναι οι βασικές έννοιες της μουσικής, τα είδη της μουσικής, η σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες και η μουσική στη ζωή εντός και εκτός του σχολείου. Τα θεματικά αυτά πεδία υπάρχουν και στις τρεις ομάδες δηλαδή και στην Α-Β και στην Γ-Δ αλλά και στην Ε-Στ. Θεωρώ ότι αυτή η εξέλιξη είναι πολύ σημαντική καθώς οι τάξεις συνδέονται μεταξύ τους και οι μαθητές μπορούν πιο εύκολα να εξελιχθούν μέσα από αυτή τη σύνδεση και να αποκτήσουν πιο ολοκληρωμένες γνώσεις για τη μουσική. Πιστεύω ότι θα λειτουργήσει πολύ καλά αυτή η καινοτομία.

Ερευνήτρια:Ωραία. Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες δηλαδή έχει να κάνει με περιβαλλοντικές προκλήσεις, με πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη και άλλα κοινωνικά φαινόμενα.

Συνεντευξιαζόμενος/η:Μέσα από τη μουσική οι μαθητές μπορούν να έρθουν σε επαφή με διάφορα κοινωνικά φαινόμενα και να τα προσεγγίσουν με έναν διαφορετικό τρόπο. Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών υπάρχουν δραστηριότητες που έχουν στόχο τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με τη φύση, με το περιβάλλον μέσα από το δημοτικό τραγούδι. Επίσης, γνωρίζουν άλλους λαούς και γίνονται πολίτες του κόσμου μέσα από την επαφή τους με χορούς και μουσικές από διάφορους λαούς.

Ερευνήτρια:Ωραία. Πώς κρίνετε το περιεχόμενο του νέου Προγράμματος Σπουδών σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία του μαθήματος; Θα αλλάζατε κάτι ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Ο χρόνος διδασκαλίας του μαθήματος είναι πολύ λίγος σε σχέση με όλα αυτά που πρέπει να διδάξουμε σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών. Για να σας δώσω να καταλάβετε, το μάθημα είναι μία ώρα την εβδομάδα. Η ώρα αυτή πολλές φορές μπορεί να χαθεί είτε λόγω γιορτών είτε λόγω αργίας είτε λόγω άλλων παραγόντων που δεν μπορούμε να τους προβλέψουμε. Δεν προλαβαίνουμε καλά-καλά να γνωρίσουμε τους μαθητές. Αυτό είναι πραγματικά ένα πρόβλημα. Δεν θα ήθελα να αλλάξω κάτι ως προς την ύλη του μαθήματος. Αλλά πιστεύω ότι ένας εκπαιδευτικός θα δουλέψει επιλεκτικά πάνω στα θεματικά πεδία και δεν θα καταφέρει να ολοκληρώσει όλη την ύλη μέσα σε ένα σχολικό έτος.

Ερευνήτρια:Μάλιστα. Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη διάταξη ή την προσθήκη ή την αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Δεν θα άλλαζα κάτι στις ενότητες του νέου Προγράμματος Σπουδών. Θεωρώ ότι είναι ένα ολοκληρωμένο δημιούργημα. Απλά, όπως σας είπα και πριν, δεν ξέρω αν είναι εφικτό να ολοκληρωθεί η διδασκαλία του μέσα σε μία χρονιά.

Ερευνήτρια:Κατάλαβα. Λοιπόν, ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου προγράμματος σπουδών διακηρύσσουν μία προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική ισχυριζόμενοι ότι τα Προγράμματα Σπουδών προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης και μετασχηματιστικής λογικής. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Πρόγραμμα πράγματι διαπνέεται από αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Ναι, συμφωνώ απόλυτα με την άποψη αυτή. Όντως μέσα από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών προάγεται η συνεργασία και η βιωματική μάθηση. Για παράδειγμα, μέσα από την εκτέλεση ενός τραγουδιού οι μαθητές αναλαμβάνουν μουσικούς ρόλους και καθήκοντα. Συνεργάζονται μεταξύ τους προκειμένου να βγάλουν ένα άρτιο αποτέλεσμα. Επίσης, οι μαθητές μπορεί να χωρίζονται σε ομάδες και να χρησιμοποιούν μουσικά όργανα ή άλλα καθημερινά αντικείμενα προκειμένου να συνθέσουν τη δική τους μελωδία και να την παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους.

Ερευνήτρια:Κατά πόσο συμφωνείτε ότι οι παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματος σας;

Συνεντευξιαζόμενος/η:Είναι απόλυτα κατάλληλη για το μάθημα της μουσικής. Η μουσική δεν μπορεί να διδαχθεί με μετωπική διδασκαλία και δασκαλοκεντρικό τρόπο. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τη μουσική μέσα από τον πειραματισμό τη βιωματική μάθηση και τη συνεργασία μεταξύ τους. Όλοι γινόμαστε μία χορωδία. Για να έχουμε ένα σωστό αποτέλεσμα πρέπει να υπάρχει συνεργασία και αλληλοβοήθεια.

Ερευνήτρια:Μάλιστα. Οι επόμενες ερωτήσεις σχετίζονται με την εφαρμοσιμότητα του Προγράμματος Σπουδών. Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο Πρόγραμμα Σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Εννοείτε οι εκπαιδευτικοί με τους οποίους ήμασταν μαζί στην επιμόρφωση;

Ερευνήτρια: Ναι, ναι.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Νομίζω πως το δέχτηκαν με πολύ θετική διάθεση. Ήταν πολύ ενδιαφέροντα όλα όσα ακούσαμε από την επιμορφώτριά μας και πήραμε πολλές ιδέες για να εμπλουτίσουμε το μάθημά μας.

Ερευνήτρια: Ωραία. Λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων, θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακλύουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου προγράμματος σπουδών και ποιες;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Ναι, θεωρώ πως θα υπάρξουν δυσκολίες κυρίως λόγω της έλλειψης υλικοτεχνικής υποδομής. Τα σχολεία έχουν τρομερές ελλείψεις ακόμα και σε βασικά πράγματα. Δεν θα πρέπει να λαμβάνουμε ως δεδομένο ότι σε κάθε σχολική αίθουσα υπάρχει υπολογιστής και σύνδεση στο Ίντερνετ. Επίσης, δεν έχει κάθε σχολείο αίθουσα μουσικής και μουσικά όργανα ώστε να μπορούν οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με αυτά. Πιστεύω πως ελλείψεις αυτές θα φέρουν δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών.

Ερευνήτρια: Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Προγράμματος Σπουδών ποιες ήταν οι σημαντικότερες δυσκολίες που εντοπίσατε και ποια ήταν τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία που διαπιστώσατε στην πράξη;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Η κυριότερη δυσκολία που εντοπίζω είναι αυτό που ανέφερα και προηγουμένως, δηλαδή ο περιορισμένος χρόνος που διατίθεται για την κάλυψη της ύλης. Όσον αφορά τα θετικά στοιχεία θεωρώ ότι το κυριότερο είναι η δομή του. Το πρόγραμμα σπουδών έχει άρτια δομή και θεωρώ ότι θα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο και ένας χρήσιμος οδηγός για τους εκπαιδευτικούς.

Ερευνήτρια: Ωραία. Ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου προγράμματος σπουδών;

Συνεντευξιαζόμενος/η: Η πρόταση που έχω να κάνω αφορά τον χρόνο διδασκαλίας. Πιστεύω ότι το μάθημα θα έπρεπε να ήταν δίωρο ώστε να μπορεί να καλυφθεί η ύλη που δίνεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών.

Ερευνήτρια: Ωραία. Η τελευταία ερώτηση μας είναι αν η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του προγράμματος σπουδών κι αν θα θέλατε να γίνει κάτι περισσότερο.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Η επιμόρφωση ήταν πολύ αποτελεσματική και πιστεύω πως το ίδιο θα πρέπει να γίνει και σε όλους τους εκπαιδευτικούς προκειμένου να εφαρμοστεί σωστά το νέο πρόγραμμα σπουδών και να έχουμε μία πραγματική αλλαγή. Δεν πιστεύω ότι χρειάζεται να γίνει κάτι παραπάνω.

Ερευνήτρια: Πολύ ωραία. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις μας. Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

Συνεντευξιαζόμενος/η: Να είστε καλά, καλή συνέχεια.

Ερευνήτρια: Γεια σας.